

Legal State Journal

วารสารนิติรัฐ

ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม – กันยายน 2568)

ISSN 2822-1281 (Online)

Publisher: Kanchanarat Law Office

Email: legalstatejournal@gmail.com

Website: <https://so19.tci-thaijo.org/index.php/LSJ>

วารสารนิติรัฐ

ชื่อวารสาร

ภาษาไทย: วารสารนิติรัฐ
ภาษาอังกฤษ: Legal State Journal
เว็บไซต์: <https://so19.tci-thaijo.org/index.php/LSJ>

วัตถุประสงค์

วารสารนิติรัฐจัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยด้านนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และการศึกษาศาสตร์

ขอบเขต

วารสารนิติรัฐจะตีพิมพ์บทความวิชาการและบทความวิจัยที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในสาขาวิชานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และการศึกษาศาสตร์

กำหนดเผยแพร่ฉบับออนไลน์

ตีพิมพ์ปีละ 4 ฉบับ ประกอบด้วย ฉบับที่ 1 (เดือนมกราคม – มีนาคม) ฉบับที่ 2 (เดือนเมษายน – มิถุนายน) ฉบับที่ 3 (เดือนกรกฎาคม – กันยายน) และฉบับที่ 4 (เดือนตุลาคม – ธันวาคม) บนเว็บไซต์ <https://so19.tci-thaijo.org/index.php/LSJ>

นโยบาย

- บทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องจากหลากหลายสถาบันจำนวน 3 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบข้อมูลของผู้นิพนธ์ (Double-Blinded Peer Review)
- บทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องไม่เคยได้รับการตีพิมพ์มาก่อนหรืออยู่ในระหว่างขั้นตอนการพิจารณาจากวารสารหรือแหล่งเผยแพร่อื่นใด
- บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารเป็นความคิดเห็นและความรับผิดชอบของผู้นิพนธ์ ไม่เกี่ยวข้องกับสำนักงานกฎหมายกัญจนรัตน์
- บรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาและตัดสินใจตีพิมพ์บทความในวารสาร

คำชี้แจงสิทธิ์ส่วนบุคคล

ชื่อและที่อยู่อีเมล หรือข้อมูลส่วนบุคคล ที่กรอกในเว็บไซต์วารสารนี้จะใช้สำหรับวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในงานวารสารเท่านั้นและจะไม่เปิดเผยเพื่อวัตถุประสงค์ในกิจกรรมอื่น ๆ หรือให้กับบุคคลหรือหน่วยงานอื่นใดทราบ

เจ้าของ

สำนักงานกฎหมายกัญจนรัตน์
76 หมู่ 6 ตำบลหนองงูเห่า อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000, ประเทศไทย
อีเมล: legalstatejournal@gmail.com
เว็บไซต์: <https://so19.tci-thaijo.org/index.php/LSJ>

กองบรรณาธิการ

บรรณาธิการ

ดร.กัญจนรัตน์ ศรีเพชรสุพรรณ, สำนักงานกฎหมายกัญจนรัตน์, ประเทศไทย
Dr. Kanchanarat Sripetsuphan, Kanchanarat Law Office, Thailand

รองบรรณาธิการ

ดร.ปัญญา ศรีเพชรสุพรรณ, สำนักงานกฎหมายกัญจนรัตน์, ประเทศไทย
Dr. Panya Sripetsuphan, Kanchanarat Law Office, Thailand

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.สหณ รัตนไพจิตร, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ประเทศไทย
Prof. Dr. Sahaton Rattanapijit, Thammasat University, Thailand

รองศาสตราจารย์ ดร.อำนวยการ ทองโปร่ง, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ประเทศไทย
Assoc. Prof. Dr. Amnuay Thongprong, Ramkhamhaeng University, Thailand

รองศาสตราจารย์ ดร.เรงรณ ล้อมลาย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ประเทศไทย
Assoc. Prof. Dr. Roengron Lormlai, Ramkhamhaeng University, Thailand

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ วิวัฒน์านนท์, มหาวิทยาลัยปทุมธานี, ประเทศไทย
Assoc. Prof. Dr. Suwat Viwattananon, Pathum Thani University, Thailand

รองศาสตราจารย์ประเสริฐ ตันศิริ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ประเทศไทย
Assoc. Prof. Prasert Tansiri, Ramkhamhaeng University, Thailand

ดร.ชิตาพร พิศลยบุตร ใต้วิเศษกุล, มหาวิทยาลัยบูรพา, ประเทศไทย
Dr. Chitaporn Pisolyabutra Tovisetkul, Burapha University, Thailand

ดร.ฐานาริณทร์ หาญเกียรติวงศ์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์, ประเทศไทย
Dr. Thanarin Harnkiattiwong, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand

ดร.นิตฐนาถ บูลสถาพร, มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต, ประเทศไทย
Dr. Nitthanart Boonsathaporn, Rattana Bundit University, Thailand

ดร.ศักดิ์ดา ต้นคชสาร, กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, ประเทศไทย
Dr. Sakda Tonkotchanan, Department of Provincial Administration, Ministry of Interior, Thailand

ดร.ชานธิป ชินะนาวิน, ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา, ประเทศไทย
Dr. Chanathip Chinanawin, Chief Judge in the Research Division of the Supreme Court, Thailand

น.ส.เปรมใจ เกียงเอียง, สำนักงานกฎหมายอภิบุญ, ประเทศไทย
Ms. Premjai Kearng-ear, Apiboon Law, Thailand

การเผยแพร่ฉบับออนไลน์

เผยแพร่บนเว็บไซต์ <https://so19.tci-thaijo.org/index.php/LSJ>

ติดต่อ

สำนักงานกฎหมายกัญจนรัตน์

76 หมู่ 6 ตำบลหนองงูเห่า อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000, ประเทศไทย

อีเมล: legalstatejournal@gmail.com

เว็บไซต์: <https://so19.tci-thaijo.org/index.php/LSJ>

บทบรรณาธิการ

วารสารนิติรัฐ (Legal State Journal) ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม – กันยายน 2568) ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ฉบับออนไลน์ รวมทั้งสิ้น 5 บทความ ได้แก่ (1) การกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งและองค์การตรวจสอบที่มีอำนาจวินิจฉัยคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามกฎหมาย (2) นโยบายภาครัฐในการสนับสนุนการลงทุนนิคมอุตสาหกรรมอมตะในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พ.ศ. 2560-2567 (3) เครือข่ายเอกชนในการผลักดันธุรกิจแคมป์ปิ้งต่อภาครัฐ พ.ศ. 2554-2566 (4) การนำนโยบายการบริหารและการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปปฏิบัติของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2562-2566 และ (5) The Characteristics of Social Media Influencers that Affect Political News Engagement among the Thai Citizens

ในนามบรรณาธิการวารสารนิติรัฐ ขอขอบคุณผู้นิพนธ์ทุกท่านที่ได้ให้ความสนใจส่งบทความเข้าสู่กระบวนการพิจารณาตามหลักเกณฑ์ของวารสาร และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความที่ได้เอาใจใส่ในการให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในด้านเนื้อหาที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้นิพนธ์ ซึ่งทำให้ผู้นิพนธ์สามารถปรับปรุงและแก้ไขบทความให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อนักวิชาการผู้สนใจทั่วไปในการนำไปอ้างอิงได้ อนึ่งหากนักวิชาการผู้สนใจทั่วไปสนใจที่จะตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการและบทความวิจัย สามารถส่งบทความได้บนเว็บไซต์ <https://so19.tci-thaijo.org/index.php/LSJ> เพื่อพิจารณาตีพิมพ์ต่อไป

ดร.กัญจนรัตน์ ศรีเพชรสุพรรณ
บรรณาธิการวารสารนิติรัฐ

สารบัญ

บทความวิจัย

การกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งและองค์การตรวจสอบที่มีอำนาจวินิจฉัยคุณสมบัติ ของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามกฎหมาย.....	1
<i>เอกพงษ์ สารน้อย</i>	
นโยบายภาครัฐในการสนับสนุนการลงทุนนิคมอุตสาหกรรมอมตะในสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว พ.ศ. 2560-2567.....	13
<i>กัลญารัตนา วรฤทธิกร</i>	
เครือข่ายเอกชนในการผลักดันธุรกิจแคมป์ปิ้งต่อภาครัฐ พ.ศ. 2554-2566.....	25
<i>ปรามินทร์ นิลพันธุ์, เกียรติชัย ปิงประวัติ, ณัฐพงศ์ บุญเหลือ, ศิริรักษ์ นิตศน์เอก</i>	
การนำนโยบายการบริหารและการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปปฏิบัติ ของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2562-2566.....	37
<i>บัสมา คินต์ตรา อัลดรีตี, นิพนธ์ โชะเฮง, นิธิตา สิริพงศ์ทักษิณ, พัด ลวางกูร</i>	
The Characteristics of Social Media Influencers that Affect Political News Engagement among the Thai Citizens.....	49
<i>Rossarin Prakobthan</i>	

การกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งและองค์การตรวจสอบ ที่มีอำนาจวินิจฉัยคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามกฎหมาย

เอกพงษ์ สารน้อย¹

วันที่รับบทความ: 16 มิถุนายน 2568

วันแก้ไขบทความ: 31 กรกฎาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ: 2 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์การกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและบทบาทขององค์การตรวจสอบ และเสนอแนวทางการปรับปรุงหรือกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรมยิ่งขึ้น โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหราชอาณาจักร และราชอาณาจักรญี่ปุ่น ผลการวิจัยพบว่า การกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งมีความเข้มงวดเกินไปและขาดความยืดหยุ่น เช่น การกำหนดอายุขั้นต่ำ 25 ปี ขัดห้ามการถือหุ้นในกิจการสื่อที่ขาดความชัดเจน และการตัดสิทธิผู้เคยต้องโทษจำคุกโดยไม่จำแนกระดับความร้ายแรง องค์การตรวจสอบคุณสมบัติมีอำนาจหน้าที่ซ้ำซ้อนและไม่ชัดเจน และกระบวนการตรวจสอบมีความไม่สอดคล้องในการใช้ดุลพินิจและกรอบเวลาที่ไม่เอื้อต่อการคุ้มครอง เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหราชอาณาจักร และราชอาณาจักรญี่ปุ่น พบว่ามีแนวทางการกำหนดคุณสมบัติที่ยืดหยุ่นกว่าและระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพมากกว่า ดังนั้น จึงควรมีการปรับปรุงกฎหมายโดยเน้นความชัดเจนในการนิยามคำศัพท์ การจำแนกระดับความร้ายแรงของความผิด การปรับปรุงโครงสร้างองค์การตรวจสอบให้มีความเป็นเอกภาพ และการพัฒนาแนวปฏิบัติมาตรฐานร่วม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการกลั่นกรองผู้มีคุณภาพกับการคุ้มครองสิทธิทางการเมืองของพลเมืองตามหลักความได้สัดส่วน หลักนิติธรรม และหลักสิทธิมนุษยชน

คำสำคัญ: คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง; สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร; องค์การตรวจสอบ; สิทธิทางการเมือง

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

¹คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

แขวงเสนานิคม เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900, ประเทศไทย

ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: egkapong.sa@spu.ac.th

*โครงการวิจัยนี้ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม

Determination of Qualifications for Election Candidates and the Inspection Organization that Legal Decision-Making Authority as Lawful

Egkapong Sarnnoi¹

Received: June 16, 2025

Revised: July 31, 2025

Accepted: August 2, 2025

Abstract

This research article examines the criteria for determining the qualifications of electoral candidates in an election of members of the house of representatives and the role of inspection organizations, and to propose guidelines for improving or establishing appropriate legal measures to enhance efficiency, transparency, and equity. The qualitative research approach was employed using the documentary research and in-depth interview. Data were analyzed using content analysis techniques and comparative analysis of laws of the Federal Republic of Germany, the United Kingdom, and Japan. Findings are as follows: The qualification criteria are excessively stringent and lack flexibility, such as the minimum age requirement of 25 years, ambiguous prohibitions on shareholding in media enterprises, and the blanket disqualification of individuals with prior imprisonment without distinguishing the severity of offenses. The qualification oversight organizations have overlapping and unclear authorities and responsibilities, and the verification process exhibits inconsistencies in the exercise of discretion and timeframes that are not conducive to appeals. When compared with foreign countries, it was found that the Federal Republic of Germany, Japan, and the United Kingdom have more flexible approaches to establishing qualifications and more efficient oversight systems. This research recommends legal reforms emphasizing clarity in terminology definitions, classification of offense severity levels, restructuring oversight organizations to achieve unity, and developing common standard practices, in order to achieve balance between screening qualified candidates and protecting citizens' political rights, in accordance with the principle of proportionality, the rule of law, and human rights principles.

Keywords: Qualifications for Election Candidates; Members of the House of Representatives;
Inspection Organization; Political Rights

Type of Article: Research Article

¹School of Law, Sripatum University
Senanikhom, Jatujak, Bangkok 10900, Thailand
Corresponding Author Email: egkapong.sa@spu.ac.th

*This research project was funded by Sripatum University

บทนำ

รัฐที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนให้ความสำคัญกับระบบการเลือกตั้งและกลไกการคัดเลือกผู้แทนราษฎรเป็นอย่างยิ่ง โดยถือว่เป็นกระบวนการทางการเมืองที่ประชาชนมีบทบาทในการตัดสินใจเลือกรัฐบาลที่ตรงกับอุดมการณ์หรือความเชื่อของตน (ณัฐพงษ์ คันทรส, 2561) การเลือกตั้งเป็นกระบวนการสร้างความชอบธรรมให้กับผู้ปกครองและสร้างความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน สำหรับประเทศไทย การเลือกตั้งถือเป็นกลไกพื้นฐานและมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการบริหารประเทศ และใช้การคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมทำหน้าที่ในฐานะ “ผู้แทนราษฎร” ในสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้ ระบบการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสากลมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ความเป็นอิสระของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการใช้สิทธิโดยปราศจากการครอบงำหรือบีบบังคับ ความยุติธรรมในการแข่งขันระหว่างผู้สมัครและพรรคการเมือง ความสุจริตในการดำเนินการเลือกตั้งขององค์กรที่รับผิดชอบ และความชัดเจนของกรอบเวลาในการจัดการเลือกตั้ง ทั้งหมดนี้เป็นหลักการที่รับรองให้กระบวนการเลือกตั้งเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถสะท้อนความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง (Huntington, 1991)

จากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2475 ที่นำมาสู่การประกาศใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการวางหลักเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการดำเนินงานขององค์กรตรวจสอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของกรวางเกณฑ์คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง (ชาญชัย แสวงศักดิ์, 2560) ต่อมาในช่วงการปฏิรูปการเมืองระหว่าง พ.ศ. 2535-2540 นำไปสู่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งถือเป็นฉบับที่มีความก้าวหน้า โดยเฉพาะในด้านการวางหลักการควบคุมคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เช่น การห้ามบุคคลที่เคยถูกไล่ออก ปลดออกจากราชการ หรือเคยมีประวัติเสื่อมเสียสมัครรับเลือกตั้งโดยไม่มีการกำหนดระยะเวลาหมดอายุของข้อห้ามดังกล่าว ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้เพิ่มความเข้มงวดมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในด้านการสร้างการเมืองที่โปร่งใส มีธรรมาภิบาล และส่งเสริมจริยธรรมในหมู่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2550) ถือเป็นรากฐานของการป้องกันปัญหาการผูกขาดอำนาจ การทุจริต และการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวโดยมิชอบ จนกระทั่งต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีการขยายหลักการดังกล่าวอย่างเด่นชัดโดยบัญญัติให้การจำกัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งมีความรัดกุมและเข้มงวดยิ่งขึ้น เช่น การเพิ่มระยะเวลาขั้นต่ำของการพ้นโทษก่อนมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งจากเดิม 5 ปี เป็น 10 ปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีภาพลักษณ์ที่เหมาะสม และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีข้อจำกัดบางประการที่นำไปสู่สภาพปัญหาทางกฎหมาย ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประการหลัก

ประการที่หนึ่ง การกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 97 ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และมาตรา 98 ได้กำหนดลักษณะต้องห้ามของผู้สมัคร ซึ่งทั้งสองมาตรานี้มีผลในการจำกัดสิทธิทางการเมืองของบุคคลอย่างชัดเจน แม้การจำกัดสิทธิดังกล่าวจะมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองความสุจริตโปร่งใสของระบบการเมือง แต่ในบางกรณีกลับเป็นการบัญญัติกฎหมายที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพทางการเมืองของประชาชน และขัดต่อหลักนิติรัฐรวมถึงหลักความได้สัดส่วน ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ (1) ความเหมาะสม (2) ความจำเป็น และ (3) ความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ ปัญหาข้อกฎหมายสำคัญที่เกิดขึ้น คือ ความไม่ชัดเจนของหลักเกณฑ์เกี่ยวกับ “ลักษณะต้องห้าม” ตามมาตรา 98 ที่บางประเด็นใช้ถ้อยคำกว้าง เช่น “กระทำการฝ่าฝืนจริยธรรมอย่างร้ายแรง” หรือ “เคยต้องคำพิพากษาให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน” โดยไม่มีการกำหนดระยะเวลาหรือแนวทางในการพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ในบริบทของรัฐธรรมนูญและกฎหมายระหว่างประเทศ การกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งควรดำเนินไป

อย่างรอบคอบและได้สัดส่วน เนื่องจากสิทธิในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นหนึ่งในสิทธิทางการเมืองขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights--ICCPR) มาตรา 25 ที่กำหนดให้รัฐภาคีต้องเคารพสิทธิของพลเมืองในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งในฐานะผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งและในฐานะผู้สมัครรับเลือกตั้ง ดังนั้น หากมาตรการในการกำหนดคุณสมบัติมีลักษณะที่เข้มงวดเกินความจำเป็น ไม่เหมาะสม หรือขาดความได้สัดส่วน ย่อมอาจเป็นการจำกัดสิทธิทางการเมืองของประชาชนเกินสมควรและขัดต่อพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติตาม

ประการที่สอง องค์การที่มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 ได้กำหนดให้องค์กรหลายแห่งมีบทบาทหน้าที่ในการตรวจสอบและวินิจฉัยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ประกอบด้วย คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ศาลฎีกา และศาลรัฐธรรมนูญ แม้การกระจายอำนาจตรวจสอบเช่นนี้เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความรอบคอบในระบบ แต่ในทางปฏิบัติ พบว่าก่อให้เกิดปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญ ได้แก่ ความซ้ำซ้อนและความไม่ชัดเจนในกระบวนการพิจารณา เช่น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 51 ให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาคำร้องเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัคร และมาตรา 52 ให้อำนาจผู้อำนวยการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา โดยข้ามอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ทำให้เกิดความสับสนในการตีความบทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์กร นอกจากนี้ กรอบเวลาที่เร่งรัดและขั้นตอนทางกฎหมายที่ซับซ้อนอาจไม่เอื้อต่อการเตรียมหลักฐานและการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างเต็มที่ ซึ่งขัดต่อหลักกระบวนการพิจารณาที่เป็นธรรม (due process of law)

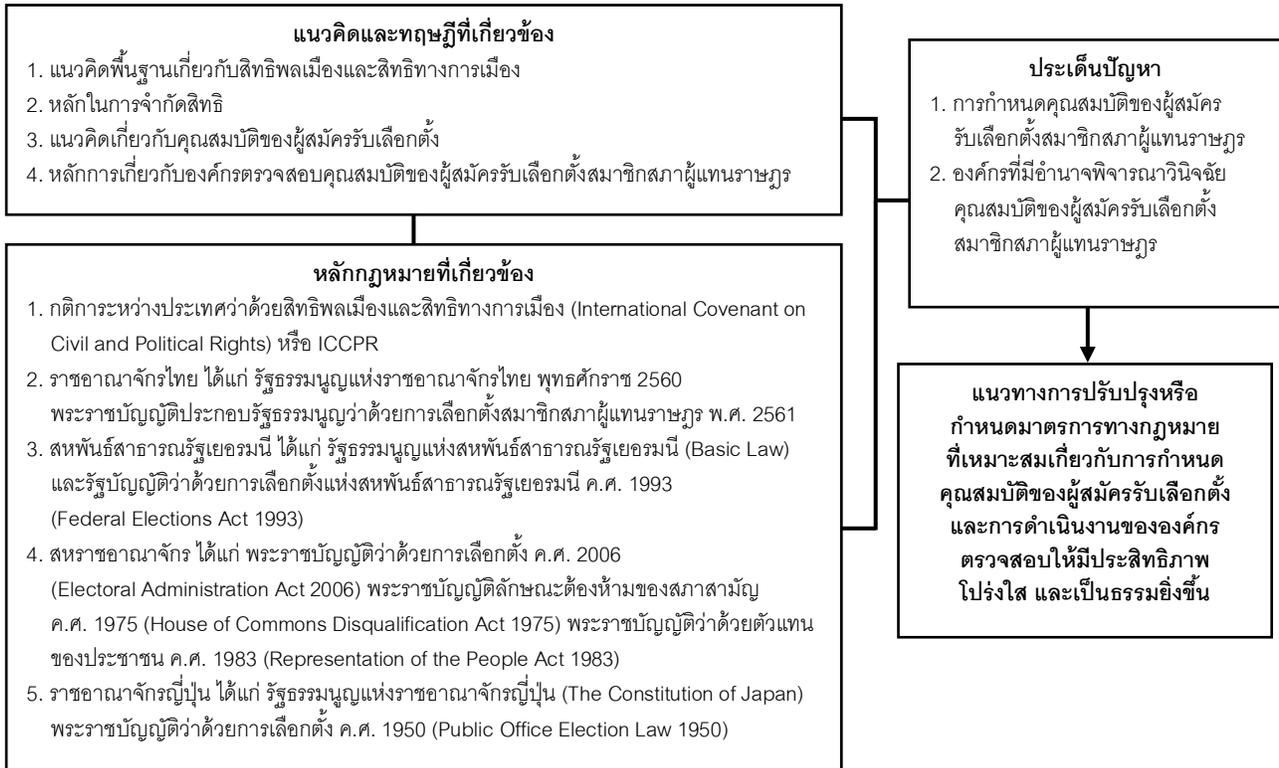
จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการดำเนินงานขององค์กรตรวจสอบ เพื่อให้การกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดคุณสมบัติแก่ผู้สมัครเกิดความชัดเจน เกิดความเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์การกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามกฎหมาย ตลอดจนบทบาทหน้าที่ขององค์กรที่มีอำนาจในการตรวจสอบและวินิจฉัยคุณสมบัติดังกล่าว
2. เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงหรือกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งและการดำเนินงานขององค์กรตรวจสอบให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรมยิ่งขึ้น

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งและองค์กรตรวจสอบที่มีอำนาจวินิจฉัยคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามกฎหมาย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดของ Hayek (1944), Fuller (1969), Dworkin (1977, 2000), Ely (1980), Lipsky (1980), Vile (1998), Alexy (2002), Diamond and Morlino (2005), Kumm (2007), Raz (2009) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง หลักกฎหมายเกี่ยวข้องกับการกำหนดคุณสมบัติและองค์กรตรวจสอบที่มีอำนาจวินิจฉัยคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหราชอาณาจักร ราชอาณาจักรญี่ปุ่น ราชอาณาจักรไทย และจากการศึกษาของ ธนานิติ พลคำมาก (2559), สติธร ธนานิติโชติ และธนพันธ์ ไส้ประกอบทรัพย์ (2560), Oh (1999), Ferrara (2015) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **รูปแบบการวิจัย** การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative research) มุ่งศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การกำหนดคุณสมบัติผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและบทบาทขององค์กรตรวจสอบ โดยใช้การศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกควบคู่กัน เพื่อให้เข้าใจปัญหาและแนวทางการแก้ไขอย่างครอบคลุม การศึกษาครอบคลุมการวิเคราะห์กฎหมายในประเทศไทย ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 รวมทั้งการเปรียบเทียบกับกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหราชอาณาจักร และราชอาณาจักรญี่ปุ่น เพื่อหาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับบริบทไทย

2. **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยเลือกผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการเลือกตั้ง จำนวน 20 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและกระบวนการเลือกตั้ง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้พิพากษาศาลฎีกา และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และกลุ่มผู้มีประสบการณ์ตรงในการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งเป็นผู้ผ่านกระบวนการตรวจสอบคุณสมบัติและเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ

3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) จากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้ง จำนวน 5 คน เพื่อให้มั่นใจว่าข้อคำถามสามารถเก็บข้อมูลได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) แบบไม่เป็นทางการ เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเปิดกว้างและครอบคลุม โดยจัดการสัมภาษณ์ใน 2 รูปแบบ คือ การสัมภาษณ์ออนไลน์ผ่านโปรแกรม Zoom และการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้า ตามความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล ทั้งนี้ ในการดำเนินการสัมภาษณ์มีการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์อย่างเคร่งครัด โดยการขออนุญาตบันทึกการสัมภาษณ์ การใช้รหัสแทนชื่อจริงเพื่อปกป้องความเป็นส่วนตัว และให้สิทธิผู้ให้สัมภาษณ์ในการถอนตัวจากการวิจัยได้ทุกเมื่อ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (qualitative content analysis) โดยการถอดความ (transcription) จากบันทึกเสียงสัมภาษณ์ จากนั้นจัดกลุ่มประเด็น (thematic coding) ตามคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ นำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบและตีความเพื่อค้นหาประเด็นร่วม ความขัดแย้ง และแนวโน้มที่ปรากฏจากความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่ม โดยเน้นการสังเคราะห์ข้อมูลให้ตอบคำถามการวิจัยและบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้อย่างครบถ้วน

ผลการวิจัย

การศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งและการดำเนินงานขององค์กรตรวจสอบให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรมยิ่งขึ้น โดยเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ราชอาณาจักรญี่ปุ่น และสหราชอาณาจักรกับประเทศไทย พบว่า สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไว้ใน Grundgesetz หรือรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 38 (2) ซึ่งระบุเพียงว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคนมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้ โดยไม่มีข้อห้ามเกี่ยวกับการต้องโทษจำคุกหรือการถือครองหุ้นในกิจการสื่อ เว้นแต่ในกรณีที่มีคำสั่งศาลให้เพิกถอนสิทธิทางการเมืองเป็นกรณีเฉพาะ ซึ่งต้องผ่านกระบวนการพิจารณาและชั่งน้ำหนักตามหลักความได้สัดส่วนก่อน ส่วนราชอาณาจักรญี่ปุ่น มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้ง ค.ศ. 1950 เป็นกฎหมายหลักที่ใช้กำหนดคุณสมบัติของผู้สมัคร โดยระบุอายุขั้นต่ำไว้ที่ 25 ปี และกำหนดลักษณะต้องห้ามเฉพาะผู้ที่เคยกระทำความผิดร้ายแรงบางประเภท เช่น การทุจริตเลือกตั้ง หรือผู้ที่ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามคำสั่งศาลในช่วงเวลาที่กำหนด เช่น ห้ามสมัครรับเลือกตั้งภายใน 5 ปี นับแต่วันพ้นโทษ การตัดสิทธิจึงไม่เป็นแบบถาวรและมุ่งเน้นที่ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่กระทบกระบวนการเลือกตั้งโดยตรง และสหราชอาณาจักร กำหนดคุณสมบัติผู้สมัครไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยตัวแทนของประชาชน ค.ศ. 1983 โดยกำหนดอายุขั้นต่ำเพียง 18 ปี และจำกัดลักษณะต้องห้ามไว้เฉพาะผู้ที่อยู่ระหว่างการรับโทษจำคุกเกิน 1 ปี หรือบุคคลที่ล้มละลายและยังไม่ได้รับการปลดล้มละลาย โดยไม่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับการถือหุ้นในกิจการสื่อ หรือการกระทำความผิดในอดีตที่ไม่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ทางการเมืองโดยตรง ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทย ซึ่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 98 กำหนดไว้ว่าผู้สมัครต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามหลายประการ รวมถึงการถือหุ้นในกิจการสื่อใด ๆ และการเคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด โดยไม่มีข้อยกเว้นหรือลำดับความร้ายแรงของความผิด กรอบของกฎหมายไทยจึงถือว่ามีลักษณะเข้มงวดกว่าประเทศข้างต้นอย่างมีนัยสำคัญ และขาดความยืดหยุ่นตามหลักการได้สัดส่วนและหลักสิทธิมนุษยชนสากล

จากการวิเคราะห์บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 แสดงถึงปัญหาสำคัญหลายประการ ได้แก่ การกำหนดอายุขั้นต่ำของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 97 (2) ซึ่งระบุว่า ผู้สมัครต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง เป็นข้อกำหนดที่สะท้อนแนวคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับวุฒิภาวะและความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ทางการเมือง อย่างไรก็ตาม ในบริบทของสังคมปัจจุบันที่เยาวชนมีบทบาทเพิ่มขึ้นในการเคลื่อนไหวทางการเมืองและมีความเข้าใจประเด็นสาธารณะอย่างกว้างขวาง ข้อกำหนดดังกล่าวจึงเริ่มถูกตั้งคำถามในด้านความเหมาะสมและความสอดคล้องกับหลักสิทธิเสรีภาพในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ข้อห้ามมิให้ผู้สมัคร

ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 98 (3) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 42 (3) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนและการใช้สื่อเพื่อประโยชน์ในการหาเสียง อย่างไรก็ตามบทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้ให้นิยามหรือขอบเขตที่ชัดเจนของคำว่า “กิจการสื่อมวลชน” และไม่มีการกำหนดสัดส่วนการถือหุ้นที่ถือว่ามีนัยสำคัญต่อการควบคุมกิจการ ทำให้เกิดปัญหาในการตีความและบังคับใช้ที่ไม่สอดคล้องกันในแต่ละกรณี และการตัดสินคดีที่ผู้เกี่ยวข้องโทษจำคุกในคดีอาญา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 98 (6) ซึ่งบัญญัติว่า บุคคลซึ่งเคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในคดีอาญา (เว้นแต่เป็นความผิดลหุโทษหรือความผิดโดยประมาท) ย่อมไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง แม้จะได้รับการอภัยโทษหรือพ้นโทษแล้วก็ตาม มาตราดังกล่าวไม่มีบทบัญญัติที่เปิดโอกาสให้พิจารณาระดับความร้ายแรงของความผิด หรือพฤติการณ์แห่งคดี ส่งผลให้บุคคลบางรายถูกตัดสิทธิอย่างไม่เหมาะสมกับเจตนารมณ์ของหลักนิติธรรมและหลักความได้สัดส่วน ซึ่งตามมาตราฐานสากลแล้ว การตัดสิทธิทางการเมืองควรมีลักษณะชั่วคราวและพิจารณาตามลักษณะของความผิดเป็นรายกรณี ไม่ใช่การตัดสิทธิถาวรโดยอัตโนมัติ ซึ่งขัดต่อหลักความได้สัดส่วนและหลักสิทธิทางการเมือง ดังนั้น ผลการศึกษาเปรียบเทียบกับสหพันธรัฐเยอรมนี ราชอาณาจักรญี่ปุ่น และสหราชอาณาจักร แสดงให้เห็นว่า มีแนวทางการกำหนดคุณสมบัติที่ยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพมากกว่าประเทศไทย โดยกฎหมายของประเทศเหล่านี้เน้นคุณสมบัติพื้นฐาน เช่น อายุและสัญชาติ มีลักษณะต้องห้ามเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการรักษาหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย และไม่มีการตัดสิทธิผู้เคยต้องโทษทางอาญาตลอดชีวิต แต่มีการตัดสิทธิในระยะเวลาที่จำกัดสำหรับความผิดบางประเภทเท่านั้น

ในด้านอำนาจขององค์กรที่ตรวจสอบคุณสมบัติผู้สมัครรับเลือกตั้ง พบปัญหาข้อกฎหมายสำคัญเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนของอำนาจหน้าที่และการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งบางรายชี้ให้เห็นว่า แม้จะยื่นเอกสารชุดเดียวกันในหลายเขตเลือกตั้ง แต่กลับได้รับการพิจารณาที่แตกต่างกัน เช่น เขตหนึ่งรับรองเอกสาร ในขณะที่อีกเขตแจ้งว่าไม่ครบ ซึ่งสะท้อนถึงการตีความที่ไม่เป็นเอกภาพ ปัญหานี้เกิดจากการที่ระบบกฎหมายไทยกระจายอำนาจให้หลายหน่วยงาน ได้แก่ ผู้อำนวยการเขตเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งกลาง ศาลฎีกา และศาลรัฐธรรมนูญ โดยไม่มีแนวปฏิบัติกลางที่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดความซ้ำซ้อนของอำนาจและความไม่แน่นอนทางกฎหมาย อีกทั้งกรอบเวลาที่กฎหมายกำหนดในแต่ละขั้นตอนไม่สอดคล้องกัน ส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้สมัครในทางปฏิบัติ ปัญหาดังกล่าวสะท้อนข้อบกพร่องเชิงโครงสร้างของกฎหมายเลือกตั้งไทย และแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการจัดระบบอำนาจให้ชัดเจนควบคู่กับการกำหนดแนวทางการพิจารณาที่เป็นมาตรฐาน เพื่อคุ้มครองสิทธิทางการเมืองของผู้สมัครอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นว่า การกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เหมาะสมในบริบทสังคมไทยจำเป็นต้องสร้างสมดุลระหว่างการกีดกันบุคคลที่มีคุณภาพเข้าสู่ระบบการเมืองกับการเคารพสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างเท่าเทียม โดยควรยึดหลักความได้สัดส่วน หลักนิติธรรม และหลักสิทธิเสรีภาพทางการเมืองตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ดังนั้น การปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายควรมุ่งเน้นการทบทวนบทบัญญัติที่เข้มงวดเกินไป การพัฒนาแนวปฏิบัติกลางที่ชัดเจน การปรับปรุงกลไกประสานงานระหว่างหน่วยงาน และการกำหนดกรอบเวลาที่สอดคล้องกับกระบวนการเลือกตั้ง เพื่อให้เกิดความชัดเจน โปร่งใส และเป็นธรรมในกระบวนการตรวจสอบคุณสมบัติ โดยคำนึงถึงทั้งหลักการประชาธิปไตย มาตรฐานสิทธิมนุษยชน และบริบททางวัฒนธรรมและสังคมของไทย

การอภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยมุ่งเน้นอภิปรายเชิงลึกของผลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแนวทางในต่างประเทศ โดยเชื่อมโยงกับแนวคิดพื้นฐานทางรัฐธรรมนูญ สิทธิมนุษยชน และหลัก

นิติธรรม เพื่อพิจารณาว่าการกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการจัดวางองค์กรตรวจสอบคุณสมบัติดังกล่าว สอดคล้องหรือขัดแย้งกับหลักการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมหรือไม่ รวมถึงพิจารณาว่าระบบกฎหมายส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยอย่างไร

การอภิปรายแบ่งออกเป็นสองส่วนหลัก ได้แก่ การกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และองค์กรที่มีอำนาจตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งเป็นประเด็นหลักที่สะท้อนความตึงเครียดระหว่าง “การกลั่นกรองเพื่อคุ้มครองคุณภาพของผู้แทน” กับ “การคุ้มครองสิทธิของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย”

1. การกำหนดคุณสมบัติผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ในระบบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา การเลือกตั้งและการเข้าถึงตำแหน่งทางการเมืองถือเป็นกลไกพื้นฐานในการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอธิปไตยผ่านระบบผู้แทน ด้วยเหตุนี้ การกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงมิใช่เพียงมาตรการทางเทคนิคที่มุ่งกลั่นกรองคุณภาพของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเท่านั้น หากแต่เป็นมาตรการทางกฎหมายที่มีผลโดยตรงต่อการใช้สิทธิทางการเมือง ซึ่งถือเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชนสากลที่รัฐมีพันธกรณีในการประกันและคุ้มครองสิทธิต่อประชาชน การจำกัดสิทธิเหล่านี้ส่งผลทั้งต่อสิทธิของปัจเจกบุคคลและต่อโครงสร้างของประชาธิปไตยในภาพรวม โดยสะท้อนระดับความเสมอภาค ความยุติธรรม และความโปร่งใสในกระบวนการทางการเมืองภายในประเทศ ดังนั้น ในการอภิปรายผลเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีประเด็นดังนี้

1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรการกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับแนวคิดสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

การวิเคราะห์บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 97 และมาตรา 98 ภายใต้กรอบแนวคิดของ Dworkin (1977) เกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานในฐานะ “หลักการที่มีความสำคัญเหนือนโยบาย” (rights as trumps) พบว่า ระบบกฎหมายไทยให้น้ำหนักต่อเป้าหมายเชิงนโยบายในการคัดกรองคุณภาพของผู้แทนมากกว่าการปกป้องสิทธิพื้นฐานในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง ซึ่งไม่สอดคล้องกับพัฒนาการของทฤษฎีสิทธิมนุษยชนร่วมสมัยที่เน้นการรับรองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในฐานะคุณค่าที่มีความชอบธรรมในตนเอง

การกำหนดอายุขั้นต่ำในลักษณะดังกล่าวอาจขัดต่อหลักความเสมอภาคในโอกาส (equality of opportunity) และเจตนารมณ์ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (ICCPR) มาตรา 25 ซึ่งรับรองสิทธิของพลเมืองในการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ทั้งยังไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ Dworkin (1977) ที่กล่าวว่า สิทธิขั้นพื้นฐานเป็นหลักการที่มีความสำคัญเหนือนโยบาย (rights as trumps) จึงไม่อาจถูกจำกัดด้วยเหตุผลเชิงนโยบาย เช่น ความพร้อมของผู้สมัครได้โดยปราศจากการพิจารณาตามหลักความได้สัดส่วน (principle of proportionality) ในระบบประชาธิปไตย และข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ ที่ระบุว่า “คนรุ่นใหม่มีวุฒิภาวะเร็วกว่าในอดีต” สะท้อนพลวัตของสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงและความจำเป็นที่กฎหมายควรมีความยืดหยุ่น

นอกจากนี้ ประเทศประชาธิปไตยหลายแห่ง เช่น สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้กำหนดอายุขั้นต่ำของผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้ที่ 18 ปี ซึ่งเป็นเกณฑ์เดียวกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง สะท้อนถึงแนวทางที่เน้นความเสมอภาคและการเปิดพื้นที่ทางการเมืองให้กับเยาวชน การพิจารณาบททวนเกณฑ์อายุขั้นต่ำในการสมัครรับเลือกตั้งของประเทศไทยจึงมีความจำเป็นเพื่อให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย หลักสิทธิมนุษยชน และหลักนิติธรรมในรัฐสมัยใหม่

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรการกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับหลักความได้สัดส่วนกับมาตรการจำกัดสิทธิ

การตัดสิทธิผู้ที่เคยต้องโทษจำคุกเป็นระยะเวลา 10 ปี ตามมาตรา 98 (7) โดยปราศจากการจำแนกระดับความร้ายแรงของความผิด สะท้อนข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่ขัดต่อหลักความได้สัดส่วน (proportionality principle) ตามแนวคิดของ Alexy (2002) ที่ว่า มาตรการจำกัดสิทธิต้องมี (1) วัตถุประสงค์ที่ชอบธรรม (legitimate aim) (2) ความจำเป็น

(necessity) และ (3) ความเหมาะสมและไม่เกินสมควรแก่เหตุ (proportionality stricto sensu) การใช้แนวทางแบบ “เหมารวม” (blanket disqualification) โดยมิได้พิจารณาเจตนาหรือความร้ายแรงของความผิดเป็นรายกรณี ไม่อาจผ่านเกณฑ์การประเมินเชิงสัดส่วนได้อย่างครบถ้วน และตามแนวคิดของ Kumm (2007) ที่ระบุว่า การใช้มาตรการจำกัดสิทธิโดยไม่มี การวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของแต่ละกรณีถือเป็นการละเมิด “หลักการพิจารณาเป็นรายกรณี” (case-by-case assessment) ซึ่งเป็นสาระสำคัญของหลักความได้สัดส่วน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคำวินิจฉัยของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปในคดี Hirst v. United Kingdom ที่แสดงว่า การตัดสิทธิเลือกตั้งโดยอัตโนมัติทุกกรณีเป็นการละเมิดสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรการกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กับข้อจำกัดด้านความชัดเจนของกฎหมาย

บทบัญญัติเกี่ยวกับข้อห้ามการถือหุ้นในกิจการสื่อมวลชนตามมาตรา 98 (3) มีลักษณะคลุมเครือ โดยมีได้ ให้คำจำกัดความที่ชัดเจนว่า “สื่อมวลชน” หมายถึงกิจการประเภทใด หรือกำหนดสัดส่วนการถือหุ้นที่มีนัยสำคัญ การขาดความชัดเจนเชิงนิยามนี้ก่อให้เกิดภาวะความไม่แน่นอนทางกฎหมาย (legal uncertainty) ซึ่งขัดแย้งกับหลักนิติธรรม (rule of law) ตามแนวคิดของ Fuller (1969) ที่กล่าวว่า กฎหมายที่ดีต้องมี “ความชัดเจน คาดการณ์ได้ และสามารถปฏิบัติได้จริง” หากบทบัญญัติกฎหมายที่มีถ้อยคำคลุมเครือหรือปล่อยให้การตีความขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่โดยปราศจากแนวปฏิบัติกลาง จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่สม่ำเสมอและอาจเกิดการเลือกปฏิบัติ และตามแนวคิดของ Raz (2009) ที่เสนอว่า “การปกครองโดยกฎหมาย” ต้องตั้งอยู่บนรากฐานของกฎหมายที่สามารถชี้้นำพฤติกรรมของบุคคลได้อย่างมีเสถียรภาพและคาดการณ์ผลทางกฎหมายได้อย่างสมเหตุสมผล หากกฎหมายมีลักษณะเป็นเพียงถ้อยคำทั่วไปที่ต้องพึ่งพาการตีความตามอำเภอใจของผู้มีอำนาจหรือไม่อธิบายขอบเขตของข้อห้ามให้แน่ชัด ย่อมเป็นการละเมิดสาระสำคัญของหลักนิติธรรมและกระทบต่อความมั่นคงทางสิทธิ (security of rights) ซึ่งเป็นพื้นฐานของประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม ด้วยเหตุนี้ การออกแบบมาตรการทางกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิของผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงจำเป็นต้องมีความชัดเจนในเชิงถ้อยคำและขอบเขตการบังคับใช้เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถป้องกันการใช้ดุลยพินิจอย่างไม่เป็นธรรม และคุ้มครองสิทธิของพลเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพตามหลักการของกฎหมายรัฐธรรมนูญและสิทธิมนุษยชน

2. องค์การตรวจสอบคุณสมบัติผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การออกแบบโครงสร้างขององค์กรที่มีอำนาจในการตรวจสอบและวินิจฉัยคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ถือเป็นกลไกเชิงสถาบันที่มีบทบาทสำคัญต่อความน่าเชื่อถือและความชอบธรรมของกระบวนการเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การคัดกรองผู้สมัครเป็นไปอย่างโปร่งใส เป็นธรรม และอยู่ภายใต้หลักการของความเสมอภาคในการแข่งขันทางการเมือง อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในประเทศไทยประสบปัญหาเชิงโครงสร้างในหลายประการ ดังนี้

2.1 ความซับซ้อนและความซ้ำซ้อนในอำนาจหน้าที่

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ระบบการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในประเทศไทยมีลักษณะซับซ้อนและมีการทับซ้อนของอำนาจหน้าที่ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำเขต คณะกรรมการการเลือกตั้ง ศาลฎีกา และศาลรัฐธรรมนูญ ความซับซ้อนเชิงโครงสร้างดังกล่าวสะท้อนถึงการออกแบบระบบที่ขาดการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน อันเป็นปัญหาสำคัญในทางทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจ ซึ่งได้รับการขยายความโดย Vile (1998) ที่ระบุว่า การกระจายอำนาจที่ไม่เป็นระบบและขาดกลไกการประสานระหว่างองค์กรรัฐอาจส่งผลให้การใช้อำนาจของรัฐขาดประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดความไม่แน่นอนในทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ลักษณะการที่องค์กรต่าง ๆ สามารถวินิจฉัยคุณสมบัติของผู้สมัครในลักษณะที่ซ้ำซ้อนกันโดยไม่มีกลไกในการสร้างเอกภาพของแนววินิจฉัยนั้น ขัดต่อหลักความแน่นอนและความคาดหมายได้ทางกฎหมาย ซึ่ง Hayek (1944) ระบุว่า เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของระบบเสรีนิยมประชาธิปไตย โดยเฉพาะในแง่ของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของพลเมืองจากการใช้

อำนาจรัฐตามอำเภอใจ ลักษณะปัญหาดังกล่าวปรากฏชัดในกรณีคำพิพากษาศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2567 ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การถือครองหุ้นในบริษัทสื่อมวลชน โดยศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่า บริษัทดังกล่าวมิได้ประกอบกิจการสื่อมวลชนในความหมาย ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 98 (3) จึงไม่เป็นลักษณะต้องห้ามในการสมัครรับเลือกตั้ง แม้ว่าก่อนหน้านั้นคณะกรรมการการเลือกตั้งเคยมีมติในกรณีคล้ายคลึงกันว่า การถือหุ้นดังกล่าวเป็นเหตุให้ผู้สมัครขาด คุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญ ข้อแตกต่างของแนววินิจฉัยในกรณีที่มีข้อเท็จจริงใกล้เคียงกันเช่นนี้ แสดงให้เห็นถึงความซับซ้อน และความซ้ำซ้อนในอำนาจหน้าที่ และความจำเป็นในการมีมาตรฐานกลางที่ชัดเจนในการตีความและวินิจฉัย นอกจากนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญยังแสดงให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องของแนวคำวินิจฉัยในกรณีที่มีข้อเท็จจริง ใกล้เคียงกัน ถือเป็นตัวอย่างเชิงประจักษ์ของการละเมิดหลักการดังกล่าว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความชอบธรรมของกระบวนการ เลือกตั้งและลดทอนความเชื่อมั่นของประชาชนต่อระบบตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครอย่างมีนัยสำคัญ

2.2 การใช้ดุลพินิจที่ไม่เป็นเอกภาพ

ประเด็นเรื่องการใช้ดุลพินิจที่ไม่เป็นเอกภาพของเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบคุณสมบัติผู้สมัครสะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญของระบบราชการประเทศไทย ดังแนวคิดเรื่อง “Street-Level Bureaucracy” ของ Lipsky (1980) ที่พบว่า เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการมีอิสระในการใช้ดุลพินิจสูงซึ่งอาจนำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่สม่ำเสมอ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่กล่าวว่า “ผมยื่นเอกสารชุดเดียวกันหมด แต่เขตหนึ่งผ่าน อีกเขตกลับบอกว่าไม่ครบ” สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาความแตกต่างอย่างชัดเจนในการใช้ดุลพินิจที่ขัดกับหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายตามทฤษฎี ของ Dworkin (2000) ที่เน้นย้ำว่า การบังคับใช้กฎหมายต้องมีความสม่ำเสมอและเคารพสิทธิของบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน การที่ระบบการตรวจสอบคุณสมบัติผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขาดแนวปฏิบัติกลางที่ชัดเจน และมีการใช้ ดุลพินิจที่แตกต่างกันในแต่ละเขตเลือกตั้ง กรณีดังกล่าวก่อให้เกิดการเปิดช่องให้เกิดการเลือกปฏิบัติและการละเมิดหลัก ความเสมอภาค

2.3 ความไม่สอดคล้องของกรอบเวลาทางกฎหมาย

ประเด็นความไม่สอดคล้องของกรอบเวลาทางกฎหมายในกระบวนการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครรับ เลือกตั้ง สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของกระบวนการยุติธรรมทางการเมืองในประเทศไทย โดยเฉพาะกรณีที่มีการ ยื่นอุทธรณ์คำวินิจฉัยต่อศาล แต่ไม่อาจดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่สอดคล้องกับวันเลือกตั้ง ซึ่งส่งผลให้ผู้สมัคร รับเลือกตั้งบางรายถูกตัดสิทธิก่อนการเลือกตั้งโดยไม่มีโอกาสได้รับการพิจารณาจากองค์กรตุลาการอย่างครบถ้วนก่อนวัน ลงคะแนน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Ely (1980) ที่พบว่า ความชอบธรรมของระบอบประชาธิปไตยมิได้ขึ้นอยู่กับผลลัพธ์ ทางนโยบายแต่เพียงอย่างเดียว หากขึ้นอยู่กับ “กระบวนการที่เป็นธรรมและเปิดกว้าง” (fair and open process) อันรวมถึง การมีระบบรับข้อพิพาทที่มีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อสิทธิของผู้มีส่วนได้เสียได้อย่างทันท่วงที ดังนั้น กรณีที่ การตัดสิทธิของผู้สมัครเกิดขึ้นก่อนวันเลือกตั้ง และภายหลังศาลมีคำวินิจฉัยว่าการตัดสิทธิดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่คำวินิจฉัยนั้นออกมาภายหลังการเลือกตั้งเสร็จสิ้นแล้ว ย่อมถือเป็นการจำกัดสิทธิในการแข่งขันทางการเมืองอย่างไม่ชอบ ธรรม และขัดต่อหลักการการเข้าถึงกระบวนการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพ (effective remedy) อีกทั้งการกระทำดังกล่าว ยังขัดแย้งกับพันธกรณีของรัฐภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights--ICCPR) มาตรา 2 ซึ่งกำหนดให้รัฐภาคีมีหน้าที่จัดให้มีช่องทางเยียวยาทาง กฎหมายที่มีประสิทธิภาพเมื่อสิทธิของบุคคลถูกละเมิด ทั้งนี้ ในคำวินิจฉัยของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (United Nations Human Rights Council--HRC) ในคดี Ignatane v. Latvia (Communication No. 884/1999) ซึ่งให้ เห็นว่า การตัดสิทธิผู้สมัครโดยไม่มีกระบวนการที่เป็นธรรมและทันเวลา ถือเป็นการละเมิดสิทธิทางการเมืองตามมาตรา 25 และสิทธิ ในการเยียวยาตามมาตรา 2 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights--ICCPR) เนื่องจากกระบวนการเยียวยาที่มีอยู่นั้นไม่สามารถให้ความคุ้มครองได้อย่างมี ประสิทธิภาพทันต่อสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งรายหนึ่ง ที่ระบุว่า “บาง

คนโดนตัดสิทธิก่อนเลือกตั้ง แต่คำวินิจฉัยศาลมาออกหลังจากการเลือกตั้งไปแล้ว ซึ่งมันหายไป เพราะเขาไม่มีโอกาสได้แข่งขันเท่าเทียมกับคนอื่น” ยืนยันถึงความล้มเหลวของระบบในการคุ้มครองสิทธิของผู้สมัครอย่างเป็นทางการเป็นธรรมและทันท่วงที ซึ่งเป็นประเด็นที่สะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการปรับปรุงกระบวนการทางกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากลและหลักประชาธิปไตยที่แท้จริง

ผลการวิจัยทั้งหมดสะท้อนความเข้มงวดของกฎหมายที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตยระหว่างการก่อกองเพื่อคุ้มครองคุณภาพของผู้แทนกับการคุ้มครองสิทธิของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย ในบริบทของสังคมไทย Ferrara (2015) ได้วิเคราะห์ว่า ประเทศไทยมีความเปราะบางต่อการเมืองแบบรวมศูนย์และการใช้อำนาจทางกฎหมายเป็นเครื่องมือทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ที่แสดงให้เห็นว่า มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดคุณสมบัติผู้สมัครและระบบการตรวจสอบคุณสมบัติมีลักษณะเข้มงวดเกินไปและขาดการคุ้มครองสิทธิของผู้สมัครอย่างเพียงพอเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหราชอาณาจักร และราชอาณาจักรญี่ปุ่น ซึ่งมีระบบการกำหนดคุณสมบัติผู้สมัครที่ยืดหยุ่นกว่าและมีองค์กรตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพมากกว่า แสดงให้เห็นว่า การก่อกองคุณภาพของผู้แทนสามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมืองตามแนวคิดของ Diamond and Morlino (2005) ที่พบว่า คุณภาพของประชาธิปไตยไม่ได้อิงจากความเข้มงวดของกฎระเบียบ แต่อิงจากความสามารถในการสร้างดุลยภาพระหว่างหลักการต่าง ๆ ของประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างหลักเสียงข้างมาก (majority rule) กับการคุ้มครองสิทธิของปัจเจกบุคคลและกลุ่มคนส่วนน้อย

ดังนั้น การพัฒนามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการกำหนดคุณสมบัติผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในบริบทสังคมไทย จึงต้องมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการคัดกรองผู้สมัครที่มีคุณภาพกับการคุ้มครองสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง โดยยึดหลักความได้สัดส่วน หลักนิติธรรม และหลักสิทธิมนุษยชน มิฉะนั้นแล้ว มาตรการที่มุ่งหวังจะยกระดับคุณภาพของการเมืองไทยกลายเป็นเครื่องมือในการจำกัดประชาธิปไตยและละเมิดสิทธิของประชาชนในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. การปรับปรุงบทบัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติ

1.1 การกำหนดนิยามเกี่ยวกับการถือหุ้นในกิจการสื่อ ควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 98 (3) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และมาตรา 42 (3) ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยกำหนดนิยามที่ชัดเจนของคำว่า “เจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน” และกำหนดสัดส่วนการถือหุ้นที่มีนัยสำคัญ (เช่น เกินร้อยละ 5 ของทุนจดทะเบียน) เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีความชัดเจนและเป็นธรรม

1.2 การปรับลดระยะเวลาการห้ามลงสมัครรับเลือกตั้งภายหลังพ้นโทษ ควรพิจารณาปรับลดระยะเวลาการห้ามลงสมัครรับเลือกตั้งภายหลังพ้นโทษจาก 10 ปี ในมาตรา 98 (7) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และมาตรา 42 (9) ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วนมากขึ้น โดยจำแนกตามประเภทและความร้ายแรงของความผิด

1.3 ควรมีการปรับปรุงกฎหมายมาตรา 42 (21) ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 ให้มีความชัดเจนมากขึ้น โดยการกำหนดนิยามและขอบเขตของคำว่า “กระทำการฝ่าฝืนจริยธรรมอย่างร้ายแรง” หรือ “ความประพฤติเสื่อมเสีย” เพื่อลดการใช้ดุลยพินิจและการตีความที่กว้างเกินไป

2. การปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับองค์การตรวจสอบคุณสมบัติ

2.1 ควรมีการแก้ไขมาตรา 51 และมาตรา 52 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 ให้มีความชัดเจนในการกำหนดอำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขต และศาลฎีกา เพื่อลดความซ้ำซ้อนและความไม่ชัดเจนในการปฏิบัติงาน

2.2 การขยายระยะเวลาในการอุทธรณ์ ควรแก้ไขมาตรา 51 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 โดยขยายระยะเวลาในการอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จาก 3 วัน เป็น 7 วัน เพื่อให้ผู้สมัครมีเวลาเพียงพอในการเตรียมหลักฐานและการพิสูจน์ข้อเท็จจริง

2.3 การกำหนดกรอบเวลาการพิจารณาของศาล ควรเพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 ให้ศาลต้องพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครให้แล้วเสร็จก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 15 วัน เพื่อให้ผู้สมัครมีเวลาในการหาเสียงและประชาชนมีข้อมูลที่เพียงพอในการตัดสินใจ

เอกสารอ้างอิง

- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2560). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ: แนวคิดและประสบการณ์ของต่างประเทศ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). วิทยุชน.
 ณัฐพงษ์ คันทรส. (2561). การเลือกตั้งกับความเป็นประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี*, 6(1), 15-38.
- ธนาธิติ พลคำมาก. (2559). การกำหนดคุณสมบัติผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยการแสดงสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 12(39), 78-89.
- สถิตธ ธรานธิโชติ และธนพันธ์ ไฉ่ประกอบทรัพย์. (2560). ระบบการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคการเมือง: ทางเลือกและข้อเสนอแนะสำหรับประเทศไทย. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 15(1), 5-34.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2550). ความเป็นมาและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 36(1), 1-27.
- Alexy, R. (2002). *A theory of constitutional rights*. Oxford University Press.
- Diamond, L. J., & Morlino, L. (2005). *Assessing the quality of democracy*. Johns Hopkins University Press.
- Dworkin, R. (1977). *Taking rights seriously*. Harvard University Press.
- Dworkin, R. (2000). *Sovereign virtue: The theory and practice of equality*. Harvard University Press.
- Ely, J. H. (1980). *Democracy and distrust: A theory of judicial review*. Harvard University Press.
- Ferrara, F. (2015). *The political development of modern Thailand*. Cambridge University Press.
- Fuller, L. L. (1969). *The morality of law*. Yale University Press.
- Hayek, F. A. (1944). *The road to serfdom*. University of Chicago Press.
- Huntington, S. P. (1991). *The third wave: Democratization in the late twentieth century*. University of Oklahoma Press.
- Kumm, M. (2007). Political liberalism and the structure of rights: On the place and limits of the proportionality requirement. In G. Pavlakos (Ed.), *Law, rights and discourse* (pp. 131-166). Hart.
- Lipsky, M. (1980). *Street-level bureaucracy: Dilemmas of the individual in public service*. Russell Sage Foundation.
- Oh, J. K.-C. (1999). *Korean politics: The quest for democratization and economic development*. Cornell University Press.
- Raz, J. (2009). *The authority of law: Essays on law and morality*. Oxford University Press.
- Vile, M. J. C. (1998). *Constitutionalism and the separation of powers* (2nd ed). Liberty Fund.

นโยบายภาครัฐในการสนับสนุนการลงทุนนิคมอุตสาหกรรมอมตะ ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พ.ศ. 2560-2567

กัญญ์จิรา วรฤทธิกร¹

วันที่รับบทความ: 7 พฤษภาคม 2568

วันแก้ไขบทความ: 30 กรกฎาคม 2568

วันที่รับบทความ: 2 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากรอบนโยบายภาครัฐในการสนับสนุนการลงทุนนิคมอุตสาหกรรมอมตะในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พ.ศ. 2560-2567 โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า (1) กลุ่มอมตะเริ่มต้นจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในไทยตั้งแต่ทศวรรษ 2530 โดยได้รับการส่งเสริมจากรัฐไทยผ่าน BOI และนโยบายเปิดเสรีเศรษฐกิจ ก่อนขยายสู่ภูมิภาคอาเซียน อมตะมีโครงสร้างทุนเข้มแข็งจากการถือครองทรัพย์สินทางปัญญา เครือข่ายธุรกิจ และการเข้าถึงกลไกรัฐ พร้อมความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชนชั้นนำและผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งเอื้อต่อการขยายการลงทุนทั้งในและต่างประเทศ และมีบทบาทหลักในการลงทุนและพัฒนา “นิคมอุตสาหกรรมอมตะลาว” ที่แขวงจำปาสัก ผ่านบริษัทร่วมทุนกับรัฐลาวภายใต้กรอบความร่วมมือ G2G ซึ่งการลงทุนในลาวช่วยกระจายฐานการผลิต ลดต้นทุน เพิ่มมูลค่าการค้าชายแดน เสริมบทบาทของไทยในเวทีเศรษฐกิจและอิทธิพลทางการเมือง (2) การลงทุนของกลุ่มอมตะได้รับแรงสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐไทยและองค์กรเอกชนข้ามชาติ ชนชั้นนำทางธุรกิจมีบทบาทนำในการขับเคลื่อนการลงทุนข้ามพรมแดนด้วยการใช้เครือข่ายทางอำนาจในภาครัฐและเอกชน รัฐไทยใช้กลไก “Thailand Plus” และ “CLMV Connectivity” สนับสนุนการลงทุน ส่วนรัฐลาวเปิดรับด้วยสิทธิประโยชน์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ และอมตะใช้กลยุทธ์ตั้งบริษัทร่วมทุนในลาว เลือกพื้นที่ยุทธศาสตร์เป็นเมืองอุตสาหกรรมอัจฉริยะ โดยการสนับสนุนจากรัฐไทยและแหล่งเงินทุนอื่น (3) กลุ่มอมตะมีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับรัฐไทยในระดับนโยบาย โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ ทั้งด้านเงินทุน ภาวะเบียด และการส่งเสริมการลงทุนในต่างประเทศ สะท้อนโครงสร้างแบบทุน-รัฐพึ่งพากัน ซึ่งเอื้อต่อการขยายการลงทุนใน สปป.ลาว การลงทุนของกลุ่มอมตะในลาวเป็นตัวอย่างของบทบาททุนไทยในการผลักดันยุทธศาสตร์ระดับภูมิภาค กลุ่มทุนไทยทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชิงนโยบายที่เชื่อมโยงรัฐกับตลาด ส่งเสริมการเคลื่อนย้ายทุนและขยายอิทธิพลเศรษฐกิจในภูมิภาค ส่วนองค์กรระหว่างประเทศมีบทบาทสนับสนุนผ่านโครงการโครงสร้างพื้นฐานในลาว อยู่ภายใต้เครือข่ายนโยบายระดับภูมิภาค ที่ช่วยบูรณาการเศรษฐกิจ CLMV กับไทยและอาเซียน

คำสำคัญ: ชนชั้นนำทางการเมือง; เครือข่ายนโยบาย; กลุ่มทุนอุตสาหกรรม; นิคมอุตสาหกรรมอมตะลาว; สปป.ลาว
ประเภทบทความ: บทความวิจัย

¹ นักศึกษาปริญญาเอก, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: kuntitaworakrittikom@gmail.com

Government Policy to Support Investment in the Amata Industrial Estate in Lao People's Democratic Republic from 2017 to 2024

Kuntita Worakrittikorn¹

Received: May 7, 2025

Revised: July 30, 2025

Accepted: August 2, 2025

Abstract

This research article examines the government policy to support investment in the Amata Industrial Estate in Lao People's Democratic Republic from 2017 to 2024. The technique of qualitative research was employed. Data were collected using the techniques of documentary research and in-depth interview. Data were analyzed using content analysis techniques. Findings are as follows: (1) The Amata group commenced from the development of the real estate industry in Thailand from the 1987s with the promotion from the Thai government through BOI and the economic liberalization policy prior to its expansion to ASEAN. Amata has a strong capital structure with the possession of resources, business networks, and access to state mechanisms as well as a close relationship with the elites and the policy makers. This facilitated the investment expansion locally and abroad. The Amata group played a major role in the investment and development of the "Lao Amata Industrial Estate" in Champassak province through a joint venture company with the Lao state under the G2G cooperation framework. The investment in Laos distributed the production base, reduced costs, increased the border trade value, and strengthened the roles of Thailand in the economic stage as well as in political influence. (2) The investment in the Amata group was supported by Thai government agencies and multinational private organizations. Business elites played a leading role in the mobilization of the cross-border investment using the power networks in the public and private sectors. The Thai state used the mechanisms of "Thailand Plus" and "CLMV Connectivity" to support the investment. Lao state received privileges in the special economic zone. Amata used the strategy in establishing a joint venture company in Laos by selecting a strategic area as a smart industrial city with the support from the Thai government and other financial resources. (3) The Amata group has a strong relationship with the Thai government at a policy level. It receives support from public agencies in the aspects of capital, rules and regulations, and investment promotion abroad. This reflects the structure of the capital-state interdependence which facilitates the investment expansion in Laos. The investment of the Amata group in Laos is an example of the role of Thai capital in advocating the strategies at a regional level. The Thai investors play a role as mediators in the policy to connect the state with the market and promote the transfer of capital and the expansion of economic influence in the region. International organizations play a supporting role through the project of infrastructure in Laos under the policy networks at a regional level integrating the CLMV economy between Thailand and ASEAN.

Keywords: Political Elite; Policy Network; Industrial Capital Group; Lao Amata Industrial Estate; Lao PDR

Type of Article: Research Article

¹Ph.D. Candidate, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University
Huamark, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand
Corresponding Author Email: kuntitaworakrittikorn@gmail.com

บทนำ

ในช่วงระยะเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2560-2567 ประเทศไทยได้เผชิญกับพลวัตทางเศรษฐกิจและภูมิรัฐศาสตร์ที่ส่งผลกระทบต่อทิศทางนโยบายการลงทุนระหว่างประเทศอย่างชัดเจน โดยเฉพาะนโยบายการสนับสนุนการลงทุนของภาคเอกชนไทยในต่างประเทศ (Outward Foreign Direct Investment--OFDI) ซึ่งถือเป็นกลยุทธ์หนึ่งภายใต้แนวทางการขับเคลื่อนประเทศตามยุทธศาสตร์ “Thailand 4.0” ที่มุ่งสร้างความสามารถทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2560) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่ได้กำหนดเป้าหมายชัดเจนในการส่งเสริมให้ภาคเอกชนไทยขยายฐานการผลิตไปยังประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศ CLMV (Cambodia Laos Myanmar Vietnam) ที่มีศักยภาพด้านแรงงาน ราคาทรัพยากรต่ำ และตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ของภูมิภาคอาเซียน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ในบริบทนี้ รัฐบาลไทยจึงได้ออกนโยบายและมาตรการสนับสนุนมากมายผ่านหน่วยงานสำคัญ เช่น สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) และธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (EXIM Bank) ซึ่งมีบทบาทในการส่งเสริมการขยายธุรกิจของบริษัทไทยในระดับภูมิภาค โดยเฉพาะผ่านการสนับสนุนด้านภาษี การเงิน และองค์ความรู้ (การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2562) ทั้งนี้ การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 ได้กลายเป็นปัจจัยเร่งที่ส่งผลต่อการปรับทิศทางการลงทุนของภาคเอกชนไทย โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรมที่พึ่งพาการส่งออกและห่วงโซ่อุปทานระหว่างประเทศอย่างเข้มข้น ภาคเอกชนไทย โดยเฉพาะกลุ่มบริษัทที่มีศักยภาพ เช่น กลุ่มอมตะ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการกระจายความเสี่ยงของฐานการผลิตและหันไปพิจารณาการลงทุนในประเทศเพื่อนบ้านที่มีเสถียรภาพมากกว่า เช่น สปป.ลาว (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, 2022) โดยในช่วงเวลาดังกล่าว กลุ่มอมตะได้ดำเนินการวางแผนและพัฒนาโครงการ “นิคมอุตสาหกรรมอมตะลาว” ในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในไทยและลาว รัฐบาลไทยได้มีบทบาทสำคัญผ่านการให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษี บริการสนับสนุนการลงทุน และความช่วยเหลือเชิงกลยุทธ์จาก BOI (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2563) ควบคู่ไปกับการสนับสนุนเชิงองค์ความรู้จากการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) ในการพัฒนาแนวทางการจัดการนิคมที่ยั่งยืน เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และรองรับเป้าหมายทางเศรษฐกิจแบบใหม่ (การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2565) ขณะเดียวกัน การสิ้นสุดช่วงเวลาในปี พ.ศ. 2567 พบว่า มีความสอดคล้องกับจุดเปลี่ยนของแผนยุทธศาสตร์ทั้งของไทยและลาว เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ของลาว (ค.ศ. 2021-2025) และการประเมินผลกระทบหลังวิกฤตโควิด-19 ต่อโครงสร้างการค้าและการลงทุนในภูมิภาค (United Nations Conference on Trade and Development, 2023) จึงถือเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมในการวิเคราะห์นโยบายภาครัฐที่มีบทบาทชัดเจนต่อการตัดสินใจลงทุนของภาคเอกชนข้ามพรมแดน จากทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าการลงทุนของกลุ่มอมตะใน สปป.ลาว มิใช่เพียงความพยายามของภาคเอกชนในการขยายธุรกิจสู่ตลาดใหม่เท่านั้น หากแต่เป็นผลลัพธ์ของการดำเนินนโยบายของภาครัฐไทยที่มีเป้าหมายในการสร้าง “ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ” ด้วยการกระจายความเสี่ยงทางการผลิต ส่งเสริมการลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน และสร้างการเชื่อมโยงเศรษฐกิจระดับภูมิภาคเข้าสู่ห่วงโซ่มูลค่าโลก การศึกษานี้จึงสามารถเป็นพื้นฐานสำหรับข้อเสนอเชิงนโยบายในอนาคต เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของเศรษฐกิจไทยในระดับภูมิภาคอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

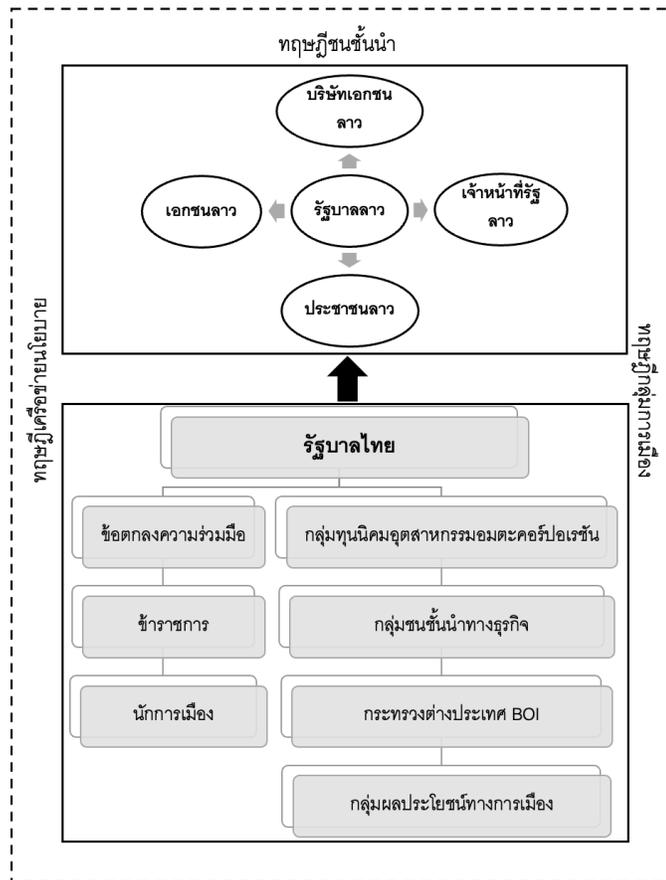
1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์พัฒนาการ การก่อตัว และความเข้มแข็งของกลุ่มอมตะคอร์ปอเรชั่นในการลงทุนและส่งเสริมการพัฒนาในประเทศลาวระหว่างปี พ.ศ. 2560-2567

2. เพื่อศึกษาบทบาทของชนชั้นนำทางธุรกิจและตัวแสดงที่เกี่ยวข้องในการขยายการลงทุนของกลุ่มบริษัทอมตะคอร์ปอเรชั่นไปยังประเทศลาวในช่วงปี พ.ศ. 2560-2567

3. เพื่อศึกษาลักษณะของปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างกลุ่มบริษัทอมตะคอร์ปอเรชันกับรัฐบาลไทย รัฐบาลลาว และหน่วยงานต่างประเทศที่เกี่ยวข้องในการผลักดันและสนับสนุนการลงทุนนิคมอุตสาหกรรมอมตะในประเทศลาวในช่วงปี พ.ศ. 2560-2567

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ทฤษฎีชนชั้นนำ (elite theory) เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมที่มีลักษณะเป็น โครงสร้างแบบพีระมิด โดยกลุ่มคนจำนวนน้อยซึ่งมีอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมจะอยู่ที่จุดยอดของพีระมิด ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ซึ่งกลุ่มชนชั้นนำดังกล่าวมีความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากร ข้อมูล และการตัดสินใจเชิงนโยบายมากกว่าคนทั่วไป (Pareto, 1935; Mosca, 1939; Mills, 1956; Michels, 1999) ทฤษฎีเครือข่าย นโยบาย (policy network theory) เป็นการอธิบายความสัมพันธ์เชิงซับซ้อนระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้มีส่วนได้เสีย หลากหลายกลุ่ม ซึ่งมีบทบาทร่วมกันในการกำหนด ทบทวน และผลักดันนโยบายสาธารณะ รัฐมิใช่ผู้กำหนดนโยบายเพียง ลำพัง แต่เป็นหนึ่งในตัวแสดงภายในเครือข่ายที่ประกอบด้วยภาคธุรกิจ หน่วยงานรัฐ และองค์กรอื่น ๆ ซึ่งมีการแลกเปลี่ยน ทรัพยากรและอำนาจอย่างต่อเนื่อง (อนุสรณ์ ลิ้มมณี, 2542; Rhodes, 1997; Marsh & Smith, 2000) และทฤษฎีกลุ่ม การเมือง (political group theory) เป็นความสัมพันธ์แบบพึ่งพาระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ที่หลากหลาย โดยกลุ่มการเมือง ต่าง ๆ มีอิทธิพลอย่างสูงต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งการล็อบบี้ การประสานงาน และการสร้าง พันธมิตรกับภาครัฐ เพื่อให้เกิดนโยบายที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของกลุ่มตน (Truman, 1951; Olson, 1965; Lowi, 1979) ทั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนโยบายภาครัฐในการสนับสนุนการลงทุนนิคมอุตสาหกรรมอมตะในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พ.ศ. 2560-2567 ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง โดยพิจารณาจากผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในกลุ่มชนชั้นนำทางธุรกิจของบริษัท อมตะ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) กลุ่มนักการเมือง สปป. ลาว และบริษัท อมตะซิตี้ ลาว จำกัด ดังนี้

1.1 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มชนชั้นนำทางธุรกิจของบริษัท อมตะ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) จำนวน 8 คน ได้แก่ (1) ดร. วิวัฒน์ กรมดิษฐ์ ประธานเจ้าหน้าที่เทคนิควิศวกรรม และประธานเจ้าหน้าที่บริหาร กลุ่มธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์ ในประเทศไทย บริษัท อมตะ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) (2) นายสุวัฒน์ โปรงจิตต์ ประธานเจ้าหน้าที่การบริหารกลาง (ผู้บริหารตามนิยามของ ก.ล.ต.) (3) นายเอกนัฐ พร้อมพันธุ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม (4) นายอรรถวิทย์ สุวรรณภักดี ประธานคณะที่ปรึกษาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ด้านยุทธศาสตร์ (5) นางสมหะทัย พานิชชีวะ ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท อมตะ วิเอ็น จำกัด มหาชน (6) นายสมชัย เอมบำรุง ผู้อำนวยการกองกฎหมาย สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม (7) นายภาสกร ชัยรัตน์ ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (8) นางมณฑา ประณูทนรพาล ที่ปรึกษาประธานกรรมการการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.)

กลุ่มที่ 2 กลุ่มนักการเมือง สปป. ลาว และบริษัท อมตะซิตี้ ลาว จำกัด จำนวน 8 คน ได้แก่ (1) Mr.Varong Tangpraprutkul, Managing Director of AMATA City Laos Co. Ltd. (2) Mr.Vantana Norintha, Director General of the Investment and Promotion Department, Ministry of Planning and Investment, Lao PDR (3) Mr.Somdy Douangdy, Former Deputy Prime Minister and Minister of Finance, Lao PDR (4) Mr.Suphan Keomisay, Former Minister of Planning and Investment, Lao PDR (5) Mr.Thongloun Sisoulith, General Secretary of the Lao People's Revolutionary Party and President of Lao PDR (6) Mr.Phouvieng Ngaophasy, Deputy Director of General Secretariat of the Lao National Committee for Special Economic Zones, Lao PDR (7) Mr.Thanongsinh Kanlagna, Executive Vice President, National Chamber of Commerce, Lao PDR (8) Mr.Samly Boutsady, Director General of the Department of Industry and Handicraft, Ministry of Industry and Commerce, Lao PDR

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นจากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องและสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ครบถ้วน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากคณะกรรมการที่ปรึกษา จำนวน 3 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

3.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารจากตำราวิชาการ งานเขียนสิ่งพิมพ์ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ วารสารและจุลสาร ทั้งที่เป็นของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน บทความในหนังสือพิมพ์ทั้งรายวันรายสัปดาห์ ข้อมูลจากเว็บไซต์ต่าง ๆ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายภาครัฐในการสนับสนุนการลงทุนนิคมอุตสาหกรรมอมตะในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พ.ศ. 2560-2567 ที่ผ่านมา โดยข้อมูลที่ได้ส่วนหนึ่งเป็นข้อมูลที่ปรากฏอยู่ก่อนแล้ว และรายงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา โดยผู้วิจัยได้รวบรวมมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่ต้องการ

3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในกลุ่มชนชั้นนำทางธุรกิจของบริษัท อมตะ คอร์ปอเรชั่นฝั่งไทย กลุ่มนักการเมือง สปป. ลาว และบริษัท อมตะลาวซิตี้ลาว จำกัด รวมจำนวน 16 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และนำบันทึกที่ได้จากการสัมภาษณ์นโยบายภาครัฐในการสนับสนุนการลงทุนนิคมอุตสาหกรรมอมตะในสาธารณรัฐ

ประชาธิปไตยประชาชนลาว พ.ศ. 2560-2567 ได้แก่ พัฒนาการ การก่อตัว และความเข้มแข็งของกลุ่มอมตะคอร์ปอเรชันในการลงทุนและส่งเสริมการพัฒนาในประเทศลาว พ.ศ. 2560-2567 บทบาทของชนชั้นนำทางธุรกิจและตัวแสดงที่เกี่ยวข้องในการขยายการลงทุนของกลุ่มบริษัทอมตะคอร์ปอเรชันไปยังประเทศลาว พ.ศ. 2560-2567 และปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างกลุ่มบริษัทอมตะคอร์ปอเรชันกับรัฐบาลไทย รัฐบาลลาว และหน่วยงานต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ในการผลักดันการลงทุนนิคมอุตสาหกรรมอมตะในประเทศลาว ช่วงปี พ.ศ. 2560-2567 มาจัดหมวดหมู่และจัดกลุ่มข้อมูล แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนโยบายภาครัฐในการสนับสนุนการลงทุนนิคมอุตสาหกรรมอมตะในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พ.ศ. 2560-2567 ได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. พัฒนาการ การก่อตัว และความเข้มแข็งของกลุ่มอมตะคอร์ปอเรชันในการลงทุนและส่งเสริมการพัฒนาในประเทศลาว พ.ศ. 2560-2567

1.1 พัฒนาการและการก่อตัวของกลุ่มอมตะคอร์ปอเรชันในบริบทไทยและภูมิภาคอาเซียน

กลุ่มบริษัท อมตะ คอร์ปอเรชัน จำกัด (มหาชน) ถือเป็นหนึ่งในกลุ่มทุนเอกชนไทยที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเขตอุตสาหกรรมแบบครบวงจร โดยมีจุดเริ่มต้นในช่วงปลายทศวรรษ 2530 ซึ่งเป็นยุคที่ประเทศไทยกำลังเข้าสู่กระแสอุตสาหกรรมอย่างเข้มข้น ภายหลังจากการประกาศใช้นโยบายส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศโดยคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) อมตะก่อตั้งโดยนายวิกรม กรมดิษฐ์ นักธุรกิจที่เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับภาคอุตสาหกรรม เริ่มต้นจากโครงการ “อมตะนคร” จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นนิคมอุตสาหกรรมที่มีระบบสาธารณูปโภคครบถ้วนและได้รับความสนใจอย่างมากจากนักลงทุนต่างชาติ โดยเฉพาะญี่ปุ่นและยุโรป จนกลายเป็นต้นแบบของเขตเศรษฐกิจพิเศษในไทย ทั้งนี้ ภายใต้นแนวคิด “เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ” หรือ Smart Eco-Industrial City อมตะได้ขยายขอบเขตจากการพัฒนาเพียงพื้นที่อุตสาหกรรม ไปสู่การให้บริการด้านสาธารณูปโภค การจัดการโลจิสติกส์ ทรัพยากรน้ำ พลังงาน และการพัฒนาทักษะแรงงาน เพื่อรองรับการเติบโตอย่างยั่งยืนในระยะยาว การยกระดับสู่ “กลุ่มทุนอุตสาหกรรมระดับภูมิภาค” เริ่มชัดเจนในช่วงปลายทศวรรษ 2540-2550 เมื่ออมตะขยายการลงทุนสู่ประเทศในกลุ่ม CLMV (กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐไทยในการสร้างห่วงโซ่มูลค่าระดับภูมิภาค เช่น โครงการอมตะซิตี้ เบียนห้วย ในเวียดนาม และโครงการอมตะ สมาร์ท แอนด์ กรีน วิลเลจ ในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว กลยุทธ์สำคัญในการขยายตัวของอมตะคือ การจับมือกับพันธมิตรในพื้นที่ และใช้ความร่วมมือกับภาครัฐทั้งในและต่างประเทศ เพื่อผลักดันนโยบายร่วมด้านเศรษฐกิจ การเติบโตของอมตะจึงสะท้อนศักยภาพของทุนไทยในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจระดับภูมิภาคอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 ความเข้มแข็งเชิงโครงสร้างของกลุ่มทุนอมตะและความสัมพันธ์กับรัฐ

กลุ่มบริษัท อมตะ คอร์ปอเรชัน จำกัด (มหาชน) เป็นหนึ่งในกลุ่มทุนเอกชนไทยที่มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ทั้งในประเทศและระดับภูมิภาค โดยเฉพาะผ่านการลงทุนในนิคมอุตสาหกรรมอมตะลาว แขวงจำปาสัก สปป.ลาว ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพของทุนไทยในการขยายบทบาททางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศ CLMV ความสำเร็จของกลุ่มอมตะเกิดจากการผสมผสานกลยุทธ์ทางธุรกิจกับความสัมพันธ์ทางการเมือง โดยกลุ่มอมตะมีความเชื่อมโยงแน่นแฟ้นกับผู้มีอำนาจทั้งในไทยและลาว ทำให้สามารถลดข้อจำกัดทางนโยบาย และเจาะเข้าสู่ตลาดเกิดใหม่ที่มีศักยภาพ เช่น ด้านไอทีและการผลิต อีกทั้งยังอาศัยจุดแข็งของลาว เช่น ต้นทุนแรงงานต่ำ และกฎหมายแรงงานที่ยืดหยุ่น แม้จะเผชิญปัญหา เช่น ระบบราชการที่ล่าช้า การเปลี่ยนแปลงกฎหมายบ่อย และการขาดแคลนแรงงานฝีมือ แต่การลงทุนของอมตะยังสร้างผลบวกต่อเศรษฐกิจมหภาคของทั้งสองประเทศ ได้แก่ การจ้างงาน การถ่ายทอดเทคโนโลยี และรายได้กลับคืนไทยในรูปแบบของกำไรและ

ภาษี ซึ่งช่วยส่งเสริม GDP ไทย บทบาทของกลุ่มอมตะยังสะท้อนปรากฏการณ์ “รัฐกับทุนผูกขาดแบบใหม่” ที่กลุ่มทุนขนาดใหญ่มีอิทธิพลต่อการกำหนดทิศทางนโยบายเศรษฐกิจ และมีส่วนในการผลักดันความร่วมมือทางเศรษฐกิจข้ามพรมแดน ในภาพรวมอมตะแสดงให้เห็นถึงรูปแบบของทุนเอกชนที่สามารถใช้ยุทธศาสตร์ผสมผสานทางเศรษฐกิจและการเมือง เพื่อขยายอิทธิพลของทุนไทยในภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง

1.3 บทบาทของอมตะคอร์ปอเรชันในการพัฒนาและดำเนินโครงการนิคมอุตสาหกรรมใน สปป.ลาว (พ.ศ. 2560-2567)

กลุ่มบริษัทอมตะคอร์ปอเรชัน ได้แสดงบทบาทสำคัญในฐานะชนชั้นนำทางธุรกิจของไทยที่มีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจลาว โดยเฉพาะผ่านการลงทุนใน “นิคมอุตสาหกรรมอมตะลาว” ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลลาว ตามนโยบายเปิดรับการลงทุนต่างประเทศ ความเชี่ยวชาญของอมตะในการบริหารนิคมอุตสาหกรรมช่วยสร้างความเชื่อมั่นในหมู่นักลงทุนและภาครัฐ แม้จะต้องเผชิญกับข้อจำกัด เช่น ระบบราชการที่ล่าช้า แรงงานฝีมือไม่เพียงพอ และโครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่สมบูรณ์ ทั้งนี้ การลงทุนของอมตะในลาวสะท้อนการเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจลาว จากการพัฒนาการเกษตรและทรัพยากรไปสู่ภาคอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่ม โดยลาวกลายเป็นเป้าหมายสำคัญของนักลงทุนหลายประเทศ อมตะเป็นหนึ่งในกลุ่มทุนแรก ๆ ที่เข้าไปปักหมุดในเขตเศรษฐกิจพิเศษของลาว ซึ่งแสดงถึงบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ของทุนไทยในการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค ดังนั้น บทบาทของกลุ่มทุนอย่างอมตะไม่เพียงสะท้อนพลังของภาคเอกชนไทยในเวทีภูมิภาค แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจระดับมหภาคของไทย

1.4 ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองจากการขยายการลงทุนของกลุ่มอมตะคอร์ปอเรชัน

การขยายการลงทุนของกลุ่มอมตะคอร์ปอเรชันในเขตเศรษฐกิจพิเศษของลาวก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างชัดเจน ด้านเศรษฐกิจ การลงทุนช่วยสร้างงาน ลดปัญหาการว่างงาน และส่งเสริมทักษะแรงงานของคนลาว ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตในระดับท้องถิ่น ขณะเดียวกัน ค่าแรงที่ต่ำกว่าประเทศไทยเป็นแรงจูงใจให้นักลงทุนเข้ามา ลดต้นทุนการผลิต และกลายเป็นทางเลือกสำคัญท่ามกลางแนวโน้มการปรับขึ้นค่าแรงในไทย อย่างไรก็ตาม ลาวยังเผชิญปัญหาการขาดแรงงานฝีมือ เนื่องจากแรงงานจำนวนมากเลือกไปทำงานในประเทศที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า เช่น ไทยและเกาหลีใต้ ทำให้รัฐบาลลาวจำเป็นต้องพิจารณานโยบายเปิดรับแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อรองรับการเติบโตของภาคอุตสาหกรรม ดังนั้น ในมิติยุทธศาสตร์ การลงทุนของกลุ่มอมตะคอร์ปอเรชันช่วยยกระดับภาพลักษณ์ของลาวในสายตานักลงทุนต่างชาติ พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีใหม่เข้ามาสู่ประเทศ เสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของลาวในระดับภูมิภาค ความร่วมมือระหว่างรัฐลาวกับกลุ่มทุนไทยยังช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ทวิภาคี และเปิดพื้นที่ให้ไทยมีบทบาทเชิงยุทธศาสตร์มากขึ้นในภูมิภาค ทั้งนี้ ความสำเร็จของโครงการขึ้นอยู่กับการประสานงานระหว่างภาครัฐและเอกชน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างไทย-ลาว และการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากรัฐไทย หากดำเนินการอย่างเป็นระบบ การลงทุนของกลุ่มอมตะคอร์ปอเรชันจะเป็นตัวอย่างสำคัญของการใช้ทุนไทยขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค และยกระดับบทบาทของไทยในเวทีเศรษฐกิจระหว่างประเทศอย่างมั่นคง

2. บทบาทของชนชั้นนำทางธุรกิจและตัวแสดงที่เกี่ยวข้องในการขยายการลงทุนของกลุ่มบริษัทอมตะคอร์ปอเรชันไปยังประเทศลาว พ.ศ. 2560-2567

2.1 กลไกและตัวแสดงที่มีบทบาทสนับสนุนการลงทุนใน สปป.ลาว

ในยุคโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ ภาคเอกชนไม่ได้มีบทบาทจำกัดอยู่แค่การแสวงหากำไร หากยังทำหน้าที่เป็น “ตัวแสดงเชิงนโยบาย” (policy actor) ที่มีอิทธิพลต่อทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐ โดยเฉพาะในกรณีของบริษัทอมตะคอร์ปอเรชันที่ลงทุนจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมครบวงจรในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว ระหว่างปี พ.ศ. 2560-2567 โครงการดังกล่าวไม่เพียงแต่มีเป้าหมายเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ แต่ยังเป็นการพัฒนายุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างรัฐไทย รัฐลาว และทุนไทย ผ่านการเจรจาเพื่อสิทธิประโยชน์ เช่น การลดภาษีและสัมปทานที่ดินระยะยาว ทั้งนี้ การลงทุนของอมตะได้ส่งผลในระดับมหภาค ทั้งในด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี การฝึกอบรมแรงงานท้องถิ่น และการเชื่อมโยงเครือข่ายการลงทุนระดับ

ภูมิภาค ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของเอกชนในฐานะกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาคมากกว่าจะเป็นเพียงผู้ตามนโยบายรัฐ นอกจากนี้ ผู้บริหารอมตะยังมีวิสัยทัศน์ในการใช้การลงทุนเป็นเครื่องมือลดแรงกดดันผูกพันหมาย ส่งเสริมการสร้างกฎหมาย แรงงานข้ามชาติ และผลักดันให้เกิดการเติบโตร่วมในภูมิภาคอาเซียน กรณีอมตะจึงแสดงให้เห็นว่า ภาคเอกชนสามารถเป็น “ตัวแสดงแทนทางการเมือง” (political actor) ที่ทรงพลังในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ทั้งในประเทศเจ้าบ้านและในระดับภูมิภาค โดยมีบทบาทเทียบเท่าหรือเกินกว่าภาครัฐในบางมิติ ภายใต้บริบทของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

2.2 โครงสร้างและบทบาทของชนชั้นนำทางธุรกิจไทยและอาเซียน

ลาวตั้งอยู่ในกลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีศักยภาพสูงต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในด้านการลงทุนจากต่างชาติในอุตสาหกรรมพลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติ และนิคมอุตสาหกรรม การลงทุนจากภาคเอกชนไทย โดยเฉพาะผ่านการสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น สิทธิพิเศษทางภาษีและสินเชื่อจาก EXIM Bank มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจลาว แม้ลาวจะเผชิญความท้าทายจากสถานการณ์โลกและโควิด-19 แต่การเติบโตทางเศรษฐกิจยังคงต่อเนื่อง โดยเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและส่งเสริมการลงทุนผ่านเขตเศรษฐกิจพิเศษ เช่น นิคมอุตสาหกรรมอมตะลาว การเปิดรับการลงทุนรูปแบบ PPP โดยเฉพาะในโครงการเขื่อนพลังน้ำซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่รัฐบาลลาวใช้ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ส่วนทางการเมือง พบว่า ลาวอยู่ภายใต้การปกครองแบบพรรคเดียว โดยพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ซึ่งสร้างเสถียรภาพและความต่อเนื่องทางนโยบาย ส่งผลให้ภาคเอกชนมีความมั่นใจในการลงทุน นอกจากนี้ รัฐบาลยังให้ความสำคัญกับความร่วมมือระดับภูมิภาค เช่น การลงทุนร่วมกับไทยในโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตาม ลาวยังคงเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากรมนุษย์และโครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่สมบูรณ์ ซึ่งอาจกระทบต่อการลงทุนในระยะยาว แต่โอกาสในการเติบโตยังมีสูง โดยเฉพาะในด้านพลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติ และการขยายระบบโลจิสติกส์

2.3 นโยบายของภาครัฐไทยและลาวในการสนับสนุนการลงทุนภาคอุตสาหกรรม

ในช่วงปี พ.ศ. 2560-2567 รัฐบาลไทยและลาวมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการลงทุนภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะกับบริษัท อมตะ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นผู้พัฒนานิคมอุตสาหกรรมรายใหญ่ของไทย ภายใต้กรอบนโยบาย ประเทศไทย 4.0 และการพัฒนา เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) รัฐบาลไทยได้สนับสนุนการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมาย เช่น ยานยนต์สมัยใหม่ หุ่นยนต์ และเทคโนโลยีชีวภาพ ผ่านสิทธิประโยชน์ทางภาษีและค่าธรรมเนียมความสะดวกผ่านระบบ One Stop Service พร้อมทั้งลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เช่น รถไฟความเร็วสูงและระบบโลจิสติกส์อัจฉริยะ อมตะตอบสนองด้วยการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร และอมตะซิตี้ ในพื้นที่ EEC โดยยกระดับสู่ Smart City ที่บริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน พร้อมดึงดูดนักลงทุนต่างชาติจากญี่ปุ่น จีน เกาหลีใต้ และยุโรป

ในด้านการลงทุนต่างประเทศ อมตะได้ขยายสู่แขวงจำปาสัก สปป.ลาว ด้วยการจัดตั้ง “AMATA Smart and Eco City Namor” ซึ่งเป็นโครงการเมืองอุตสาหกรรมอัจฉริยะที่มีโครงสร้างพื้นฐานครบวงจร รัฐบาลลาวสนับสนุนผ่านการให้สัมปทานระยะยาว สิทธิประโยชน์ด้านภาษี และการอนุญาตให้ผลิตไฟฟ้าใช้เอง อมตะยังส่งเสริมแรงงานท้องถิ่นผ่านโครงการฝึกอบรมและร่วมมือกับรัฐในการพัฒนาทักษะแรงงาน แนวทางการลงทุนของอมตะสะท้อนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนทั้งสองประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างเศรษฐกิจแบบยั่งยืน เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และสร้างเครือข่ายการผลิตในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) โดยใช้ข้อได้เปรียบด้านภูมิศาสตร์ ต้นทุนแรงงาน และโครงสร้างพื้นฐาน ดังนั้น นโยบายรัฐไทยและลาวมีความสอดคล้องกันในการส่งเสริมการลงทุนภาคอุตสาหกรรม ทั้งด้านกฎหมาย สิทธิประโยชน์ และโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการขยายตัวของกลุ่มทุนอุตสาหกรรมรายใหญ่ อาทิ บริษัท อมตะ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) พร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจภูมิภาคอย่างยั่งยืน

2.4 กระบวนการและยุทธศาสตร์การขยายการลงทุนของกลุ่มอมตะใน สปป.ลาว (พ.ศ. 2560-2567)

แม้ว่าการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมแบบ One Stop Service จะช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการไทยที่เข้าไปลงทุนในลาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังคงมีปัจจัยสำคัญหลายประการที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการขยายการลงทุน ได้แก่ โครงสร้างภาษีของลาวที่มีอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสูง และไม่มีสิทธิลดหย่อนเหมือนในไทย ซึ่งส่งผลต่อ

การดึงดูดแรงงานไทยที่มีทักษะสูง บริษัทจึงต้องใช้มาตรการจูงใจเพิ่มเติม เช่น การจ่ายค่าตอบแทนในสกุลเงินบาท หรือให้สวัสดิการพิเศษเพื่อชดเชยภาวะภาษีและความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน ในด้านแรงงาน ระบบการศึกษาของลาวยังไม่ตอบโจทย์ต่อความต้องการแรงงานเฉพาะทาง บริษัทไทยจึงต้องรับผิดชอบในการฝึกอบรมแรงงานเอง รัฐบาลลาวควรเร่งพัฒนาทักษะแรงงานให้สอดคล้องกับตลาด ขณะที่ไทยสามารถสนับสนุนโดยส่งเสริมความร่วมมือเพื่อจัดตั้งสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานในลาว เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันในภูมิภาค อีกประเด็นสำคัญ คือ ความไม่ชัดเจนของกฎหมายและกฎระเบียบในลาว ซึ่งมักขึ้นอยู่กับการตีความหรือดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ ทำให้ผู้ประกอบการต้องมีความยืดหยุ่นและใช้กลยุทธ์เชิงสัมพันธ์ในการดำเนินธุรกิจ ส่วนด้านโครงสร้างพื้นฐาน แม้จะมีความก้าวหน้า เช่น การเชื่อมโยงทางรางกับจีน แต่ระบบอินเทอร์เน็ตยังไม่เสถียร ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อธุรกิจในยุคดิจิทัล รัฐบาลลาวมีท่าทีเปิดกว้างต่อการปรับปรุงนโยบายให้สามารถแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ในอาเซียน รวมถึงส่งเสริมการจ้างงานในประเทศเพื่อลดการอพยพแรงงาน และมุ่งพัฒนาแหล่งพลังงานที่ยั่งยืน เช่น พลังน้ำและพลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านพลังงานและดึงดูดการลงทุน ดังนั้นบทบาทของภาครัฐไทยระหว่างปี พ.ศ. 2560-2567 มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนการลงทุนของบริษัทไทยในลาว โดยเฉพาะผ่านกลไกด้านภาษี การเงิน กฎหมาย และความร่วมมือระหว่างรัฐกับรัฐ (G2G) แม้จะเผชิญข้อจำกัดจากระบบราชการและกฎระเบียบในประเทศปลายทาง แต่ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนสามารถผลักดันการลงทุนที่ยั่งยืน และเป็นต้นแบบของการพัฒนาในระดับภูมิภาคได้ในอนาคต

3. ปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างกลุ่มบริษัทอมตะคอร์ปอเรชันกับรัฐบาลไทย รัฐบาลลาว และหน่วยงานต่างประเทศที่เกี่ยวข้องในการผลักดันการลงทุนนิคมอุตสาหกรรมอมตะในประเทศลาว ช่วงปี พ.ศ. 2560-2567

3.1 ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างและกลไกสนับสนุนจากรัฐไทยต่อกลุ่มอมตะคอร์ปอเรชัน

การลงทุนของกลุ่มอมตะคอร์ปอเรชันใน สปป.ลาว สะท้อนถึงบทบาทสำคัญของภาคเอกชนไทยในการขับเคลื่อนความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับทวิภาคี โดยเน้นการพัฒนาเขตนิคมอุตสาหกรรมซึ่งยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของลาว การลงทุนนี้ไม่เพียงช่วยกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจของลาว แต่ยังยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย อมตะให้ความสำคัญกับความร่วมมือกับภาครัฐของลาว ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการอำนวยความสะดวกด้านการดำเนินธุรกิจ ทั้งในเชิงกฎหมายและนโยบายการส่งเสริมการลงทุน ส่งผลให้โครงการสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กลุ่มอมตะได้ริเริ่มโครงการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะแรงงานลาว เพื่อเติมเต็มช่องว่างของระบบการศึกษาที่ยังไม่ตอบโจทย์ความต้องการของภาคอุตสาหกรรม ทั้งยังตั้งเป้าสร้างผู้นำท้องถิ่นรุ่นใหม่ที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการธุรกิจระดับสากล นอกจากนี้ ความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนไทยในโครงการนี้ ยังช่วยเสริมสร้างศักยภาพของทุนไทยในเวทีต่างประเทศ โดยเฉพาะเมื่อต้องเผชิญกับการแข่งขันระดับภูมิภาค การสนับสนุนจากรัฐไทยในด้านกฎหมาย การเงิน และสิทธิประโยชน์ทางภาษี เป็นแรงหนุนสำคัญที่ช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของนักลงทุนไทย และส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศ

3.2 ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มทุนไทยในการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจระดับภูมิภาคผ่านการลงทุนในลาว

การลงทุนของกลุ่มอมตะคอร์ปอเรชันใน สปป.ลาว เป็นตัวอย่างสำคัญที่สะท้อนบทบาทของกลุ่มทุนไทยในการผลักดันนโยบายเศรษฐกิจระดับภูมิภาคอย่างเป็นรูปธรรม แม้จะได้รับการสนับสนุนจากรัฐไทยในด้านสิทธิพิเศษทางภาษีและ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน แต่การดำเนินงานในระดับพื้นที่ยังเผชิญกับอุปสรรคหลายด้าน โดยเฉพาะในเรื่องแรงงาน ระบบราชการ และนโยบายภาษีของลาว ปัญหาสำคัญ คือ การขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะเฉพาะทาง เช่น วิศวกร บัญชี และการตลาด รวมถึงข้อจำกัดด้านภาษา ทำให้บริษัทต้องลงทุนในการฝึกอบรมภายในและพึ่งพาผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ นอกจากนี้ โครงสร้างเงินเดือนที่ไม่มีมาตรฐาน รวมถึงค่าครองชีพที่สูงและอัตราเงินเฟ้อที่เพิ่มขึ้น ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจของแรงงานในพื้นที่ ส่วนในด้านการเงิน รัฐบาลลาวแม้จะมีแนวทางสนับสนุนการลงทุน แต่ระบบการอนุมัติยังล่าช้า ขาด

ความคล่องตัว และสิทธิพิเศษที่เสนอให้นักลงทุนยังไม่สามารถแข่งขันได้กับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเวียดนาม ส่งผลให้นักลงทุนไทยต้องออกแบบแรงจูงใจเพิ่มเติม เช่น การให้สวัสดิการพิเศษหรือการเจรจาเงื่อนไขทางภาษีที่เหมาะสมยิ่งขึ้น ดังนั้น กลุ่มทุนไทยอย่างอมตะ จึงไม่ได้มีบทบาทเพียงในฐานะนักลงทุน แต่ยังเป็น “ชนชั้นนำเชิงนโยบาย” ที่สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายภาครัฐและเอกชนข้ามพรมแดน เพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในประเทศปลายทางได้อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในแง่การพัฒนาแรงงาน ระบบราชการ และนโยบายสนับสนุนอุตสาหกรรมเป้าหมาย เช่น พลังงานสะอาดและอุตสาหกรรมแปรรูป หากสามารถจัดการความร่วมมือเหล่านี้ได้อย่างสมดุล การลงทุนในลาวจะไม่เพียงสร้างผลตอบแทนทางธุรกิจ แต่ยังสามารถสร้างผลประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจภูมิภาคในระยะยาวอย่างยั่งยืน

3.3 บทบาทของหน่วยงานระหว่างประเทศและการเชื่อมโยงเครือข่ายนโยบายในระดับภูมิภาค

การลงทุนของอมตะในลาวระหว่างปี พ.ศ. 2560-2567 เชื่อมโยงกับอุปสรรคหลายประการที่กระทบต่อการพัฒนาโครงการนิคมอุตสาหกรรมในลาว หนึ่งในอุปสรรคหลักที่พบ คือ ความไม่ชัดเจนของกฎหมายและการเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ระบบราชการที่ล่าช้าและมีความซับซ้อน ส่งผลให้การลงทุนในลาวไม่มั่นคงและเกิดความไม่แน่นอนในกระบวนการดำเนินการต่าง ๆ นักธุรกิจต้องเผชิญกับความยากลำบากในการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่อาจเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และการดำเนินงานยังต้องอาศัยความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่หลายหน่วยงาน ทำให้กระบวนการขออนุมัติหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เป็นไปอย่างล่าช้า นอกจากนี้ โครงสร้างพื้นฐานในลาวยังไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะในด้านการขนส่ง เนื่องจากลาวเป็นประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล ทำให้การขนส่งสินค้าผ่านทางทะเลไม่สามารถทำได้ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับธุรกิจที่จำเป็นต้องใช้เส้นทางทางขนส่งทางทะเล แม้รัฐบาลลาวจะมีโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างรถไฟความเร็วสูงและทางด่วนเพื่อเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน แต่การพัฒนาในบางด้านยังคงมีข้อจำกัดและยังต้องการการพัฒนาต่อไป ประกอบกับแรงงานฝีมือที่มีทักษะสูงยังคงขาดแคลนในหลายสาขา เช่น วิศวกรรม บัญชี และการขาย อีกทั้งแรงงานในลาวยังคงมีแนวโน้มออกไปทำงานในต่างประเทศ ทำให้การพัฒนาแรงงานท้องถิ่นเพื่อรองรับความต้องการในนิคมอุตสาหกรรมกลายเป็นความท้าทายที่สำคัญ รัฐบาลลาวจึงจำเป็นต้องพัฒนาโครงการฝึกอบรมแรงงานและปรับปรุงคุณภาพชีวิตเพื่อดึงดูดแรงงานที่มีทักษะกลับมาทำงานในประเทศ รวมทั้งมีความพยายามในการสร้างภาพลักษณ์ของประเทศผ่านการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมและความเป็นมิตรของประชากร แต่ยังคงขาดการสนับสนุนที่ต่อเนื่องและไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวและนักลงทุนได้มากพอ การส่งเสริม Soft Power จึงเป็นอีกหนึ่งด้านที่ยังต้องการการพัฒนาเพิ่มเติม แม้ว่ารัฐบาลลาวจะพยายามปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและกฎหมายภาษีเพื่อส่งเสริมการลงทุน แต่รัฐบาลไทยเองยังขาดมาตรการสนับสนุนที่ชัดเจนสำหรับนักลงทุน SME ในลาว ซึ่งทำให้การลงทุนในลาวยังคงมีความไม่แน่นอนและขาดการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจบางส่วน อย่างไรก็ตาม แม้จะมีอุปสรรคหลายประการที่ต้องเผชิญ การลงทุนในนิคมอุตสาหกรรมอมตะในลาวก็ยังมีศักยภาพที่จะประสบความสำเร็จ หากรัฐบาลทั้งสองประเทศสามารถร่วมมือกันพัฒนานโยบายและโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม รวมถึงการปรับปรุงระบบราชการและการส่งเสริมการฝึกอบรมแรงงาน นอกจากนี้ การพัฒนา Soft Power และการสนับสนุนจากรัฐบาลไทยจะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความยั่งยืนและความมั่นคงในการลงทุนระยะยาว

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยนโยบายภาครัฐในการสนับสนุนการลงทุนนิคมอุตสาหกรรมอมตะในประเทศลาว พ.ศ. 2560-2567 ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า การขยายตัวของกลุ่มบริษัทอมตะคอร์ปอเรชันเข้าไปลงทุนในประเทศลาว ถือเป็นตัวอย่างสำคัญของบทบาทชนชั้นนำทางธุรกิจไทยที่สามารถสร้างอิทธิพลในเศรษฐกิจระดับภูมิภาค สอดคล้องกับทฤษฎีชนชั้นนำที่อธิบายถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมที่มีลักษณะเป็นโครงสร้างแบบพีระมิด โดยกลุ่มคนจำนวนน้อยซึ่งมีอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมจะอยู่ที่จุดยอดของพีระมิด ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ซึ่งกลุ่มชนชั้นนำดังกล่าวมีความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากร ข้อมูล และการตัดสินใจเชิงนโยบายมากกว่าคนทั่วไป (Pareto, 1935; Mosca, 1939;

Mills, 1956; Michels, 1999) โดยการลงทุนดังกล่าวมิได้เป็นเพียงการแสวงหาผลตอบแทนเชิงพาณิชย์เท่านั้น หากแต่เป็นกลยุทธ์ระยะยาวที่ช่วยส่งเสริมศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในมิติต่าง ๆ หนึ่งในผลประโยชน์สำคัญที่เกิดจากการลงทุนของกลุ่มอมตะในลาว คือ การเปิดตลาดใหม่ให้แก่ธุรกิจไทย โดยเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปที่สามารถใช้ทรัพยากรต้นทุนต่ำจากลาวในการเพิ่มมูลค่าในกระบวนการผลิต จากนั้นจึงนำกลับมาสร้างประโยชน์ในระบบเศรษฐกิจไทย เช่น การส่งออกสินค้าสำเร็จรูปไปยังตลาดโลก สอดคล้องกับทฤษฎีเครือข่ายนโยบาย ที่อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้มีส่วนได้เสียหลากหลายกลุ่ม ซึ่งมีบทบาทร่วมกันในการกำหนด ทบทวน และผลักดันนโยบายสาธารณะ รัฐมิใช่ผู้กำหนดนโยบายเพียงลำพัง แต่เป็นหนึ่งในตัวแสดงภายในเครือข่ายที่ประกอบด้วยภาคธุรกิจ หน่วยงานรัฐ และองค์กรอื่น ๆ (อนุสรณ์ ลิ้มมณี, 2542; Rhodes, 1997; Marsh & Smith, 2000) โดยการเชื่อมโยงลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจเชิงเสริมระหว่างสองประเทศที่เอื้อต่อการเติบโตของทั้งสองฝ่าย สอดคล้องกับทฤษฎีกลุ่มการเมือง ที่อธิบายความสัมพันธ์แบบพึ่งพาระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ที่หลากหลาย โดยกลุ่มผลการเมืองต่าง ๆ มีอิทธิพลอย่างสูงต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะ เพื่อให้เกิดนโยบายที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของกลุ่มตน (Truman, 1951; Olson, 1965; Lowi, 1979) ยิ่งไปกว่านั้น การลงทุนของบริษัทไทยในลาวยังช่วยลดการพึ่งพาการเป็นเพียงคู่ค้าหรือผู้รับจ้างผลิตจากบริษัทต่างชาติ ซึ่งเป็นจุดอ่อนของภาคธุรกิจไทยในอดีต การขยายฐานการผลิตและการตลาดในลาวจึงกลายเป็นกลไกหนึ่งในการเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ธุรกิจไทยในระยะยาว ด้วยการสร้างห่วงโซ่มูลค่าที่ไทยมีบทบาทเป็น “ผู้ควบคุมกระบวนการผลิต” มากกว่าการเป็น “ผู้รับคำสั่งผลิต” อีกมิติที่ไม่ควรมองข้าม คือ ประเด็นด้านวัฒนธรรมและสังคม การดำเนินธุรกิจในประเทศลาวเปิดโอกาสให้นักลงทุนไทยได้เรียนรู้ เข้าใจ และปรับตัวเข้ากับบริบทท้องถิ่นที่มีความคล้ายคลึงกับประเทศไทย ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศ และเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จในตลาดของประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการเพิ่มความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยและลาวในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ระบบขนส่ง การพัฒนาพลังงาน และการเชื่อมต่อบริการโลจิสติกส์ เพื่อรองรับการลงทุนขนาดใหญ่และลดต้นทุนในการดำเนินธุรกิจ
2. ควรมีการพัฒนาและเสริมสร้างความชัดเจนในกรอบกฎหมายและกฎระเบียบเพื่อดึงดูดนักลงทุน โดยเฉพาะในเรื่องของสิทธิในที่ดินและการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม
3. ควรส่งเสริมการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะแรงงานในประเทศลาวให้ตรงกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม เพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของการลงทุนและสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2562). รายงานผลการดำเนินงานด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ ปีงบประมาณ 2562. ผู้แต่ง.
- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2565). ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการนิคมอุตสาหกรรม. ผู้แต่ง.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2560). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน: กระบวนทัศน์การพัฒนาสู่ประเทศไทย 4.0*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ศูนย์ศึกษาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. ผู้แต่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2563). *รายงานผลการดำเนินงานการส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563*. ผู้แต่ง.

อนุสรณ์ ลีम्मณี. (2542). *รัฐ สังคม และการเปลี่ยนแปลง: การพิจารณาในเชิงอำนาจ นโยบาย และเครือข่ายความสัมพันธ์*.
เดือนตุลา.

Lowi, T. J. (1979). *The end of liberalism: The second republic of the United States*. (2nd ed.). W.W. Norton.

Marsh, D., & Smith, M. (2000). Understanding policy networks: Towards a dialectical approach. *Political Studies*,
48(1), 4-21.

Michels, R. (1999). *Political parties: A sociological study of the oligarchical tendencies of modern democracy*.
Routledge.

Mills, C. W. (1956). *The power elite*. Oxford University Press.

Mosca, G. (1939). *The ruling class*. McGraw-Hill.

Olson, M. (1965). *The logic of collective action: Public goods and the theory of groups*. Harvard University Press.

Pareto, V. (1935). *Mind and society: A treatise on general sociology*. Harcourt, Brace.

Rhodes, R. A. W. (1997). *Understanding governance: Policy networks, governance, reflexivity and accountability*.
Open University Press.

Truman, D. B. (1951). *The governmental process: Political interests and public opinion*. Alfred A. Knopf.

United Nations Conference on Trade and Development. (2023). *World investment report 2023: Investing in
sustainable energy for all*. Author.

United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. (2022). *COVID-19 and its economic
impact in southeast asia*. Author.

เครือข่ายเอกชนในการผลักดันธุรกิจแคมป์ปิ้ง ต่อภาครัฐ พ.ศ. 2554-2566

ปรมินทร์ นิลพันธุ์¹ เกรียงชัย ปิงประวัติ²
ณัฐพงศ์ บุญเหลือ³ ศิริรักษ์ นิต์ศน์เอก⁴

วันที่รับบทความ: 5 เมษายน 2568

วันแก้ไขบทความ: 30 กรกฎาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ: 2 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) แนวนโยบายการพัฒนาธุรกิจแคมป์ปิ้งในประเทศไทย พ.ศ. 2554-2566 (2) เครือข่ายภาคเอกชนต่อการผลักดันนโยบายการท่องเที่ยวและธุรกิจแคมป์ปิ้งในประเทศไทย และ (3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐของธุรกิจแคมป์ปิ้งในประเทศไทย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า (1) ภาครัฐยังไม่มีกำหนดนโยบายการพัฒนาแคมป์ปิ้งที่ชัดเจน เป็นเพียงการดำเนินร่วมกับภาคเอกชนในการส่งเสริมท่องเที่ยว ยังมีได้เฉพาะเจาะจงไปที่การท่องเที่ยวแคมป์ปิ้ง เป็นเพียงโครงการที่ดำเนินการในจังหวัดน่านเท่านั้น (2) เครือข่ายภาคเอกชนในฐานะผู้ประกอบการมีบทบาทหลักในการผลักดันนโยบายการท่องเที่ยวและธุรกิจแคมป์ปิ้งในประเทศไทย โดยเป็นการบริหารจัดการตนเองเป็นหลัก ในขณะที่ภาครัฐมีบทบาทส่งเสริมผ่านการสนับสนุนกิจกรรมของผู้ประกอบการ อาทิ เทศกาลดนตรี แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์และการสนับสนุนด้านจัดสรรงบประมาณที่เป็นรูปธรรม ถึงแม้การท่องเที่ยวแคมป์ปิ้งในประเทศไทยจะมีศักยภาพในการเติบโตสูงเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงพื้นที่ก็ตาม (3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐในการพัฒนา การธุรกิจแคมป์ปิ้งในประเทศไทยจะขึ้นอยู่กับความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ผู้ประกอบการในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายทางเศรษฐกิจของจังหวัด และการสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระยะยาว นอกจากนี้ การท่องเที่ยวแบบแคมป์ปิ้งยังสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจในรูปแบบใหม่ ๆ เช่น การเกิดขึ้นของร้านค้าเฉพาะทางที่จำหน่ายอุปกรณ์แคมป์ปิ้งและบริการเช่าอุปกรณ์ ซึ่งตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ที่กำลังเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: เครือข่ายนโยบาย; ตัวแบบเชิงสหการ; ธุรกิจแคมป์ปิ้ง

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: porarminillaphan@gmail.com

^{2,3,4}คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Private Networks in Mobilizing Camping Businesses to the Public Sector from 2011 to 2023

Poramin Nillaphan¹ Kriangchai Pungprawat²
Nattapong Boonlue³ Siriruk Nitthat-ek⁴

Received: April 5, 2025

Revised: July 30, 2025

Accepted: August 2, 2025

Abstract

This research article examines (1) the policy to develop camping businesses in Thailand from 2011 to 2023; investigates (2) the private sector networks in mobilizing the policy for tourism and camping businesses in Thailand; and studies (3) the interactions between the private sector and the public sector of the camping businesses in Thailand. The qualitative research approach was employed using the documentary and in-depth interview. Data were analyzed using content analysis techniques. Findings are as follows: (1) The public sector does not have a clear policy for the determination of a policy to promote the development of camping businesses. The operation is conducted with the private sector for the promotion of tourism but not in a specific manner for camping tourism. The project is operated only in the pilot provinces. (2) The private sector networks as business operators play a major role in mobilizing the policy for tourism and camping businesses in Thailand which is mainly self-management. The public sector plays a role in the promotion through the support of the activities of the business operators i.e. music festivals. However, the public sector has no leading role and no concrete support in budget allocation although camping tourism in Thailand has a high potential for growth as a new form of tourism that promotes and supports the economic development of areas. (3) The interactions between the private sector and the public sector for the development of camping tourism in Thailand depend on the cooperation between the public sector, the private sector, and the people sector of business operators in the locality. The goals are for provincial economy and for fostering income to local communities as well as long-term sustainable tourism. In addition, camping tourism creates economic opportunities in new forms i.e. an emergence of specific shops selling camping equipment and equipment for hire. This responds to the needs of an increasing number of new groups of tourists.

Keywords: Policy Network; Corporatism; Camping Business

Type of Article: Research Article

¹Ph.D. Candidate, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

Huamark, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand

Corresponding Author Email: porarminnillaphan@gmail.com

^{2,3,4}Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อรายได้ของประเทศ การท่องเที่ยวแบบแคมป์ปิ้งในประเทศไทยได้รับความนิยมและมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ซึ่งภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมธุรกิจแคมป์ปิ้งในประเทศไทย ทั้งในด้านการพัฒนาพื้นที่ การให้บริการ การตลาด และการสร้างเครือข่าย ซึ่งส่งผลให้ธุรกิจแคมป์ปิ้งมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องและมีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการสนับสนุนจากภาครัฐในเรื่องของนโยบายการท่องเที่ยวแบบแคมป์ปิ้งยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวแบบแคมป์ปิ้งที่ชัดเจน โดยนับตั้งแต่แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 ที่ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูง มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญ นำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างงาน และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค และยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่ง รวมไปถึงการค้าและการลงทุน เมื่อประเทศประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้และสามารถช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้ในเวลาที่รวดเร็วกว่าภาคผลิตและบริการอื่น ๆ โดยแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับนี้มุ่งเน้นการป้องกันแก้ไขผลกระทบด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแนวทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) และวิสัยทัศน์ประเทศไทยสู่ปี พ.ศ. 2570 โดยน้อมนำแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มาใช้ในการจัดทำแผนเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบองค์รวมที่สร้างทั้งรายได้และกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2554)

เมื่อแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับแรกสิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2559 จึงมีการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งให้ความสำคัญกับการวางรากฐานและแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ ทั้งด้านคุณภาพ แหล่งท่องเที่ยว บุคลากรการท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการสร้างสมดุลของการพัฒนา ทั้งในมิติของพื้นที่ เวลา กิจกรรม รูปแบบ และกลุ่มนักท่องเที่ยว เพื่อการสร้างรายได้และกระจายรายได้สู่ชุมชน และการเตรียมความพร้อมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่การเติบโตในอนาคตบนพื้นฐานของการลงทุนพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการทำงานอย่างบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และระหว่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ดังกล่าว สามารถใช้เป็นแผนแม่บทในการพัฒนาการท่องเที่ยวไทยสู่วิสัยทัศน์ที่ค้ำค้ำได้อย่างแท้จริง (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2560) ต่อมาได้มีการประกาศใช้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570) ซึ่งให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงทุกรูปแบบ และพร้อมที่จะเติบโตอย่างยั่งยืน ประกอบกับการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน มุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ พัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความทันสมัยผ่านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม การยกระดับบุคลากร และผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ เข้าใจและสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทของการท่องเที่ยววิถีใหม่ (new normal) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟื้นตัวจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน ภาคท้องถิ่น และภาคประชาชน โดยมีคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติและเขตพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นกลไกในการขับเคลื่อนและพัฒนาการท่องเที่ยวของไทย เพื่อให้สามารถใช้เป็นกรอบการดำเนินงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่วิสัยทัศน์และเป้าหมายได้อย่างแท้จริง (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2566)

จึงเห็นได้ว่า แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติเป็นนโยบายภาครัฐที่ออกมาเป็นนโยบายโดยภาพกว้าง ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวเนื่องกับนโยบายจากแผนพัฒนาดังกล่าวไปปฏิบัติ ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดและผู้ว่าราชการจังหวัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวแบบแคมป์ปิ้ง โดยเป็นการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจที่เน้นความยั่งยืนเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์และบรรลุวัตถุประสงค์ของแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ซึ่งจะต้องมีการบริหารจัดการและดำเนินงานที่สอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว

ก่อให้เกิดรายได้ผลกำไรแก่ภาคธุรกิจการท่องเที่ยว มีการปกป้องสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น การพัฒนาแคมป์ปิ้งเพื่อการท่องเที่ยวจึงต้องมีการรวมกลุ่มกันของผู้ประกอบการธุรกิจแคมป์ปิ้ง โดยเป็นการร่วมกันสร้างมาตรฐานการบริการและพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวแบบแคมป์ปิ้งในอนาคตต่อไป ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจแคมป์ปิ้งสามารถดำเนินธุรกิจ สร้างงานสร้างรายได้ให้กับองค์กรและการพัฒนาพื้นที่ว่างเปล่าให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ เกิดการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการธุรกิจแคมป์ปิ้งในการดำเนินธุรกิจ สามารถสร้างรายได้ให้กับภาครัฐและประชาชนในพื้นที่ โดยเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางเล็กลงและการท่องเที่ยวแนวแคมป์ปิ้งในประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาเครือข่ายเอกชนในการผลักดันธุรกิจแคมป์ปิ้งต่อภาครัฐ พ.ศ. 2554-2566 โดยเฉพาะปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างภาคเอกชนที่มีต่อภาครัฐในการผลักดันนโยบายส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวแคมป์ปิ้งที่มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ การผลักดันนโยบายของเอกชนโดยให้ภาครัฐสนับสนุนการท่องเที่ยวและธุรกิจแคมป์ปิ้งจึงเป็นการศึกษาถึงบทบาททางการเมืองของตัวแสดงและปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาคเอกชนและภาครัฐ เพื่อพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวทางเล็กลงและการพัฒนาธุรกิจแคมป์ปิ้งให้มีมาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐในเรื่องการส่งเสริมและการลดหย่อนข้อกฎหมาย กฎระเบียบของภาครัฐ ให้ภาคเอกชนสามารถดำเนินธุรกิจ สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับองค์กรและองค์กรพัฒนาพื้นที่ว่างเปล่าให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ เกิดการพัฒนาศักยภาพของเอกชนในการดำเนินธุรกิจแคมป์ปิ้ง และสามารถสร้างรายได้ให้กับภาครัฐและภาคเอกชน โดยการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ผู้ผลิตนักท่องเที่ยว และหน่วยงานภาครัฐ ร่วมมือกันในการพัฒนาให้ธุรกิจแคมป์ปิ้งเติบโตได้อย่างยั่งยืน ผ่านการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์ธุรกิจแคมป์ปิ้งในปัจจุบัน ทำให้ธุรกิจนี้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางเล็กลงและการท่องเที่ยวธุรกิจแคมป์ปิ้งในประเทศไทยต่อไป

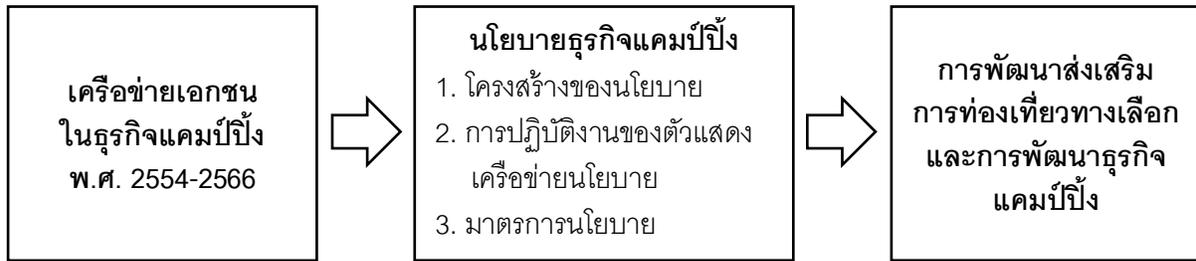
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวนโยบายการพัฒนาธุรกิจแคมป์ปิ้งในประเทศไทย พ.ศ. 2554-2566
2. เพื่อศึกษาการรวมตัวของเครือข่ายภาคเอกชนที่มุ่งผลักดันนโยบายการท่องเที่ยวและธุรกิจแคมป์ปิ้งในประเทศไทย พ.ศ. 2554-2566
3. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐของธุรกิจแคมป์ปิ้งในประเทศไทย พ.ศ. 2554-2566

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องเครือข่ายเอกชนในการผลักดันธุรกิจแคมป์ปิ้งต่อภาครัฐ พ.ศ. 2554-2566 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ทฤษฎีเครือข่ายนโยบาย (policy networks) ซึ่งเน้นวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายระหว่างองค์กรหรือกลุ่มคนในแง่การพึ่งพากันระหว่างองค์กรหรือกลุ่มที่มีอำนาจแตกต่างกัน การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เป็นเครื่องมือในการผลักดันให้นโยบายสอดคล้องกับความต้องการขององค์กรหรือกลุ่มของตน (พัชรวิทย์ สิโรต, 2542; Rhodes, 2006) แนวคิดตัวแบบเชิงสหการ (corporatism) ในลักษณะความสัมพันธ์เชิงนโยบายระหว่างรัฐกับสังคมหรือองค์กรผลประโยชน์ในสังคม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สหการโดยรัฐ (state corporatism) ที่มีลักษณะการกำหนดนโยบายแบบบนลงล่างผ่านระบบราชการ และสหการโดยสังคม (societal corporatism) ที่องค์กรผลประโยชน์จะเป็นผู้กำหนดนโยบายโดยที่รัฐไม่สามารถเข้ามาบงการองค์กรผลประโยชน์เหล่านี้ได้ (อนุสรณ์ ลิ้มมณี, 2542; Schmitter, 1974) แนวคิดการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) ที่เป็นการท่องเที่ยวที่อาศัยผลิตผลทางธรรมชาติการจัดการที่ยั่งยืนและองค์ประกอบทางการศึกษาซึ่งมีส่วนก่อให้เกิดการอนุรักษ์ (Buckley, 2011; The International Ecotourism Society, 2015) และแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงกิจกรรมที่เน้นความยั่งยืน (sustainable event tourism) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต อีกทั้งเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญต่อการตอบสนองความต้องการของผู้มาเยือน

ภาคธุรกิจ สิ่งแวดล้อมและชุมชนผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว (O'Brien & Chalip, 2007; Kelly & Fairley, 2018) และผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องเครือข่ายเอกชนในการผลักดันธุรกิจแคมป์ปิ้งต่อภาครัฐ พ.ศ. 2554-2566 ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยพิจารณาจากผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการผลักดันธุรกิจแคมป์ปิ้งต่อภาครัฐ เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2567 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2568 จำนวน 3 กลุ่ม ดังนี้

1.1 กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐส่วนกลางจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งมีบทบาทหลักในการพัฒนามาตรฐานบริการท่องเที่ยว รวมถึงกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว จำนวน 1 คน ได้แก่

(1) นายอภิชาติ ฉัตรเฉลิมกิจ รองผู้ว่าการด้านสินค้าและธุรกิจการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

1.2 กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐส่วนภูมิภาคจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งมีบทบาทในการส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแนวแคมป์ปิ้ง จำนวน 6 คน ได้แก่

- (1) นายวีระพันธ์ ตีอ่อน ผู้ว่าราชการจังหวัดปราจีนบุรี
- (2) นายบัญญัติ เชาวรินทร์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี
- (3) นายโชติณรินทร์ เกิดสม ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา
- (4) นายธวัชชัย ศรีทอง ผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี
- (5) นายฉัตรชัย ทิมกระจ่าง นายกเทศมนตรีเมืองศรีราชา
- (6) นายจรลีน ไวงาน รองนายกเทศมนตรีตำบลโพธิ์งาม

1.3 กลุ่มผู้ประกอบการเจ้าของธุรกิจแคมป์ปิ้ง ซึ่งเป็นผู้ลงทุนและบริหารจัดการพื้นที่แคมป์ปิ้ง จัดเตรียมสิ่งและอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ สร้างสรรค์โปรแกรมและกิจกรรมที่น่าสนใจ รวมถึงเป็นผู้ผลิตและจำหน่ายอุปกรณ์แคมป์ปิ้งต่าง ๆ มีบทบาทในการนำเสนอผลิตภัณฑ์และบริการที่ตอบสนองของความต้องการของนักท่องเที่ยวในประเทศไทย จำนวน 10 คน ได้แก่

- (1) นายพงศกร ทองมณี ผู้บริหาร THE CAMPAHOLIC
- (2) นายชาร์ลส์ ปิณฑานนท์ กรรมการผู้จัดการและผู้ก่อตั้ง บริษัท อีลีเมนท์ 72 จำกัด
- (3) นางสาวสุนัดดา บัวดิษฐ์ ผู้ประกอบการร้านแคมป์ปิ้ง ชายอุปกรณ์ Camping
- (4) นายกฤษดา มั่งอยู่ ผู้จัดตั้งกลุ่ม ALL-BLACK Campsite Thailand
- (5) นายธนพล รักษ์กิจการ มัคคุเทศก์/วิทยากรฟาร์มโคนมไทยเดนมาร์ก

- (6) นายชาคริต จิตวิโชติ เจ้าของร้าน Case 19 และ ESC Base Came
- (7) นายปทาน อุ่มมีเพชร เจ้าของลานกางเต็นท์เจมส์ 500
- (8) นายอัศวพงษ์ สุทัศนทรง เจ้าของลานกางเต็นท์ Camp Tales Café Glamp and Grill
- (9) นายอภิชาติ โชคพงษ์พันธุ์ เจ้าบริษัท Pokchok Motor Home
- (10) นายสุทัศน์ ภาวิไลรัตน์ ผู้ก่อตั้งกลุ่มจุดกลางเต็นท์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นจากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องและสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ครบถ้วน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากคณะกรรมการที่ปรึกษา จำนวน 3 คน ทั้งนี้ แบบสัมภาษณ์ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และแบบการอภิปรายกลุ่มสนทนาแบบเจาะจงกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลักดันธุรกิจแคมป์ปิ้งต่อภาครัฐ พ.ศ. 2554-2566

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

3.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำราวิชาการ งานเขียน สื่อสิ่งพิมพ์ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ คุชกรีนินพนธ์ วารสาร และจุลสาร ทั้งที่เป็นของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน บทความในหนังสือพิมพ์ทั้งรายวันรายสัปดาห์ ข้อมูลจากเว็บไซต์ต่าง ๆ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับการผลักดันธุรกิจแคมป์ปิ้งต่อภาครัฐที่ผ่านมา โดยผู้วิจัยได้รวบรวมมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่ต้องการ

3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการผลักดันธุรกิจแคมป์ปิ้งต่อภาครัฐ จำนวน 16 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบ แยกแยะองค์ประกอบ และเชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวโน้มและความสัมพันธ์ของข้อมูลมาจัดหมวดหมู่และจัดกลุ่มข้อมูล แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อนำเสนอข้อค้นพบอย่างมีโครงสร้าง

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องเครือข่ายเอกชนในการผลักดันธุรกิจแคมป์ปิ้งต่อภาครัฐ พ.ศ. 2554-2566 พบผลการวิจัย ดังนี้

1. แนวนโยบายการพัฒนาธุรกิจแคมป์ปิ้งในประเทศไทย พ.ศ. 2554-2566

1.1 พัฒนาการท่องเที่ยวแคมป์ปิ้งในประเทศไทย

การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้เป็นจุดหมายปลายทางจะเป็นการท่องเที่ยวระดับโลกได้นั้นต้องอาศัยองค์ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวในการพัฒนาอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง มีความสมดุล ปลอดภัย การพัฒนาแผนธุรกิจท่องเที่ยวในรูปแบบแคมป์ปิ้งในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2554-2566 ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างมากจากการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ซึ่งถือเป็นหนึ่งในกลยุทธ์สำคัญในการกระจายรายได้สู่ชุมชน/ท้องถิ่น และส่งเสริมเศรษฐกิจภายในประเทศ ในสภาวะเศรษฐกิจโลกที่ไม่แน่นอนการแคมป์ปิ้งไม่เพียงแค่นักท่องเที่ยวในประเทศเท่านั้น แต่ยังรวมถึงนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มองประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางแห่งการพักผ่อนในรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่นักท่องเที่ยวจำนวนมากให้ความสนใจกับการใช้ชีวิตกลางแจ้งและสัมผัสธรรมชาติ สำหรับประเทศไทยเองก็พบแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งปรากฏชัดจากข้อมูลสถิติ Google Trends ที่พบว่า คนไทยนิยมท่องเที่ยวแคมป์ปิ้ง และ “ลานกางเต็นท์” มากขึ้นทุกปี รวมถึงธุรกิจที่มารองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ก็มีอัตราการเติบโตที่สูงเช่นกัน เมื่อสถานการณ์โควิด-19 ที่คลายตัวลงย่อมกระตุ้นให้ผู้คนอยากสัมผัสธรรมชาติมากขึ้น ส่งผลให้กระแสการท่องเที่ยว “แคมป์ปิ้ง” สามารถตอบโต้ภัยทั้งในแง่ราคาที่ไม่แพงเกินไป ได้สัมผัสธรรมชาติ สูดอากาศบริสุทธิ์ ปัจจุบันธุรกิจลานกางเต็นท์เอกชนในประเทศไทยมีอยู่หลายร้อยแห่งกระจายในทุกภาค และจำนวนลานกางเต็นท์เอกชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาธุรกิจแคมป์ปิ้งในประเทศไทยจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เพื่อส่งเสริมการเติบโต

ของธุรกิจให้ยั่งยืน โดยภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงแคมป์ปิ้งผ่านการประชาสัมพันธ์และสร้างภาพลักษณ์ที่ดี พร้อมทั้งสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมการขาย รวมถึงพัฒนากฎหมายและระเบียบที่ชัดเจนเพื่อเอื้อต่อการลงทุน ลดความซับซ้อนของขั้นตอนการขอใบอนุญาต และจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่แคมป์ปิ้งว่า การท่องเที่ยวในรูปแบบแคมป์ปิ้งสามารถขยายตัวได้หากมีการโฆษณาที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น การใช้สื่อทั้งในรูปแบบออนไลน์และสื่อสาธารณะจะช่วยให้ประชาชนทั่วไปได้รู้จักกับการท่องเที่ยวรูปแบบนี้มากขึ้น และส่งเสริมให้คนสนใจท่องเที่ยวเชิงแคมป์ปิ้งมากขึ้น

1.2 ปัจจัยทางภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวแคมป์ปิ้งในประเทศไทย

(1) ความหลากหลายของภูมิประเทศ พบว่า ภูมิประเทศของประเทศไทยเอื้อต่อการท่องเที่ยวแคมป์ปิ้งเป็นอย่างมาก ได้แก่ การมีพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ในภาคเหนือและภาคตะวันตกเป็นภูเขาสูงที่อากาศเย็นสบาย พื้นที่ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีชายหาดทรายขาวที่น้ำทะเลใส หรือแม่น้ำและทะเลสาบที่อุดมสมบูรณ์ ภาคเหนือมีภูเขาสูงและเทือกเขามากมาย การท่องเที่ยวแนวแคมป์ปิ้งในประเทศไทยมีลักษณะเด่นที่น่าสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวหลายประการ การมีเพจแนะนำซึ่งมีข้อดี ไม่ว่าจะเป็นเพจแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว สินค้า หรือบริการต่าง ๆ ซึ่งข้อดีเหล่านี้ช่วยให้ผู้ติดตามได้รับข้อมูลที่คัดสรรมาแล้ว ทำให้ประหยัดเวลาในการค้นหาข้อมูลด้วยตนเองและได้รับข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุม นอกจากนี้ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและความร่วมมือกับประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวแนวแคมป์ปิ้งจะนำไปสู่การกระจายรายได้ให้แก่ชุมชนในวงกว้าง

(2) วัฒนธรรมและประเพณีที่หลากหลายกับการท่องเที่ยวแนวแคมป์ปิ้ง พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ประกอบด้วย การท่องเที่ยวชมสถานที่ทางประวัติศาสตร์ ประเทศไทยมีสถานที่ทางประวัติศาสตร์ รวมถึงการท่องเที่ยวรูปแบบสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน โดยการแคมป์ปิ้งในบางพื้นที่อาจมีโอกาสได้สัมผัสวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นและการท่องเที่ยวรูปแบบเข้าร่วมงานเทศกาล ซึ่งประเทศไทยมีงานเทศกาลต่าง ๆ ที่น่าสนใจตลอดทั้งปี เช่น งานสงกรานต์ งานลอยกระทง หรือเทศกาลต่าง ๆ ของแต่ละภาค อีกทั้งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบการเรียนรู้ธรรมชาติ โดยการแคมป์ปิ้งในอุทยานแห่งชาติหรือพื้นที่อนุรักษ์ต่าง ๆ เป็นโอกาสที่ดีในการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวแคมป์ปิ้งอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อรักษาสภาพธรรมชาติให้คงอยู่ต่อไป

2. การรวมตัวของเครือข่ายภาคเอกชนที่มุ่งผลักดันนโยบายการท่องเที่ยวและธุรกิจแคมป์ปิ้งในประเทศไทย พ.ศ. 2554-2566

2.1 แนวทางการบริหารธุรกิจแคมป์ปิ้งในประเทศไทย

จากการวิเคราะห์ผลการสัมมนาเชิงลึกธุรกิจแคมป์ปิ้งในจังหวัดปราจีนบุรี ชลบุรี เชียงราย และสระบุรี พบว่า เครือข่ายการท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรีสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการดำเนินการร่วมกันของหลายภาคส่วน ซึ่งได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ โดยมีภารกิจหลักส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ ด้วยการกระตุ้นให้คนไทยเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ จัดทำแคมเปญ เช่น “เราเที่ยวด้วยกัน” และ “เมืองรองต้องลอง” และสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นองค์กรที่สนับสนุนและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย บทบาทและหน้าที่ของสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยซึ่งมีหน้าที่ผลักดันนโยบายด้านการท่องเที่ยว เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลทำงานร่วมกับชุมชนในท้องถิ่นเพื่อจัดการดูแลจุดกางเต็นท์และการจัดการขยะในพื้นที่ท่องเที่ยว ส่วนองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีมีการทำงานร่วมกับภาคเอกชนเพื่อส่งเสริมและฟื้นฟูอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ภาครัฐและเอกชนในพื้นที่จึงได้บูรณาการร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นกับธุรกิจท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวได้มีโอกาสรับรู้ข้อมูลปัจจุบันต่าง ๆ รวมถึงสัมผัสมุมมองและภาพลักษณ์ดี ๆ ที่ทางจังหวัดชลบุรีได้รวบรวมมานำเสนอในงานนี้อย่างเต็มรูปแบบ จังหวัดชลบุรี และเมืองพัทยา ได้ชื่อว่ามีความพร้อมอย่างยิ่งที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวทุก

กลุ่ม ทูทวิย เนื่องจากมีความพร้อมของสินค้าทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งด้านโรงแรมที่พัก สถานที่ท่องเที่ยวระดับโลก สำคัญกว่าสิ่งใด คือ มาตรฐานการบริการที่เป็นมืออาชีพของผู้ประกอบการที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวให้มีความประทับใจ อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงแคมป์ปีปิ้ง โดยมีการสนับสนุนแคมเปญการท่องเที่ยวและกิจกรรมในจังหวัดเชียงราย รวมถึงร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่นในการส่งเสริมและดูแลพื้นที่ท่องเที่ยว การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ กรมการท่องเที่ยวจึงเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่หลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยมีบทบาทสำคัญโดยการสนับสนุนภาคเอกชนในการพัฒนาโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว รวมไปถึงการบริหารธุรกิจแคมป์ปีปิ้งในจังหวัดสระบุรีเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีองค์ประกอบหลัก คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีบทบาทในการออกข้อกำหนดเรื่องการใช้พื้นที่ การจัดเก็บขยะ และส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสระบุรีจึงมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการสนับสนุนและบริหารจัดการธุรกิจแคมป์ปีปิ้ง ส่วนกรมการท่องเที่ยวมีบทบาทในการกำกับดูแลมาตรฐานการท่องเที่ยว รวมถึงให้การสนับสนุนธุรกิจแคมป์ปีปิ้ง ในด้านความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวก

2.2 บทบาทของภาครัฐและภาคเอกชนต่อการผลักดันนโยบายการท่องเที่ยวแนวแคมป์ปีปิ้ง

บทบาทของภาครัฐเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญในการพัฒนาธุรกิจแคมป์ปีปิ้งให้ประสบความสำเร็จ โดยรัฐสามารถสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับจังหวัด รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเติบโตของการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาด้านกฎหมายที่อาจเป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการ และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันผลกระทบเชิงลบจากการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงแคมป์ปีปิ้งเป็นโอกาสสำคัญที่สามารถช่วยยกระดับประเทศให้กลายเป็นจุดหมายปลายทางที่มีเอกลักษณ์ โดยการพัฒนาในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่สร้างรายได้ให้กับชุมชน แต่ยังส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของจังหวัด การทำงานร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วนจึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาประเทศให้กลายเป็นเมืองท่องเที่ยวและเมืองที่น่าอยู่สำหรับทุกคน ภาครัฐยังมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อาจส่งผลกระทบต่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวสอดคล้องกับแนวคิดเชิงสหการเป็นการเน้นผลประโยชน์ของส่วนรวมซึ่งเป็นฐานรากของแนวคิด โดยเป็นการประสานสอดคล้องกันระหว่างกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจแคมป์ปีปิ้งทั้งหลายในสังคมที่มีความเห็นพ้องกันอันจะทำให้สังคมเคลื่อนตัวไปโดยอาศัยการร่วมมือเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน ตัวแบบเชิงสหการมุ่งพิจารณาบทบาทการเป็นตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจแคมป์ปีปิ้ง ทางด้านด้านเศรษฐกิจ วิชาชีพ และสังคม รัฐจึงมีความสัมพันธ์ด้านนโยบายอย่างใกล้ชิดกับกลุ่ม

ภาคเอกชนมีบทบาทในการสร้างความยั่งยืนให้กับธุรกิจแคมป์ปีปิ้ง โดยการร่วมมือในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างอบอุ่นและเป็นมิตร การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการธุรกิจแคมป์ปีปิ้งยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ภาครัฐสามารถให้การสนับสนุนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การท่องเที่ยวเชิงแคมป์ปีปิ้งมีการเติบโตอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต ซึ่งเกิดจากการพัฒนาด้านการคมนาคม โครงสร้างพื้นฐานที่สมบูรณ์ และการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย โดยความสำเร็จเหล่านี้สะท้อนถึงความพยายามและความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่มุ่งมั่นพัฒนาธุรกิจแคมป์ปีปิ้งในจังหวัดให้เป็นที่ยุติและเป็นที่ยอมรับมากขึ้น แนวทางการพัฒนามุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเฉพาะการสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อธรรมชาติและตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืน ธุรกิจแคมป์ปีปิ้งจะขึ้นอยู่กับความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยเฉพาะการส่งเสริมให้เกษตรกรและผู้ประกอบการในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาธุรกิจ การพัฒนาอย่างรอบด้านนี้ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน แต่ยังช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับจังหวัด และสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระยะยาว แคมป์ปีปิ้งยังสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจในรูปแบบใหม่ ๆ เช่น การเกิดขึ้นของร้านค้าเฉพาะทางที่จำหน่ายอุปกรณ์แคมป์ปีปิ้งและบริการเช่าอุปกรณ์ ซึ่งตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ที่กำลังเพิ่มขึ้น

โดยบทบาทของภาครัฐและภาคเอกชนต่างมีความสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงแคมป์ปิ้งให้เติบโตอย่างยั่งยืน ความร่วมมือนี้ไม่เพียงช่วยสร้างความพร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก แต่ยังส่งเสริมให้จังหวัดเป็นจุดหมายปลายทางที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนงบประมาณจากหลากหลายแหล่ง เช่น งบประมาณท้องถิ่น งบประมาณจังหวัด และงบกลุ่มจังหวัด เพื่อนำมาพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความสวยงามและปลอดภัย จังหวัดปราจีนบุรี เน้นการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยและธรรมชาติ จังหวัดชลบุรี เน้นการท่องเที่ยวริมทะเลและกิจกรรมทางน้ำ จังหวัดเชียงราย เน้นการท่องเที่ยวบนดอยสูงและสัมผัสวัฒนธรรมชาวเขา และจังหวัดสระบุรี เน้นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่หลากหลายและเดินทางสะดวก ภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการผลักดันนโยบายการท่องเที่ยวแนวแคมป์ปิ้ง เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับตลาดและมีความเข้าใจในความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี มีความสามารถในการลงทุนและพัฒนาสถานที่ทางเดินที่ให้ความหลากหลายและมีคุณภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันไป

2.3 อุปสรรคของการพัฒนาธุรกิจแคมป์ปิ้งในประเทศไทย

ธุรกิจแคมป์ปิ้งในประเทศไทยเผชิญกับอุปสรรคหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาและความยั่งยืนของธุรกิจนี้ในระยะยาว ได้แก่

(1) อุปสรรคด้านงบประมาณ เนื่องจากงบประมาณมีจำกัด ไม่เพียงพอสำหรับการสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวในทุกจังหวัด โดยเฉพาะเมื่อมีการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ที่ใช้ทรัพยากรทางการเงินร่วมกัน การจัดสรรงบประมาณสำหรับธุรกิจแคมป์ปิ้งจึงต้องเผชิญกับความท้าทายอย่างมาก

(2) ข้อจำกัดด้านพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่ที่เหมาะสมส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การควบคุมของหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติ ซึ่งมีกฎหมายและข้อกำหนดที่เข้มงวด ทำให้การขอใช้พื้นที่และการจัดกิจกรรมมีความยุ่งยากและใช้เวลานาน

(3) ความปลอดภัยของพื้นที่ เนื่องจากสถานที่ตั้งแคมป์มักอยู่นอกเขตชุมชนและเสี่ยงต่ออันตรายจากสัตว์ป่าหรืออุบัติเหตุอื่น ๆ การจัดการให้พื้นที่มีความปลอดภัยจึงกลายเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องให้ความสำคัญ

(4) ข้อจำกัดด้านกฎหมายที่ยังไม่ครอบคลุมและชัดเจนในหลายด้าน เช่น การขออนุญาตใช้พื้นที่ การจัดการขยะ และการรักษาความปลอดภัย ยังสร้างความไม่แน่นอนให้กับผู้ประกอบการและอาจนำไปสู่ความล่าช้าในการดำเนินการ

(5) ความไม่เข้าใจกันระหว่างผู้ประกอบการและหน่วยงานรัฐ ก่อให้เกิดความล่าช้าหรือการปฏิเสธการอนุญาตในบางกรณี ซึ่งสะท้อนถึงช่องว่างในการสื่อสารและการประสานงาน

อีกทั้งการขาดความร่วมมือจากชุมชนในพื้นที่ยังเพิ่มความซับซ้อน โดยเฉพาะเมื่อเกิดความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์หรือความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นต่อชุมชน การท่องเที่ยวแคมป์ปิ้งยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น ข้อจำกัดด้านกฎหมายที่ดินที่อาจไม่เอื้อต่อการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว ความซับซ้อนในการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ และผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม เช่น ฝุ่นควันหรือน้ำท่วมที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐของธุรกิจแคมป์ปิ้งในประเทศไทย พ.ศ. 2554-2566

3.1 รูปแบบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนา

การส่งเสริมให้ธุรกิจแคมป์ปิ้งเติบโตอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในหลายมิติ เช่น การส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้ประกอบการเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่สอดคล้องกับสถานการณ์ การประชาสัมพันธ์แหล่งแคมป์ปิ้งให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง นโยบายภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมธุรกิจแคมป์ปิ้งในประเทศไทย โดยการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย โครงสร้างพื้นฐาน การตลาด และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อผลักดันให้ธุรกิจแคมป์ปิ้งเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน การท่องเที่ยวแม้ว่าภาครัฐจะเริ่มพัฒนาสถานที่ทางเดินที่ในอุทยานแห่งชาติมาบ้างแล้ว แต่ยังคงขาดมาตรการที่ชัดเจนและครอบคลุมในการสนับสนุนธุรกิจแคมป์ปิ้งโดยตรง การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการในรูปแบบสมาคมจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถช่วยผลักดันการพัฒนาธุรกิจได้อย่าง

มีประสิทธิภาพ ในการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน เช่น การจัดแคมป์ปิ้งหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างทุกภาคส่วน นอกจากนี้ การแบ่งปันพื้นที่และทรัพยากร เช่น การให้เอกชนเข้ามาบริหารจัดการพื้นที่ในอุทยานแห่งชาติผ่านการเช่าพื้นที่จะช่วยเพิ่มโอกาสในการพัฒนาธุรกิจและปรับปรุงบริการให้ตอบโจทย์นักท่องเที่ยวได้ดีขึ้น

3.2 ตัวชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาธุรกิจแคมป์ปิ้งในประเทศไทย

ความสำเร็จของธุรกิจแคมป์ปิ้งพิจารณาได้จากหลายมิติ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยในแต่ละมิติจะมีตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงความก้าวหน้าและประสิทธิภาพของการพัฒนาอย่างชัดเจน ในด้านเศรษฐกิจ ความสำเร็จสามารถวัดได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสะท้อนผ่านยอดจองที่พัก การขายสินค้าและบริการ รวมถึงจำนวนรถยนต์ที่เข้ามาในพื้นที่ ภาษีที่รัฐบาลจัดเก็บ และรายได้ที่เข้าสู่ชุมชน การลงทุนในธุรกิจแคมป์ปิ้งที่เพิ่มขึ้น ทั้งจากจำนวนผู้ประกอบการรายใหม่และการขยายตัวของธุรกิจเดิม รวมถึงมูลค่าการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน การท่องเที่ยวแคมป์ปิ้งเน้นการรักษาสิ่งแวดล้อมและสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมในระยะยาว โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและเรียนรู้เกี่ยวกับคุณค่าของธรรมชาติ รวมถึงกระตุ้นความตระหนักรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และแคมป์ปิ้งยังสร้างโอกาสให้กับผู้ประกอบการท้องถิ่นในการนำเสนอบริการและสินค้าต่าง ๆ เช่น พื้นที่สำหรับตั้งแคมป์ปิ้ง อาหารพื้นบ้าน และเครื่องดื่มท้องถิ่น ซึ่งช่วยสร้างรายได้และความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน การพัฒนาธุรกิจแคมป์ปิ้งให้ได้มาตรฐานยังช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศไทยในฐานะแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่มีคุณภาพ

3.3 ผลกระทบของการท่องเที่ยวแนวแคมป์ปิ้ง

การพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบแคมป์ปิ้งมีข้อดีในแง่ของการกระจายรายได้สู่ประชาชน โดยเฉพาะในชุมชนท้องถิ่น ผู้คนในพื้นที่สามารถมีส่วนร่วมในการจัดการสถานที่ท่องเที่ยว เช่น การให้บริการเช่าพื้นที่สำหรับแคมป์ปิ้ง ซึ่งจะนำมาซึ่งรายได้แก่ชาวบ้านโดยตรง นอกจากนี้ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติยังช่วยส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเชิงอนุรักษ์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทั้งเศรษฐกิจท้องถิ่นและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ข้อเสียอาจเกิดจากความไม่พร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่อาจไม่เพียงพอสำหรับรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น รวมถึงการจัดการขยะและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่อาจยังขาดการควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนักท่องเที่ยวควรมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและปฏิบัติตามแนวทางการลดผลกระทบการท่องเที่ยวแบบแคมป์ปิ้งที่ยั่งยืนต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ต่อไป

การอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องเครือข่ายเอกชนในการผลักดันธุรกิจแคมป์ปิ้งต่อภาครัฐ พ.ศ. 2554-2566 สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวนโยบายการพัฒนาธุรกิจแคมป์ปิ้งในประเทศไทย พ.ศ. 2554-2566 ไม่ปรากฏชัด เนื่องจากภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวในภาพรวม ไม่ได้เฉพาะเจาะจงไปที่การท่องเที่ยวรูปแบบแคมป์ปิ้ง สอดคล้องกับ คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (2554) ที่มุ่งเน้นการป้องกันแก้ไขผลกระทบด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแนวทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) และวิสัยทัศน์ประเทศไทยสู่ปี พ.ศ. 2570 เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบองค์รวมที่สร้างรายได้และกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน สอดคล้องกับ คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (2560) ที่ให้ความสำคัญกับการทำงานอย่างบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และระหว่างประเทศ เพื่อให้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติสามารถใช้เป็นแผนแม่บทในการพัฒนาการท่องเที่ยวไทยสู่วิสัยทัศน์ที่คาดการณ์ได้ และสอดคล้องกับ คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (2566) ที่มีคณะกรรมการนโยบายการ

ท่องเที่ยวแห่งชาติและเขตพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นกลไกในการขับเคลื่อนและพัฒนาการท่องเที่ยวของไทย เพื่อให้สามารถใช้เป็นกรอบการดำเนินงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่วิสัยทัศน์และเป้าหมายได้อย่างแท้จริง

2. การรวมตัวของเครือข่ายภาคเอกชนที่มุ่งผลักดันนโยบายการท่องเที่ยวและธุรกิจแคมป์ปิ้งในประเทศไทย พ.ศ. 2554-2566 เครือข่ายภาคเอกชนในฐานะผู้ประกอบการมีบทบาทในการผลักดันนโยบายการท่องเที่ยวและธุรกิจแคมป์ปิ้งในประเทศไทย เป็นการบริหารจัดการตนเองเป็นหลัก สอดคล้องกับแนวคิดตัวแบบเชิงสหการ (corporatism) ในลักษณะความสัมพันธ์เชิงนโยบายระหว่างรัฐกับสังคมหรือองค์การผลประโยชน์ในสังคมในรูปแบบสหการโดยสังคม (societal corporatism) ที่องค์การผลประโยชน์จะเป็นผู้กำหนดนโยบายโดยที่รัฐไม่สามารถเข้ามาบงการองค์การผลประโยชน์เหล่านี้ได้ (อนุสรณ์ ลิ้มมณี, 2542; Schmitter, 1974) และสอดคล้องกับแนวคิดการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) ที่เป็นการท่องเที่ยวที่อาศัยผลิตผลทางธรรมชาติ การจัดการที่ยั่งยืน และองค์ประกอบทางการศึกษา ซึ่งมีส่วนก่อให้เกิดการอนุรักษ์ (Buckley, 2011; The International Ecotourism Society, 2015)

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐของธุรกิจแคมป์ปิ้งในประเทศไทย พ.ศ. 2554-2566 การพัฒนาธุรกิจแคมป์ปิ้งจะขึ้นอยู่กับการร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ผู้ประกอบการในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาธุรกิจ การพัฒนาอย่างรอบด้านนี้ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน แต่ยังช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับจังหวัด และสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระยะยาว สอดคล้องกับทฤษฎีเครือข่ายนโยบาย (policy networks) ซึ่งเน้นความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายระหว่างองค์กรหรือกลุ่มคนในแง่การพึ่งพากันระหว่างองค์กรหรือกลุ่มที่มีอำนาจแตกต่างกัน การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เป็นเครื่องมือในการผลักดันให้นโยบายสอดคล้องกับความต้องการขององค์กรหรือกลุ่มของตน (พัชรี สีโรรส, 2542; Rhodes, 2006) และสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงกิจกรรมที่เน้นความยั่งยืน (sustainable event tourism) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต อีกทั้งเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญต่อการตอบสนองความต้องการของผู้มาเยือน ภาคธุรกิจ สิ่งแวดล้อมและชุมชน ผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว (O'Brien & Chalip, 2007; Kelly & Fairley, 2018)

ข้อเสนอแนะ

1. การสร้างการบูรณาการระหว่างภาครัฐและเครือข่ายภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบแคมป์ปิ้งควรมุ่งเน้นการใช้ข้อมูลและทรัพยากรอย่างเต็มที่ โดยมีการร่วมมือจากภาครัฐทุกระดับ รวมถึงองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นส่วนสำคัญในการดำเนินการในพื้นที่

2. การส่งเสริมความร่วมมือการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรมีกลไกที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวและสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยการปลูกจิตสำนึกให้วางแผนเพื่อให้คนรุ่นหลังได้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติได้ต่อไป

3. การพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้ผู้คนมาท่องเที่ยวโดยเกิดการจ้างงานสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน บนพื้นฐานวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของคนในชุมชน โดยที่ไม่ทำลายระบบสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559*. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564)*. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570). กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.*
- พัชรี สีโรต. (2542). แนวการศึกษาเครือข่ายนโยบายกับการนำมาใช้ศึกษานโยบายสาธารณะ. *รัฐศาสตร์สาร*, 21(1), 242-271.
- อนุสรณ์ ดิมมณี. (2542). *รัฐ สังคม และการเปลี่ยนแปลง: การพิจารณาในเชิงอำนาจนโยบายและเครือข่ายความสัมพันธ์.* เดือนตุลา.
- Buckley, R. (2011). Tourism and environment. *Annual Review of Environment and Resources*, 36(1), 397-416.
- Kelly, D. M., & Fairley, S. (2018). What about the event? How do tourism leveraging strategies affect small-scale events? *Tourism Management*, 64, 335-345.
- O'Brien, D., & Chalip, L. (2007). Sport events and strategic leveraging: Pushing towards the triple bottom line. In A. G. Woodside, & D. Martin (Eds.), *Tourism management: Analysis, behaviour and strategy* (pp. 318-338). CABI.
- Rhodes, R. A. W. (2006). Policy network analysis. In M. Moran, M. Rein, & R. E. G. (Eds), *The Oxford handbook of public policy* (pp. 425-447). Oxford University Press.
- Schmitter, P. C. (1974). Still the century of corporatism? *The Review of Politics*, 36(1), 85-131.
- The International Ecotourism Society. (2015). *What is ecotourism?* Retrieved from <https://ecotourism.org/what-is-ecotourism>

การนำนโยบายการบริหารและการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไปปฏิบัติของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2562-2566

บัสม่า คินด์ตรา อัลอิद्रีสี¹ นิพนธ์ ไชะเฮง²
นิธิตา สิริพงศ์ทักษิณ³ พัด ลวางกูร⁴

วันที่รับบทความ: 27 เมษายน 2568

วันแก้ไขบทความ: 30 กรกฎาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ: 2 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำนโยบายการบริหารและการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปปฏิบัติของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2562-2566 โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์กลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า สภาพความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) เป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในระดับนโยบายของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) เป็นองค์กรรับผิดชอบในระดับยุทธศาสตร์รองรับนโยบาย และ กอ.รมน. ภาค 4 เป็นองค์กรอำนวยการระดับพื้นที่ โดย ศอ.บต. มีหน้าที่บูรณาการจัดตั้งงบประมาณ การมีปฏิสัมพันธ์ในการดำเนินการจะเป็นในลักษณะระบบสั่งการแบบ Top-Down จากรัฐบาลส่วนกลางผ่าน สมช. เพื่อกำหนดนโยบายความมั่นคงและการพัฒนาเศรษฐกิจ โดย ศอ.บต. กับ กอ.รมน. ภาค 4 สน. ทำงานร่วมกันภายใต้กรอบความมั่นคงและ ศอ.บต. กับสำนักงานพาณิชย์จังหวัดดำเนินการร่วมมือด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยการตลาดรองรับสินค้าทางการเกษตรและส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้งนี้ ผลสัมฤทธิ์ของนโยบายการบริหารและการพัฒนาเศรษฐกิจในจังหวัดปัตตานี ทำให้เกิดการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น ผ้าบาติก อาหารฮาลาล ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนาที่เริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้นในวงกว้าง การรวมกลุ่มนี้ช่วยสร้างเครือข่ายเพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและเพิ่มความเข้มแข็งในการประกอบธุรกิจ มีการลงนาม MOU โครงการ “เมืองต้นแบบสามเหลี่ยมมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจเฉพาะพื้นที่จังหวัดปัตตานีผลักดันให้เป็นเมืองต้นแบบ “อุตสาหกรรมก้าวหน้าผสมผสาน” และมุ่งเปลี่ยนแนวคิดจาก “ความมั่นคงนำเศรษฐกิจ” เป็น “เศรษฐกิจนำความมั่นคง”

คำสำคัญ: นโยบายการบริหารและการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้; ศอ.บต.; ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ
ประเภทบทความ: บทความวิจัย

¹ นักศึกษาปริญญาเอก, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: busmakindraalidrisi@gmail.com

^{2,3,4} คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

The Implementation of the Policy for Administration and Economic Development of the Southern Border Provinces of the Southern Border Provinces Administrative Center: A Case study of Pattani Province from 2019 to 2023

Busma Kindra Al-idrisi¹ Nipol Sohngeng²
 Nithita Siripongtugsin³ Pad Lavankura⁴

Received: April 27, 2025

Revised: July 30, 2025

Accepted: August 2, 2025

Abstract

This research article examines the implementation of the policy for administration and economic development of the southern border provinces of the Southern Border Provinces Administrative Center (SBPAC), a case study of Pattani province from 2019 to 2023. The technique of qualitative research was employed. Data were collected using the techniques of documentary research, in-depth interview and group interview. Data were analyzed using content analysis techniques. Findings showed that the National Security Council (NSC) was a major organization responsible at the policy level for the Internal Security Operations Command (ISOC). It was the organization responsible at the strategic level for the policy support. The ISOC Region Four was the area-based administration organization. The SBPAC was responsible for budgeting. The interactions in the operations were in the form of a top-down command system. The SBPAC and the ISOC Region Four collaborated under the security framework. The SBPAC and the Office of Provincial Commercial Affairs cooperated regarding local economic enhancement i.e. locating the markets to accommodate agricultural products and promote community products. The achievement of the policy for the administration and economic development in Pattani province could be seen in various important aspects, especially in the development of tourism and community products. Community products such as batik, halal food, local products as well as cultural and religious tourism are promoted and developed to be widely known. The collaboration created networks to conduct economic activities and to strengthen business. A Memorandum of Understanding was signed in “the Model City Policy of the Triangle of Stability, Prosperity, and Sustainability” in order to develop the economy in specific areas. Pattani province was pushed forward to become a model city as an “Agricultural Industry City” with a change of the concept from “Stability Leading Economy” to be “Economy Leading Stability”.

Keywords: Policy for Administration and Economic Development of the Southern Border Provinces; SBAPC; Economic Stability

Type of Article: Research Article

¹Ph.D. Candidate, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University
 Huamark, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand
 Corresponding Author Email: busmakindraalidrisi@gmail.com

^{2,3,4}Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

บทนำ

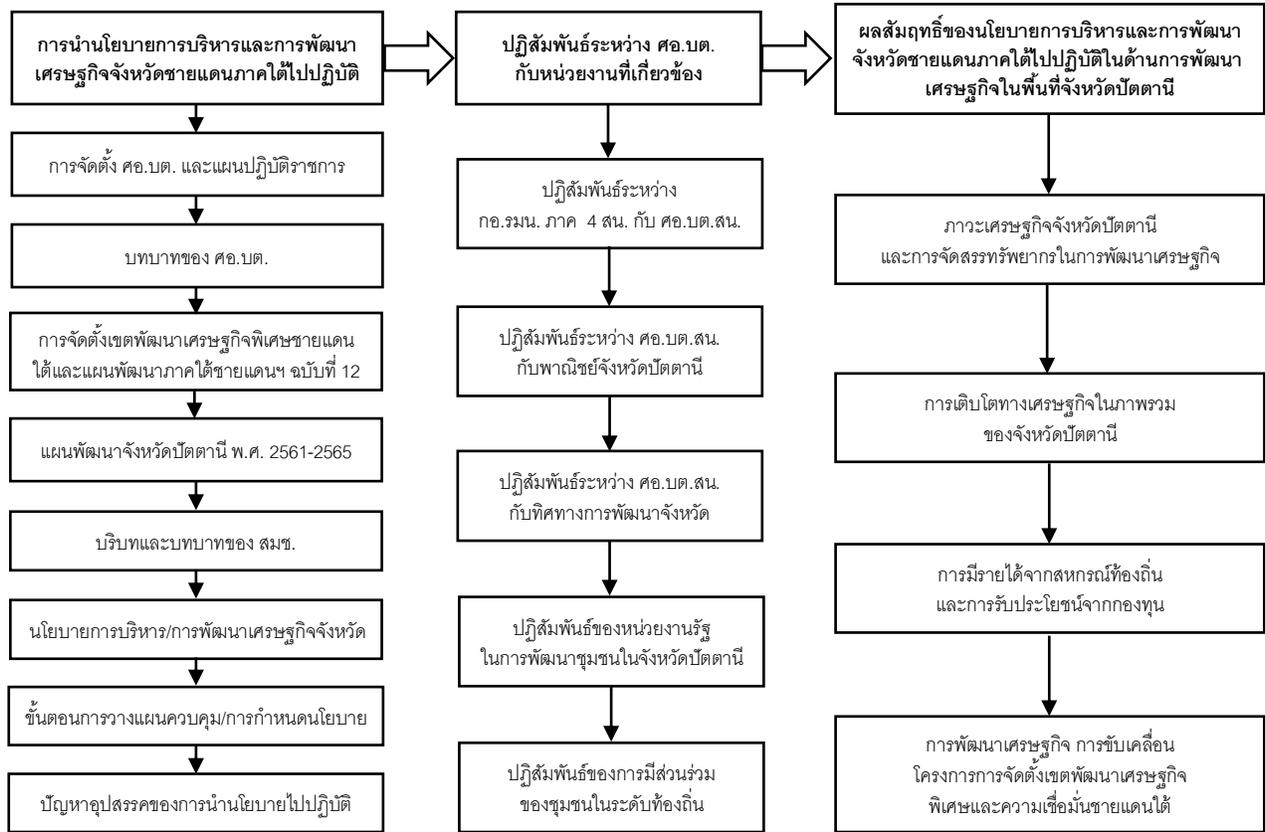
จังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดทางภาคใต้ของประเทศไทยที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและทุนทางวัฒนธรรมไทย จีน มลายู มีบริบทด้านเศรษฐกิจที่น่าสนใจ คือ การค้าชายแดน การเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตร อาหารทะเล และสินค้าฮาลาลที่สำคัญ ในขณะที่มีความท้าทายในด้านการเติบโตของเศรษฐกิจ การจัดการน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภค รวมทั้งความครอบคลุมโครงสร้างพื้นฐาน โดยในจังหวัดปัตตานีมีลักษณะพหุวัฒนธรรมไทย จีน มลายู ปัตตานีเคยเป็นเมืองท่าสำคัญในอดีตทางฝั่งอ่าวไทย ปัจจุบันเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญสู่ชายแดนใต้ที่เชื่อมโยงกับมาเลเซีย ลักษณะภูมิประเทศมีทั้งที่ราบชายฝั่งทะเลซึ่งเหมาะแก่การทำเกษตร คิดเป็นประมาณร้อยละ 77 ของพื้นที่ โดยมีสินค้าเศรษฐกิจสำคัญ คือ ยางพาราและสินค้าฮาลาล ประชาชนกว่าร้อยละ 87 นับถือศาสนาอิสลามทำให้มีศักยภาพในการส่งเสริมสินค้าฮาลาล สังคมเกษตรกรรมและพื้นที่ชายแดนจึงได้สะท้อนเป็นบริบทพื้นฐานและความท้าทายสำคัญของจังหวัดปัตตานี (โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ, 2567) โดยในการดำเนินการดังกล่าวจะอยู่ภายใต้การดูแลของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) มีหน้าที่ควบคุมดูแลดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านการพัฒนาส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการนำนโยบายการบริหารและการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปปฏิบัติของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ประเด็นการศึกษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจในจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2562-2566 ว่ามีการดำเนินการในรูปแบบใด มีปฏิสัมพันธ์อย่างไรกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนโยบายดังกล่าวมีผลสัมฤทธิ์เป็นอย่างไร ในฐานะที่ ศอ.บต. หน่วยงานทหาร ซึ่งไม่ได้มีความเชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้ เพื่อนำข้อค้นพบไปใช้เป็นแนวทางปรับปรุงนโยบายให้ตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนในจังหวัดปัตตานีได้อย่างแท้จริง พร้อมทั้งสะท้อนบริบท สถานการณ์ ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินนโยบาย เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างเป้าหมายด้านความมั่นคงของรัฐกับการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นธรรมในระยะยาวนั่นเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนำนโยบายการบริหารและการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปปฏิบัติของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ประเด็นการศึกษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจในจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2562-2566
2. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำนโยบายความมั่นคงทางเศรษฐกิจไปปฏิบัติในจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2562-2566
3. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของนโยบายการบริหารและการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปปฏิบัติของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ในจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2562-2566

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (เจษฎา มีบุญลือ, 2553; สุรชาติ บำรุงสุข, 2558; ชินีเพ็ญ ศรีชัย, 2561) แนวคิดทหารกับการเมืองในประเทศไทย (ธีรยุทธ บุญมี, 2550; สุจิต บุญบงการ, 2562) ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ โดยศึกษาจากตัวแบบยึดหลักเหตุผล (วรเดช จันทรศร, 2554) ทฤษฎีผลประโยชน์แห่งชาติ (มนัสวี อรชุนะกะ, 2563; อรุณ ภาณุพงศ์, 2564; Frankel, 1988) ทฤษฎีท้องถิ่นนิยม (ชลิตา บัณทวงศ์, 2560) จากนั้นจึงกำหนดเป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสัมภาษณ์กลุ่ม ดังนี้

1.1 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยคัดเลือกแบบเจาะจง พิจารณาจากผู้มีหน้าที่ในการดูแลความมั่นคงปลอดภัยในด้านเศรษฐกิจของจังหวัดปัตตานี จำนวน 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ จำนวน 8 คน ได้แก่ (1) ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี (2) ผู้อำนวยการกองการส่งเสริมและสนับสนุนพัฒนาฝ่ายพลเรือน (3) พาณิชย์จังหวัดปัตตานี (4) ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปัตตานี (5) หัวหน้ากลุ่มกำกับและพัฒนาเศรษฐกิจการค้า สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปัตตานี (6) หัวหน้ากลุ่มทะเบียนธุรกิจและอำนวยความสะดวกทางการค้า สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปัตตานี (7) หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้าและการตลาด สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปัตตานี (8) ผู้อำนวยการกลุ่มงานพัฒนาเศรษฐกิจ (ศอ.บต.) และกลุ่มที่ 2 กลุ่มนักวิชาการทางด้านเศรษฐกิจในจังหวัดปัตตานี จำนวน 2 คน ได้แก่ (1) อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยฟาฏอนี (2) อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

1.2 การสัมภาษณ์กลุ่ม โดยคัดเลือกแบบเจาะจง พิจารณาจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบที่คาดว่าจะให้ข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยได้ จำนวน 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 กลุ่มยาริงบาติก จังหวัดปัตตานี จำนวน 3 คน และกลุ่มที่ 2 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านทรายขาว ผลิตภัณฑ์ "Smile Garcinia" ส้มแขกยิม จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นจากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องและสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ครบถ้วน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากคณะกรรมการที่ปรึกษาจำนวน 3 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายปฏิบัติของ กอ.รมน. ภาค 4 สน. ในมิติด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่ผ่านมา โดยข้อมูลที่ได้ส่วนหนึ่งเป็นข้อมูลที่ปรากฏอยู่ก่อนแล้ว และรายงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา โดยผู้วิจัยได้รวบรวมมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่ต้องการ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่ม จำนวน 6 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่และจัดกลุ่มข้อมูล แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการนำนโยบายการบริหารและการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปปฏิบัติของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ประเด็นการศึกษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจในจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2562-2566

1.1 การจัดตั้งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนใต้ (ศอ.บต.) และแผนปฏิบัติราชการของ ศอ.บต. พบว่า ศอ.บต. ก่อตั้งขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2524 ในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบและพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ต่อมาหลังรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 รัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างระบบการเมืองให้เป็นรัฐราชการซึ่งเป็นตัวแสดงในกระบวนการด้านการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งใช้รัฐธรรมนูญ (ชั่วคราว) หรือกฎหมายเป็นเครื่องมือผนวกรัฐราชการให้อยู่ภายใต้อำนาจโครงสร้างระบบสถาบันทางการเมืองไทย และใช้อำนาจรัฐบาลฝ่ายทหารควบคุมระบบการเมืองไทย ผ่านตัวแสดงทางการเมืองจากกองทัพที่ลงมาดำรงตำแหน่งในฐานะหัวหน้าของส่วนราชการ เพื่อต้องการเสริมสร้างปรับระบบรัฐราชการให้เป็นฝ่ายสนับสนุนในช่วงเวลาดังกล่าว ต่อเนื่องจนถึงการครองอำนาจของรัฐบาลประยุทธ์ จันทร์โอชา ผ่านการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 จนถึงปี พ.ศ. 2566 กรณีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การสถาปนาอำนาจพิเศษในการบริหารจัดการรัฐ ตั้งแต่การมีองค์รัฐแบบพิเศษ คือ ศอ.บต. ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2553 จึงทำให้ ศอ.บต. เป็นหน่วยงานถาวร มีเลขานุการ ศอ.บต. เป็นผู้บริหารสูงสุดขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี เน้นการบูรณาการด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มากขึ้นนอกจากภารกิจด้านความมั่นคง

1.2 บทบาทของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) พบว่า (1) พัฒนาเศรษฐกิจโดยเชื่อมโยงเศรษฐกิจทุกระดับเพื่อให้ประชาชนมีงานทำ มีอาชีพและรายได้เพิ่ม ลดความเหลื่อมล้ำของรายได้ สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการค้าการลงทุนและการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ (2) พัฒนาสังคม (3) พัฒนาศักยภาพคน (4) บริหารจัดการภาครัฐ (5) พัฒนาเพื่อความมั่นคง (6) สร้างความเข้าใจ

1.3 การจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใต้และแผนพัฒนาภาคใต้ชายแดนในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) พบว่า การจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในระยะ ปัตตานี และนราธิวาส เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของรัฐบาลไทยในการกระตุ้นเศรษฐกิจ สร้างงาน และเพิ่มรายได้ให้ประชาชนในพื้นที่ โดยการมุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมฮาลาล การท่องเที่ยว และการค้าชายแดน เพื่อให้จังหวัดชายแดนภาคใต้กลายเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจภูมิภาค ซึ่งจังหวัดปัตตานีในอำเภอหนองจิกได้พัฒนานิคมอุตสาหกรรมฮาลาล เพื่อดึงดูดนักลงทุนในอุตสาหกรรมอาหาร สำหรับแผนการดำเนินการและก่อสร้างโดยที่ผ่านมากการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้มีการสำรวจสถานที่จัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมฮาลาลขึ้นที่จังหวัดปัตตานี เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาการว่างงานและการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างยิ่งย่น ทั้งนี้ สามารถสรุปบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้ (1) ภาคเกษตร ประกอบด้วย ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ประมงทะเล และชายฝั่งปศุสัตว์ และไม้ผล (2) ภาคอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมแปรรูปเกษตรขั้นต้น โดยพบว่าการลงทุนมีการขยายตัว

อยู่ในระดับต่ำ สอดคล้องกับจำนวนโรงงานและการจ้างงานที่หดตัว (3) การค้าชายแดน ภาคใต้ชายแดนมีมูลค่าการค้าค่อนข้างน้อย ซึ่งการนำเข้าและส่งออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรในพื้นที่ (4) การท่องเที่ยว ภาคใต้ชายแดนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว หาดแห่ จังหวัดปัตตานี รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม

1.4 แผนพัฒนาจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2561-2565 พบว่า ประกอบด้วย 4 จุดยืน คือ (1) การพัฒนาจังหวัดเป็นศูนย์กลางการค้าอาหารสด อาหารแช่แข็ง อาหารแปรรูป ทั้งการค้าในประเทศ การค้าต่างประเทศ และการค้าบนระบบดิจิทัล ให้มีความเติบโตอย่างมั่นคงของอุตสาหกรรมเกษตร 4 ด้าน คือ อุตสาหกรรมพืชพลังงาน อุตสาหกรรมประมง อุตสาหกรรมปศุสัตว์ และอุตสาหกรรมยางพารา (2) การพัฒนาให้เป็นเมืองแห่งการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพและอาหารฮาลาลที่มีคุณภาพมาตรฐานส่งออกและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (3) การพัฒนาประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีบนพื้นฐานสังคมแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม (4) การพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพในการจัดการพื้นที่ที่มีความสงบเรียบร้อยและปฏิบัตินิติสัมพันธ์แวดล้อม ประกอบด้วย 2 เป้าประสงค์รวมที่สำคัญ คือ ด้านเศรษฐกิจและด้านความมั่นคงสันติสุข โดยมีตัวชี้วัดค่าเป้าหมายคือประเด็นการพัฒนาเมืองเกษตรอุตสาหกรรมและผลิตภัณฑ์ฮาลาลคุณภาพของประเทศเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่สันติสุข ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ คือ (1) การสร้างเสริมเศรษฐกิจที่เข้มแข็งจากฐานเกษตรอุตสาหกรรม ผลผลิตฮาลาล การค้า การบริการ และการท่องเที่ยว (2) การพัฒนาสังคม ชุมชนที่น่าอยู่ และทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน (3) การเสริมสร้างความมั่นคงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเชื่อมโยงคมนาคม

1.5 บริบทและบทบาทของสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) พบว่า ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2502 องค์กรนำด้านความมั่นคงแบบองค์รวม บนพื้นฐานการรักษาสถาปัตยกรรมแห่งชาติ และบริหารจัดการความมั่นคงทุกมิติอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีภารกิจ (1) กำหนดทิศทาง ให้คำปรึกษา และเสนอแนะนโยบาย ยุทธศาสตร์ แนวทางและแผนด้านความมั่นคงแห่งชาติ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลง (2) ประสานการปฏิบัติและติดตามประเมินผลเพื่อขับเคลื่อนนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนด้านความมั่นคงไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม (3) ประเมินสถานการณ์ด้านความมั่นคงในเชิงยุทธศาสตร์และเตรียมความพร้อมบริหารและรับมือภัยคุกคามและวิกฤติการณ์ (4) พัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ความมั่นคง และเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคส่วน (5) พัฒนาประสิทธิภาพและเสริมสร้างสมรรถนะองค์กรและบุคลากรให้เป็นผู้เชี่ยวชาญและมีอาชีพ เพื่อเป็นองค์กรหลักด้านความมั่นคง

1.6 นโยบายการบริหารและการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า เป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายอย่างต่อเนื่อง คือ การแก้ไขปัญหาโดยยึดหลักยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยให้ความสำคัญกับการสร้างเอกภาพและการบูรณาการของทุกหน่วยงานในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ การเพิ่มประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่รัฐที่ลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่ การกำหนดให้กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นวาระแห่งชาติ โดยให้ความสำคัญกับความต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อที่จะทำให้การพูดคุยเป็นส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และให้ความสำคัญกับสังคมพหุวัฒนธรรมเฉพาะพื้นที่

1.7 ขั้นตอนการวางแผนการควบคุมและการกำหนดเป้าหมายของนโยบาย พบว่า การบริหารงานของ ศอ.บต. มีการชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนแนวคิดและนโยบายเพื่อพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ โดยเฉพาะการเปลี่ยนจากแนวทาง “ความมั่นคงนำเศรษฐกิจ” มาเป็น “เศรษฐกิจนำความมั่นคง” ซึ่งเน้นความสำคัญของการสร้างเศรษฐกิจที่เข้มแข็งเพื่อรองรับความมั่นคงในระยะยาว การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อเสริมความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างรายได้ที่กระจายอย่างเป็นธรรม เช่น การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น แต่ยังคงมีความท้าทายในการขยายตลาด การดึงดูดการลงทุนจากภายนอกเป็นอีกหนึ่งจุดสำคัญ โดยต้องสร้างความเชื่อมั่นและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบโลจิสติกส์เพื่อสนับสนุนการลงทุน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญ โดยเน้นการลงทุนด้านการศึกษา การพัฒนาทักษะเฉพาะทาง ซึ่งกระบวนการดำเนินงานของนโยบายเริ่มต้นจากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาบริบทของชุมชน และการวิเคราะห์จุดแข็งด้านทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชน จากนั้นนำความรู้ทางวิชาการและองค์ความรู้จากมหาวิทยาลัย

มาช่วยพัฒนาต่อยอด โดยการให้ความรู้และทักษะใหม่ ๆ แก่ชาวบ้าน ทั้งนี้ นโยบายมุ่งเน้นการสร้างความยั่งยืนโดยการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว โดยไม่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากรัฐบาลเพียงอย่างเดียว ทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นการเสริมสร้างเศรษฐกิจในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

1.8 ปัญหาอุปสรรคของการนำนโยบายไปปฏิบัติ พบว่า ผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ทำให้ความเชื่อมั่นของนักลงทุนและนักท่องเที่ยวลดลง ข้อจำกัดในด้านบุคลากรและงบประมาณที่ทำให้บางโครงการไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่ รวมถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่ยังคงมีอยู่ แม้ว่าจะมีการพัฒนาเศรษฐกิจในหลายด้านก็ตาม อีกทั้งการที่คนในชุมชนยังมี “Mindset” หรือกรอบความคิดที่ไม่พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาและการดำเนินงานของโครงการในระยะยาว แม้คนในชุมชนจะเปิดรับความช่วยเหลือจากภาครัฐและเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ แต่ก็ไม่สามารถปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ Mindset ที่เป็นอุปสรรคคือการที่คนในชุมชนยังคงมีทัศนคติที่พึ่งพิงภาครัฐมากเกินไป เช่น การรอรับการช่วยเหลือจากรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการแจกพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ หรือเงินทุน ซึ่งทำให้ขาดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองและไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว ปัญหาสำคัญที่กระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การขาดแคลนแหล่งเงินทุนและการลงทุนจากภาคเอกชนภายนอก แม้รัฐบาลจะให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี เช่น การยกเว้นภาษี 8 ปี หรือการนำเข้าเครื่องจักรโดยไม่เสียภาษี 5 ปี แต่นโยบายดังกล่าวยังไม่สามารถดึงดูดนักลงทุนรายใหญ่ได้ ส่งผลให้เศรษฐกิจต้องพึ่งพาธุรกิจท้องถิ่นที่มีทุนจำกัด การขาดเงินทุนสนับสนุนที่เพียงพอ กระบวนการขอทุนที่ซับซ้อน และข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและการตลาด ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่ขาดทักษะด้านเทคโนโลยีและการตลาด การมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ค่อนข้างน้อย อีกทั้งปัญหาการขอมาตรฐานสากลที่ส่งผลกระทบต่อการขยายตลาดในกลุ่มประเทศมุสลิม ข้อจำกัดของช่องทางจำหน่ายที่ยังเน้นการออกบูธและการขายในพื้นที่เป็นหลัก โดยมีเพียงบางรายที่สามารถส่งออกไปต่างประเทศได้ การประชาสัมพันธ์ที่ต้องได้รับการปรับปรุงเพื่อให้การกระจายข้อมูลและการเข้าถึงนโยบายต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง ซึ่งยังขาดความรู้เกี่ยวกับนโยบายและสิทธิประโยชน์ที่สามารถเข้าถึงได้ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมและมีบางกลุ่มที่ไม่ได้รับข้อมูลสำคัญเหล่านี้ สมาร์ทโฟนหรืออินเทอร์เน็ต ซึ่งการประชาสัมพันธ์ที่ผ่านช่องทางดิจิทัลจึงไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มคนเหล่านี้ได้ นอกจากนี้ การสื่อสารยังไม่เข้าใจง่าย โดยเฉพาะการใช้ภาษาที่เป็นทางการหรือมีศัพท์เทคนิคซึ่งทำให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่มีความรู้เฉพาะทางไม่สามารถเข้าใจนโยบาย

2. ผลการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการนำนโยบายความมั่นคงทางเศรษฐกิจไปปฏิบัติ ในจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2562-2566

2.1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน. ภาค 4 สน.) กับ ศอ.บต. พบว่า การบูรณาการงานระหว่างหน่วยงานสำคัญอย่าง กอ.รมน. ภาค 4 สน. และ ศอ.บต. มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและเสริมสร้างความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้ในอดีตจะมีความท้าทายจากกฎหมายรองรับของแต่ละหน่วยงานที่แตกต่างกัน ทำให้การทำงานขาดเอกภาพ กอ.รมน. ภาค 4 สน. มุ่งเน้นด้านความมั่นคง ขณะที่ ศอ.บต. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้มุมมองและแนวทางการดำเนินงานของทั้งสองฝ่ายแตกต่างกัน ผลลัพธ์ที่เห็นได้ชัดคือการลดความรุนแรงในพื้นที่ เช่น ตำบลอัยเวง อำเภอเบตง และตำบลตันหยงเป่า อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนและการมีส่วนร่วมจากฝ่ายความมั่นคงสามารถลดเหตุการณ์ความรุนแรงและสร้างความสงบสุขในพื้นที่ได้ การบูรณาการงานยังช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ผ่านโครงการพัฒนาที่สอดคล้องกับศักยภาพท้องถิ่น เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวในอัยเวง และการสร้างโรงเรียนแปรรูปปลาเกลือในตันหยงเป่า โครงการเหล่านี้ช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงข้อจำกัดในอำนาจการจัดการบุคลากรทำให้การบริหารงานบางส่วนไม่สามารถดำเนินการได้อย่างคล่องตัว ในแง่ของความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น หน่วยงานนี้ทำงานร่วมกับจังหวัดผ่านกลไกต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการและสภาที่ปรึกษา รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนและการสนับสนุนภาคประชาสังคมอย่างจริงจัง แต่ยังคงขาดความ

เชื่อมโยงที่เพียงพอกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งส่งผลให้การขับเคลื่อนนโยบายในระดับท้องถิ่นเป็นไปได้ยาก ความท้าทายที่สำคัญในการบริหารงาน ได้แก่ ความซ้ำซ้อนในระบบราชการ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการทำงานของหน่วยงานในพื้นที่

2.2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ศอ.บต. สน กับ พาณิชยจังหวัดปัตตานี พบว่า กระทรวงพาณิชย์ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจในจังหวัดชายแดนใต้ โดยมุ่งเน้นการอำนวยความสะดวกในการจดทะเบียนธุรกิจ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ กรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้ดำเนินนโยบายที่มุ่งส่งเสริมการเริ่มต้นธุรกิจ ลดอุปสรรคด้านการลงทุน สนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น ลดค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนนิติบุคคลถึง 50% สำหรับผู้ประกอบการในจังหวัดชายแดนใต้และสี่อำเภอในสงขลา ซึ่งช่วยลดภาระต้นทุนในการเริ่มต้นธุรกิจและจูงใจให้ผู้ประกอบการจำนวนมากเข้าสู่ระบบธุรกิจอย่างเป็นทางการ นโยบายนี้ยังเป็นการส่งเสริมการเติบโตของธุรกิจ SMEs ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างงานและรายได้ในพื้นที่ อีกทั้งอำนวยความสะดวกในการจดทะเบียนธุรกิจ โดยกระบวนการที่ง่าย รวดเร็ว การร่วมมือกับสำนักงานพาณิชย์จังหวัดในด้านการส่งเสริมอาชีพและการสนับสนุนผลิตภัณฑ์ชุมชน ถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มสตรีมีโอกาสในการขยายการผลิตและสร้างรายได้ และพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดปัตตานี

2.3 ปฏิสัมพันธ์ของ ศอ.บต. สน กับทิศทางการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ศูนย์ฝึกอาชีพพระราชทานจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดย ศอ.บต. ทำหน้าที่ดูแลในเรื่องศูนย์ฝึกอาชีพและเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีงานทำและอยู่ร่วมกันแบบคุณธรรม จุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือพี่น้องประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ผู้ที่มีฐานะยากจน ผู้ที่ด้อยโอกาส และผู้ที่มีความสนใจในสายอาชีพ ซึ่งเป็นการเพิ่มช่องทางในการฝึกอาชีพให้แก่ประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อเตรียมความพร้อมของแรงงานในการเข้าสู่ตลาดแรงงานอาเซียน ซึ่งเป็นรากฐานที่แข็งแกร่งของประเทศ และเกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

2.4 ปฏิสัมพันธ์ของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปัตตานี พบว่า นโยบายการบริหารและการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีเป้าหมายหลักเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ โดยมี สมช. เป็นแกนหลักในการกำกับทิศทางและจัดสรรงบประมาณ นโยบายนี้แบ่งเป็นด้านความมั่นคง ดูแลโดย กอ.รมน. ภาค 4 สน. ซึ่งมุ่งเน้นการรักษาความปลอดภัยและการสร้างความเข้าใจในพื้นที่ ส่วนด้านการพัฒนา อยู่ในความรับผิดชอบของ ศอ.บต. โดยเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชน

2.5 ปฏิสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับท้องถิ่น พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดชายแดนใต้ โดยชุมชนมีบทบาทสำคัญในการร่วมมือกันขับเคลื่อนกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริง ซึ่งบทบาทของชุมชนเริ่มตั้งแต่การร่วมคิดและวางแผนโครงการ เพื่อให้โครงการตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่รวมถึงการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการในจังหวัดปัตตานีเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยกลุ่มผู้ประกอบการมักจะรวมตัวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สหกรณ์ วิสาหกิจบุคคลธรรมดา และบริษัท ซึ่งการรวมกลุ่มในลักษณะนี้ช่วยเพิ่มความเข้มแข็งในการทำธุรกิจและเสริมสร้างเครือข่ายการค้า กลุ่มที่ได้รับความนิยมมากที่สุดจะขึ้นอยู่กับประเภทของสินค้า เช่น สินค้า OTOP ที่มักจะเป็นวิสาหกิจหรือสหกรณ์ การรวมกลุ่มของชุมชนในจังหวัดปัตตานีเริ่มต้นจากการรวมตัวเล็ก ๆ ในระดับครอบครัวหรือญาติพี่น้อง ที่มีความสนใจร่วมกันในงานทำผ้าบาติก กลุ่มเล็ก ๆ เหล่านี้ค่อย ๆ เติบโตและขยายตัวขึ้นเมื่อผลงานได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับในชุมชน ส่งผลให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนจนกลุ่มขยายใหญ่ขึ้นเป็นระดับชุมชน สมาชิกกลุ่มในปัจจุบันประกอบด้วยผู้คนจากหลากหลายครอบครัว โดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้าน ผู้สูงอายุ หรือผู้ที่ไม่สามารถทำงานประจำได้ กลุ่มจึงเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมและสร้างรายได้ ในอดีตการรวมกลุ่มมีรูปแบบการระดมทุนจากสมาชิกเพื่อนำมาลงทุน แต่แนวทางนี้ประสบปัญหาการขาดความอดทนในการรอผลกำไรทำให้สมาชิกบางส่วนถอนตัว ปัจจุบัน กลุ่มใช้รูปแบบการจ้างงานเป็นชิ้นงาน โดยมีนางนลพรรณ พรหมสุข ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มกลุ่มและผู้ลงทุนหลัก รับผิดชอบด้านเงินทุน สมาชิกในกลุ่มจะได้รับค่าแรงตามปริมาณงานที่ทำ วิธีการนี้ช่วยให้สมาชิกมีรายได้ทันทีหลังจากทำงาน และลดปัญหาความขัดแย้งเรื่องผลกำไร การรวมกลุ่มนี้สร้างรายได้ที่มั่นคง บางคนมีรายได้จากการทำผ้าบาติกสูงกว่าการทำงานในโรงงาน

3. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของนโยบายการบริหารและการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปปฏิบัติของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ในจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2562-2566

3.1 ภาวะเศรษฐกิจจังหวัดปัตตานี และการจัดสรรทรัพยากรในการพัฒนาเศรษฐกิจ พบว่า ภาวะเศรษฐกิจจังหวัดปัตตานี เนื้อหาส่วนใหญ่เน้นไปที่นโยบายการส่งเสริมธุรกิจโดยกระทรวงพาณิชย์ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี โดยเฉพาะในแง่ของการจดทะเบียนธุรกิจ ซึ่งถือเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญในการกระตุ้นการลงทุนและการขยายตัวทางเศรษฐกิจในพื้นที่ กระทรวงพาณิชย์ได้ออกนโยบายสำคัญเพื่อส่งเสริมการจดทะเบียนธุรกิจในจังหวัดชายแดนใต้ แม้จะมีข้อมูลเกี่ยวกับการจดทะเบียนธุรกิจและการลดค่าธรรมเนียมเพื่อส่งเสริมการลงทุน แต่ข้อมูลที่มีอยู่ไม่สามารถให้ภาพรวมที่ครบถ้วนเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจในจังหวัดชายแดนใต้ได้ชัดเจน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้เฉลี่ยของประชากร อัตราการว่างงาน หรือปัจจัยทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่สำคัญ เช่น การลงทุนจากภาครัฐและเอกชนหรือผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบที่อาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและเศรษฐกิจในพื้นที่ การขาดข้อมูลเหล่านี้ทำให้ไม่สามารถสรุปภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของพื้นที่ได้อย่างครบถ้วน การจัดการทรัพยากรเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในจังหวัดชายแดนใต้ โดยเฉพาะในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนของเศรษฐกิจในพื้นที่หน่วยงานราชการในพื้นที่ที่มีความพร้อมด้านเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งช่วยสนับสนุนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งรัฐบาลยังให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในด้านต่าง ๆ เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรเกิดประโยชน์สูงสุด

3.2 การเติบโตทางเศรษฐกิจในภาพรวมของจังหวัดปัตตานี พบว่า เครื่องชี้เศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดปัตตานี ได้แก่ รายได้จากการทำประมงทะเล รายได้จากผลผลิตยางพารา รายได้จากธุรกิจภาคการบริการ และการค้าส่งค้าปลีก และการใช้จ่ายภาครัฐ การประเมินผลของนโยบายและโครงการในมิติเศรษฐกิจที่ดำเนินการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะที่ดำเนินการโดยพาณิชย์จังหวัดปัตตานี มีการให้ความสำคัญกับการวัดความพึงพอใจของประชาชนเป็นหลัก ซึ่งถือเป็นเครื่องมือที่สะท้อนถึงการตอบรับจากกลุ่มเป้าหมายในระดับหนึ่ง ข้อเสนอแนะจากประชาชนในการขอให้จัดกิจกรรมลักษณะเดียวกันในพื้นที่อีกครั้ง ยังถือเป็นตัวบ่งชี้หนึ่งที่สะท้อนถึงความสำเร็จและความน่าสนใจของกิจกรรมในมุมมองของประชาชน ซึ่งการประเมินในลักษณะนี้ยังขาดมิติการวัดผลที่เจาะลึกถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจในภาพรวม เช่น การวิเคราะห์ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ การเติบโตของ GDP ในพื้นที่ การเพิ่มขึ้นของอัตราการจ้างงาน หรือรายได้ของผู้ประกอบการหลังการเข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ การขาดข้อมูลเชิงปริมาณที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบโดยตรงต่อเศรษฐกิจ เช่น รายได้ที่เพิ่มขึ้นของผู้ประกอบการจากกิจกรรมที่จัด หรือการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับชุมชนและจังหวัดจากโครงการต่าง ๆ ทำให้การประเมินผลยังคงอยู่ในมุมมองที่จำกัดเฉพาะด้านความพึงพอใจของประชาชนเพียงอย่างเดียว การเพิ่มกระบวนการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบทางเศรษฐกิจอาจช่วยให้การประเมินมีความสมบูรณ์และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น แม้ว่าการวัดผลความพึงพอใจของประชาชนจะเป็นแนวทางหนึ่งที่มีความสำคัญในระยะสั้น แต่ในระยะยาวการเป็นตัวชี้วัดเชิงเศรษฐกิจและการเก็บข้อมูลที่ละเอียดมากขึ้นจะช่วยให้การประเมินผลนโยบายและโครงการในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความชัดเจนเป็นรูปธรรมและสามารถสะท้อนถึงความสำเร็จในเชิงเศรษฐกิจได้อย่างรอบด้านมากขึ้น

3.3 การมีรายได้จากสหกรณ์ท้องถิ่นและการรับประโยชน์จากกองทุน พบว่า เศรษฐกิจของจังหวัดปัตตานีมีความเกี่ยวข้องกับใกล้ชิดกับผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) และการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐของอำนาจการรักษามั่นคงภายใน และพาณิชย์จังหวัด ซึ่งทำหน้าที่สนับสนุนและพัฒนาชุมชนในหลายมิติ สหกรณ์ท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดปัตตานี มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชน โดยสหกรณ์ไม่ได้จำกัดเฉพาะการผลิตผ้าบาติก แต่ยังรวมถึงการผลิตสินค้าชุมชนอื่น ๆ เช่น จักสาน ไข่เค็ม และขนมพื้นบ้าน สหกรณ์เหล่านี้ช่วยสร้างงานและรายได้ให้ชาวบ้าน โดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้าน ผู้สูงอายุ และผู้ที่ไม่สามารถทำงานประจำได้ การรวมกลุ่มภายใต้สหกรณ์ยังส่งเสริมความสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และสนับสนุนซึ่งกันและกัน

รายได้จากการทำผ้าบาติกเป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับสมาชิกกลุ่ม รายได้เฉลี่ยต่อวันขึ้นอยู่กับปริมาณงาน โดยผู้ที่ทำงานครึ่งวันมีรายได้ประมาณ 120-150 บาท ขณะที่ผู้ที่ทำงานเต็มวัน

สามารถมีรายได้สูงถึง 500-600 บาท และบางรายทำได้ถึง 1,000 บาทต่อวัน ซึ่งสูงกว่าค่าแรงขั้นต่ำ รายได้เหล่านี้ช่วยให้แม่บ้านในพื้นที่ที่สามารถเลี้ยงดูครอบครัวและยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ในการรวมตัวของกลุ่มให้เป็นสหกรณ์อย่างเป็นทางการ จะเพิ่มความน่าเชื่อถือและช่วยให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น การพัฒนาในด้านการตลาด เช่น การเปิดช่องทางทางออนไลน์ผ่านโซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ และแอปพลิเคชันต่าง ๆ จะช่วยให้กลุ่มสามารถเข้าถึงลูกค้าในวงกว้างทั้งในประเทศและต่างประเทศ ลดการพึ่งพาตลาดแบบดั้งเดิม และสร้างความมั่นคงทางรายได้ในระยะยาว

จังหวัดปัตตานีโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยเฉพาะ “ผ้าบาติก” ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวด้วยลวดลายที่สะท้อนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ลายเล็บกั๊กและดอกชบา ผ้าบาติกเป็นทั้งศิลปะและแหล่งรายได้สำคัญของชาวบ้าน โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนการสนับสนุนจากพัฒนาชุมชนอำเภอยะหริ่งในด้านกระบวนการจัดตั้งและพัฒนาสินค้า ซึ่งช่วยสร้างงานและรายได้ให้ชุมชน อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านยังมีความต้องการให้ภาครัฐช่วยสนับสนุนเพิ่มเติม เช่น การจัดบูธแสดงสินค้า การพาไปดูงานนอกสถานที่ และการขยายตลาดเพื่อเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและสร้างความมั่นคงในระยะยาว แม้ว่าจะมีคณะจากต่างประเทศเข้ามาเยี่ยมชมงานผ้าบาติกแต่ยังขาดความชัดเจนในเรื่องการมีหน่วยงานของไทยเป็นตัวกลางในการประสานงาน ทำให้ตลาดยังไม่ขยายตัวเท่าที่ควร ชาวบ้านเปรียบเทียบความช่วยเหลือจากรัฐในสองยุค โดยระบุว่า ยุครัฐบาลพลเรือนให้การสนับสนุนที่เข้าถึงง่ายกว่า เช่น โครงการคนละครึ่งที่ช่วยเพิ่มกำลังซื้อของประชาชน ขณะที่ในยุครัฐบาลทหาร มีบุคคลสำคัญ เช่น แม่ทัพภาค 4 และภรรยาของอดีตนายกรัฐมนตรีเดินทางมาเยี่ยมชมพื้นที่ แต่ความช่วยเหลือที่ได้ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ

3.4 การพัฒนาระบบเศรษฐกิจ การขับเคลื่อนโครงการการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และความเชื่อมั่นชายแดนใต้ พบว่า การเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่จำกัด การผลิตสินค้าที่ไม่สามารถขายตัวได้ตามศักยภาพ และการพึ่งพาความช่วยเหลือจากรัฐมากเกินไปในจังหวัดปัตตานี จึงได้มีการขับเคลื่อนโครงการเมืองต้นแบบ “สามเหลี่ยมมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อเป็นการบูรณาการการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจเฉพาะ นำไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจในพื้นที่และขยายผลไปยังพื้นที่ใกล้เคียง สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านการจ้างงาน สร้างรายได้ที่มั่นคงให้กับประชาชนในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง ทำให้จังหวัดชายแดนใต้มีพื้นที่ปลอดภัยมากขึ้น ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่และสามารถรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระยะต่อไปได้ โดยมีเป้าหมายพัฒนาอำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี เป็น “เมืองต้นแบบอุตสาหกรรมก้าวหน้าผสมผสาน” และจังหวัดปัตตานีได้มีการ บูรณาการงบประมาณเพื่อขับเคลื่อนโครงการไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ การขาดความอดทนต่อการรอผลตอบแทนจากการลงทุนในกลุ่มชาวบ้านบางส่วนทำให้โครงการหรือการรวมกลุ่มพัฒนาขาดความต่อเนื่อง ชาวบ้านจึงต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนในรูปแบบที่ยั่งยืน เช่น การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะ การจัดหาตลาดใหม่ และการพัฒนาระบบบริหารจัดการกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ เช่น การจ่ายค่าตอบแทนตามปริมาณงานเพื่อสร้างแรงจูงใจเศรษฐกิจในชุมชนของจังหวัดปัตตานีได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชน โดยแต่ละฝ่ายมีบทบาทสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในรูปแบบที่แตกต่างกัน หน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงมหาดไทย มีโครงการพัฒนาชุมชนที่มุ่งเน้นการให้ความรู้ สนับสนุนโครงการต่าง ๆ และช่วยเหลือช่องทางจำหน่ายสินค้า กระทรวงอุตสาหกรรมมีบทบาทในการช่วยยกระดับมาตรฐานสินค้าท้องถิ่น ในขณะที่หน่วยงานระดับจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สนับสนุนการจัดบูธแสดงสินค้า อบรมการขายสินค้าออนไลน์ และจัดกิจกรรม Workshop เพื่อเพิ่มทักษะให้กับชุมชน รวมถึงการหาลูกค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้านภาคเอกชน มีบทบาทสำคัญเช่นกัน ร้านจำหน่ายผ้าขาวถือเป็นแหล่งวัตถุดิบหลักสำหรับการผลิตผ้าบาติก ขณะที่กลุ่มลูกค้าหลัก เช่น ข้าราชการ มักสั่งซื้อผ้าบาติกเพื่อนำไปตัดเสื้อผ้าสำหรับใช้ในงานราชการ การบริหารงานของ คอ.บต. มีการชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนแนวคิดและนโยบายเพื่อพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ โดยเฉพาะการเปลี่ยนจากแนวทาง “ความมั่นคงนำเศรษฐกิจ” มาเป็น “เศรษฐกิจนำความมั่นคง” ซึ่งเน้นความสำคัญของการสร้างเศรษฐกิจที่เข้มแข็งเพื่อรองรับความมั่นคงในระยะยาว

สรุป ผลสัมฤทธิ์ของนโยบายการบริหารและการพัฒนาเศรษฐกิจในจังหวัดปัตตานีโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) บริบทด้านเศรษฐกิจที่น่าสนใจ คือ การเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตร อาหารทะเล และสินค้าฮาลาลที่สำคัญ โดย ศอ.บต. จะดำเนินงานผ่าน (1) โครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไร้รอยต่อผลการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ (1.1) โครงการส่งเสริมการผลิตและธุรกิจฮาลาล โดยผลิตสินค้าฮาลาลให้ได้มาตรฐานการรับรองเครื่องหมายฮาลาล และส่งเสริมธุรกิจฮาลาล โดยการส่งเสริมและกระจายสินค้าฮาลาลที่ผลิตกันจาก 3 จังหวัดชายแดนใต้ (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) ผ่านช่องทางฝากร้านผ่าน ศอ.บต. บนเว็บไซต์ และขับเคลื่อนสวนอุตสาหกรรมนวัตกรรมและเทคโนโลยีสินค้าฮาลาล เพื่อยกระดับต่อยอดด้านการตลาดสู่ตลาดโลกผ่านช่องทาง e-Commerce (1.2) การพัฒนาศักยภาพเกษตรกร ส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมผสาน ผลักดันพืชพลังงานให้เกษตรกรสามารถสร้างรายได้ได้หลายทาง ปรับเปลี่ยนแนวการทำเกษตรเชิงเดี่ยวสู่เกษตรผสมผสานร่วมกับพืชเศรษฐกิจทางเลือกชนิดอื่น เช่น กาแฟ โกโก้ ปัจจุบันปาล์มต้องนำเข้าจากนอกพื้นที่ ศอ.บต. จึงได้ร่วมส่งเสริมการปลูกปาล์มร่วมกับปลูกมะพร้าวเพื่อให้อาชีพเชิงคู่ อีกทั้งให้มีความรู้ในการเพาะสัตว์น้ำ (ปลาสดคอดอนนาและปลาตะเพียนขาว) การทำแปลงต้นแบบและขยายผลในพื้นที่ของเกษตรกร (1.3) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีมาตรฐานตามเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย (2) โครงการเมืองต้นแบบ “สามเหลี่ยมมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ได้แก่ พื้นที่อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี เป็นเมืองต้นแบบด้านอุตสาหกรรม ซึ่งพี่น้องในพื้นที่และอำเภอใกล้เคียงตื่นตัวมากในการตอบรับโครงการเมืองต้นแบบ (3) โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ สามเมืองต้นแบบชายแดนใต้กระตุ้นเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว โดยเลขาธิการ ศอ.บต. เผย ศอ.บต. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งเดินหน้าโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ ส่งเสริมการปลูกปาล์มร่วมกับปลูกมะพร้าว พร้อมผลักดันสร้าง Sky Walk จุดชมวิวทะเลหมอก อัยเยอร์เวง และเร่งพัฒนาสถานีรถไฟสูงใหญ่-ลก ให้รองรับการขนถ่ายสินค้าได้เพิ่มมากขึ้น (4) ผลักดันปัตตานีเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวอาเซียน ทำแผนการลงทุน BOI ตั้งเป้า “นอร์เวย์แห่งเอเชีย” ศูนย์กลางอาหารทะเล สร้างงาน กระตุ้นเศรษฐกิจชายแดนใต้ ตรงตามประวัติศาสตร์ของเมืองท่าปัตตานีในอดีต ด้านการท่องเที่ยวและเป็นศูนย์กลางแวะและจอดเรือประมงที่ค้าขายในภูมิภาคแถบนี้ ทั้งนี้ ศอ.บต. มีความพยายามในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเน้นการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ ใช้งบประมาณในการลงทุนมาก แต่การพัฒนาฯยังไม่มีควมคืบหน้า เช่น โครงการสามเหลี่ยมมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และโครงการนิคมอุตสาหกรรมจะนะ อีกทั้งไม่เห็นบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ขาดความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจในระดับชุมชน

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับ นิพนธ์ ชายใหญ่ (2567) ที่พบว่า การจัดทำแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ปี พ.ศ. 2566-2570 และแผนปฏิบัติการ ปี พ.ศ. 2566 ในมิติความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นโยบายของรัฐบาลในยุครัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ต้องดำเนินงานตามกรอบนโยบายที่ได้รับมอบหมายจากส่วนกลาง อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากส่วนกลางอย่างต่อเนื่อง การบริหารงานของ ศอ.บต. มีการชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนแนวคิดและนโยบายเพื่อพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ โดยเฉพาะการเปลี่ยนจากแนวทาง “ความมั่นคงนำเศรษฐกิจ” มาเป็น “เศรษฐกิจนำความมั่นคง” ซึ่งเน้นความสำคัญของการสร้างเศรษฐกิจที่เข้มแข็งเพื่อรองรับความมั่นคงในระยะยาว ในด้านการพัฒนาอยู่ในความรับผิดชอบของ ศอ.บต. โดยเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชน อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการพัฒนาเศรษฐกิจของ ศอ.บต. โดยเน้นการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ ใช้งบประมาณในการลงทุนมาก พบว่า การพัฒนาฯยังไม่มีควมคืบหน้า เช่น โครงการสามเหลี่ยมมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และโครงการนิคมอุตสาหกรรมจะนะ อีกทั้งไม่เห็นบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ขาดความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจในระดับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่กล่าวว่า “ศอ.บต. เน้นบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจขนาดใหญ่ ใช้เม็ดเงินลงทุนจำนวนมาก แต่การพัฒนาไม่คืบหน้า เศรษฐกิจระดับชุมชนของประชาชนในพื้นที่ขาดความเชื่อมโยง ไม่มีการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้านในระดับชุมชน เพื่อที่จะเป็นแหล่งตั้งต้นในการผลักดันให้เกิดเศรษฐกิจที่พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับครัวเรือน”

ข้อเสนอแนะ

1. เพื่อให้นโยบายรัฐบาลมีผลกระทบเชิงบวกต่อประชาชนมากยิ่งขึ้น ควรมุ่งเน้นการแก้ปัญหาพื้นฐาน เช่น การควบคุมราคาสินค้าอุปโภคบริโภคและผลผลิตทางการเกษตร เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย
2. การกำหนดนโยบาย ควรเริ่มจากการศึกษาความต้องการของชุมชนอย่างละเอียด เพื่อให้การสนับสนุนมีความเหมาะสมและเกิดผลจริง การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงตลาด เช่น การปรับปรุงกระบวนการขออนุญาตมาตรฐานสินค้า และการส่งเสริมช่องทางจำหน่ายเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้ ควรเน้นการพัฒนาที่มุ่งสร้างความยั่งยืน โดยไม่เน้นเพียงการให้เงินทุน แต่ควรมุ่งสร้างความรู้และศักยภาพของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้
3. แนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจปัจจุบัน ควรเพิ่มการเข้าถึงแหล่งเงินทุนโดยการปรับปรุงกลไกการสนับสนุนให้เข้าถึงง่ายขึ้น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบขนส่งและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพ การจัดอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีบทบาทสำคัญในการผลิต
4. ควรขยายช่องทางการตลาด เช่น การใช้ตลาดออนไลน์และการสร้างแบรนด์สินค้าชุมชนเพื่อเพิ่มการรับรู้ การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ โอกาสเหล่านี้สามารถช่วยให้เศรษฐกิจของจังหวัดปัตตานีเติบโตได้อย่างยั่งยืนและลดปัญหาความยากจนในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ. (2567). *ความคืบหน้าการพัฒนาที่ยั่งยืน จังหวัดปัตตานี*. ค้นจาก https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-06/sdg_profile_pattani_thai.pdf
- เจษฎา มีบุญลือ. (2553). *ความมั่นคงแห่งชาติ: การสร้างชาติไทยให้ยั่งยืน*. สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์.
- ชลิตา บัณฑิตวงศ์. (2560). เศรษฐกิจและการพัฒนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้: การสำรวจเชิงวิพากษ์. ใน *อนุสรณ์ อุณโณ (บรรณานุกรม)*, *หนึ่งทศวรรษมานุษยวิทยาและสังคมวิทยากับการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้* (หน้า 29-68). ศูนย์ศึกษาสังคมและวัฒนธรรมร่วมสมัย.
- ชินีเพ็ญ ศรีชัย. (2561). แนวทางการแก้ปัญหาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *สัปดาห์: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 24(ฉบับพิเศษ มกราคม-เมษายน), 1-9.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2550). *ความคิดสองทศวรรษ: รวมบทวิพากษ์วิจารณ์สังคมการเมืองไทย อันคมเข้มในรอบยี่สิบปี*. มติชน.
- นิพนธ์ ชายใหญ่. (2567). *การจัดทำแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ปี พ.ศ. 2566-2570 และแผนปฏิบัติการ ปี พ.ศ. 2566*. ค้นจาก [https://personnel.moi.go.th/recruitment/2567/3.%20บทความผลงานเรื่อง%201%20\(นิพนธ์%20ชายใหญ่\).pdf](https://personnel.moi.go.th/recruitment/2567/3.%20บทความผลงานเรื่อง%201%20(นิพนธ์%20ชายใหญ่).pdf)
- มนัสวี อรชุนะกะ. (2563). ความมั่นคงของมนุษย์. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนามนุษย์ในบริบทโลก (หน่วยที่ 3, พิมพ์ครั้งที่ 2)*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วรเดช จันทรศร. (2554). *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. พริกหวานกราฟฟิค.
- สุจิต บุญบงการ. (2562). *ทหารกับการพัฒนาการเมืองไทย*. โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2558). *เสนาริปไตย: รัฐประหารกับการเมืองไทย*. มติชน.
- อรุณ ภาณุพงศ์. (2564). *การทูตและการระหว่างประเทศ*. กระทรวงการต่างประเทศ, ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ.
- Frankel, J. (1988). *International relations in a changing world* (4th ed.). Oxford University Press.

The Characteristics of Social Media Influencers that Affect Political News Engagement among the Thai Citizens

Rossarin Prakobthan¹

Received: July 3, 2025

Revised: July 30, 2025

Accepted: August 2, 2025

Abstract

This research article examines the characteristics of social media influencers that affect political news engagement among Thai citizens. A mixed-methods approach was employed. For quantitative research, the questionnaire was selected as a research instrument for data collection from 400 respondents aged over 18 years with the right to vote in the general elections in 2023. The clusters covered 6 regions encompassing 12 provinces in Thailand. In terms of a qualitative research approach, 13 key informants who were social media influencers employed by media outlets and media freelancers presenting news on broadcast and social media channels participated in this research. Statistics applied for the data analysis included frequency, percentage, standard deviation, independent sample *t*-test, One-Way ANOVA, and Fisher's LSD method for multiple comparison. Findings showed that (1) overall, each attribute of the social media influencers' characteristics influenced political news engagement among Thai citizens at a high level. Credibility of personal brand received the highest mean, followed by celebrityhood, social networking, political opinion leadership, capability of content creation and spreading, and social status, respectively. (2) It was found that male and female respondents had different opinions toward the characteristics of the social media influencers that affect political news engagement at statistical significance of the 0.05 level, overall. In contrast, different ages and educations of the respondents had no general differences. (3) Social media influencers were significant at each step of the public policy process. Their role was to provide thorough news and information, which required innovation to develop the presentation patterns of news information in order to meet the tastes of each group of viewers. These presentation patterns could be in the use of charts, pages, or graphics that allow viewers to understand easily and quickly. Colorful presentation also enhances the viewers' experiences, encouraging more participation in public discussions about the analysis and development of future policy implementation.

Keywords: Characteristics of Social Media Influencers; Social Media; Political News Engagement

Type of Article: Research Article

¹Ph.D. Candidate, National Institute of Development Administration
Seri Thai Road, Khlong Chan, Bang Kapi, Bangkok, 10240, Thailand
Corresponding author's email: rossarinprakobthan@gmail.com

Introduction

Public policy is an instrument for bureaucratic management, benefits management, and tax collection. The government also utilizes it to carry out social organization and conflict management that would potentially affect political groups, institutional establishment, and socioeconomic and political processes. In other words, it can be called “community’s rules and regulations” (Dye, 2017). In addition, public policy affects stakeholders, for example, people, politicians, administrators, scholars, and mass media. In this regard, politicians would formulate public policies while administrators execute policy implementation. Scholars are policy analysts and evaluators. In the end, people would follow public policies. Meanwhile, mass media are a medium that connects social perception, which functions as a party to collect the people’s opinions (Wasi, 2009). In this respect, it plays a role in providing information about the government’s work for the public. This information shapes people’s opinions about public policy issues. In this regard, mass media can influence public policy through communication of political matters, which draws people’s attention (Kraft & Furlong, 2017). In the beginning, the channel of mass media that affected public policy process was newspaper for public policy agenda setting. As time goes by, radios and televisions, the Internet, and social media (e.g. YouTube, Facebook, LINE, Instagram, Twitter, and Blog) have replaced the role of newspaper in the modern era (Van Aelst & Walgrave, 2016).

Nowadays, social media enables everyone to have information accessibility. It allows people to disseminate news information to the public and also influences policy decision making. Social media is a tool in scrutinizing the government’s work, providing a channel for public discussion, and facilitating community development and solutions for social problems. It, moreover, plays an essential role in public policy to serve as a channel for citizen participation in agenda setting and receiving news information about the government’s ongoing work. By the same token, political influencers on social media can persuade and stimulate people to participate in public issues on social media platforms, which lead to a shift in political attitudes, opinions, and behavior.

Therefore, this research is interested in investigating the characteristics of social media influencers that affect political news engagement among the Thai citizens.

Research Objectives

1. To explore the characteristics of social media influencers that affect political news engagement among the Thai citizens.
2. To make comparisons of social media influencers’ characteristics affecting the Thai citizens’ political news engagement by gender, age, and education.
3. To examine the effects of social media influencers’ characteristics on political news engagement among the Thai citizens.

Conceptual Framework

Following the synthesis of the relevant literature, the factors used to measure the characteristics of social media influencers that affect political news engagement among Thai citizens were derived. (1) Credibility of personal brand is an individual’s attempt to build themselves to be different from others (Brems, Temmerman, Graham, & Broersma, 2016) and to make memorably fascinating appearances, establishing unique images or

showing their essence of the true self in order to draw attention from social media users noticeably (Abdulmajeed & El-Ibiary, 2020; Arriagada & Ibáñez, 2020). (2) Celebrityhood concerns the influencer and the ability to convince the target market that is followers or subscribers with niche characteristics to decide (Senft, 2008; 2013). Having interactions with followers or subscribers on YouTube and creating a close relationship with followers or subscribers enable social media influencers to function as an intermediary media (Nouri, 2018). In this context, social media influencers cannot reach public spaces at a broader level, but it is adequate for them to mobilize people and create social movements (Cunningham & Craig, 2017). (3) Political opinion leadership is an ability to disseminate political opinions aimed at modifying people’s opinions, attitudes, and behaviors (Lazarsfeld, Berelson, & Gaudet, 1948). It possesses political interests and political participation (Schäfer & Taddicken, 2015), coupled with personal interests in political issues that enable social media influencers to produce media content (Vochocová, 2018) and with practicing knowledge through a system of thought that enables social media influencers to become expertise, to have deep knowledge, and to express their opinions (Jung & Kim, 2016; Schach, 2018). (4) Capability of content creation and spreading is the ability to know media trends and forms of modern media. In this regard, social media influencers can utilize political issues or emergency situations to produce political media and spread their content (Rego Rey & Romero-Rodríguez, 2016). Political language is also included in the capability of content creation and spreading. Examples of political language are messages, body language, and political expression through resistance on social media platforms that lead to the front page of social media (Pérez-Curiel & Limón Naharro, 2019; Fischer, Kolo, & Mothes, 2022). (5) Social networking means respect from the public, having innovations and public participation at a substantial level (Rogers & Cartano, 1962). It allows social media influencers to become an intermediary media or to have absolute control over social media users (Giansante, 2015). In this regard, social media influencers anticipate to exert their influence on political opinions through the use of social media platforms and through filing complaints as the center of society that would result in establishing networks in the online context (Kadushin, 2012). By doing so, intense interactions with followers or subscribers along with arguments is required (Wegener, 2019). (6) Social status is an attempt of individuals to create unique content to build reputation and to become community expertise (Kadushin, 2012). Those with the positions of news reporters, mass media, and politicians dominate the political class. These people provide information and report news, including political criticism (Broersma & Graham, 2013). Social status is a supportive factor that affects reliability (Kolli & Khajeheian, 2020). Therefore, conceptual framework is defined and displayed in Figure 1.

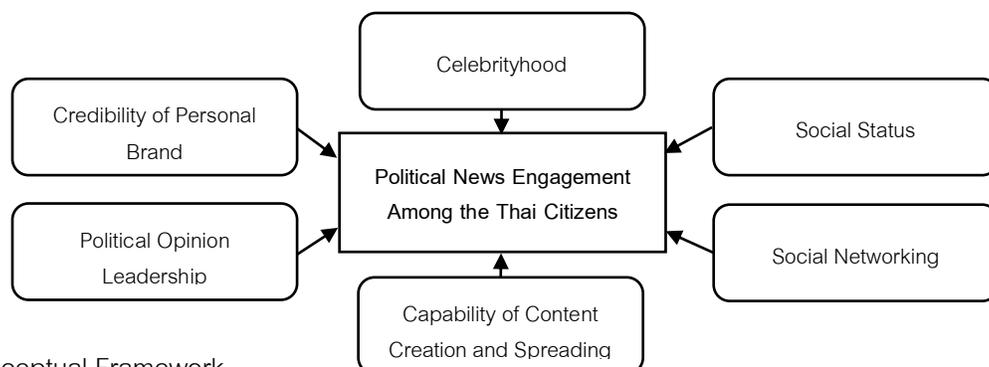

Figure 1 Conceptual Framework

Methodology

This study employed a mixed-methods research approach, integrating both quantitative and qualitative strategies to provide a holistic understanding of the research questions. Quantitative research methods were used to explore the characteristics of social media influencers that affect political news engagement among the Thai citizens, and to make comparisons of social media influencers' characteristics affecting the Thai citizens' political news engagement by gender, age, and education. Qualitative research methods were used to examine the effects of social media influencers' characteristics on political news engagement among the Thai citizens.

1. Quantitative research

1.1 Population and sample

(1) People with the age of over 18 years and with the right to cast their votes in the 2023 general elections held on 14 May 2023 were treated as the population in this research. As of 2023, there were a population of 52,195,920 that had the rights to vote (Office of the Election Commission, 2023).

(2) For sample size, this research employed a minimum sample size determination table introduced by Yamane (1973) at a 95-percent confidence level. As a result, there were 400 respondents that would be recruited in this research. To reach those respondents, the research began with a stratified cluster sampling, followed by multistage and convenience sampling. Based on the sampling techniques applied in this research, there were 6 clusters in 6 regions covering 12 provinces throughout Thailand. 12 provinces were Chiang Mai, Mae Hong Son, Nakhon Ratchasima, Mukdahan, Chonburi, Trat, Bangkok, Samut Songkhram, Kanchanaburi, Phetchaburi, Nakhon Si Thammarat, and Ranong.

1.2 In terms of research instrument, the questionnaire was chosen and, subsequently, developed on a 5-point rating scale. It was based on literature review. Its quality was reviewed by the experts through the index of item-objective congruence (IOC), and the results of the IOC were 0.67-1.00. Then, the questionnaires were pretested by 30 non-targeted respondents to derive the item-total correlation with the discriminant values of 0.97 to 0.82. Next, reliability of the research instrument was performed by Cronbach's alpha coefficient with the results of 0.93. Afterward, data collection was carried out based on the assigned proportion of samples for each selected province. The questionnaires were distributed to the targeted respondents by using convenience sampling.

1.3 Data analysis

(1) The respondents' general information that included gender, age, and education were analyzed by frequency and percentage. The results were presented in tables along with an explanation.

(2) In this research, mean (\bar{X}) and standard deviation (SD) were applied to analyze the characteristics of social media influencers that affect political news engagement among the Thai citizens. The results were, subsequently, presented in tables with an explanation for the overall and the factors. The levels of agreement were interpreted as the following (Likert, 1932; Lindner & Lindner, 2024, p. 152).

Mean ranging from 4.51 to 5.00 indicates the highest

Mean ranging from 3.51 to 4.50 indicates high

Mean ranging from 2.51 to 3.50 indicates moderate

Mean ranging from 1.51 to 2.50 indicates low

Mean ranging from 1.00 to 1.50 indicates lowest

(3) The data about comparing the respondents' opinions toward the characteristics of social media influencers that affect political news engagement by gender were analyzed by independent sample *t*-test, followed by One-Way ANOVA for age and education. When statistical differences had been found at the 0.05 level, multiple comparisons were conducted between groups by Fisher's LSD method.

1.4 Statistics for data analysis

(1) Basic statistics included frequency, percentage, mean (\bar{X}), and standard deviation (*SD*).

(2) Statistics used for reliability of the research instrument were the index of item-objective congruence (IOC) for content validity and Cronbach's alpha coefficient for the research instrument reliability.

(3) Statistics for different comparison included *t*-test, One-Way ANOVA, and multiple comparisons were conducted between groups by Fisher's LSD method.

2. Qualitative research

2.1 In this research, key informants were political influencers on social media who are employed by media outlets and who are media freelancers. They present news information on broadcast and online channels. Purposive sampling was applied to select the key informants based on the principle of Creswell (2014, p. 190). The principle suggests that the qualification of key informants should be those that present political news information or discourse on social media continuously. Those should be known and followed by the people interested in politics and be able to influence followers' opinions about political news on social media. Based on this principle, 13 key informants were recruited in this research included (1) M.L. Nattakorn Devakula (2) Mr. Sondhi Limthongkul (3) Mr. Pongkasem Satayaprasert (4) Mr. Winyu Wongsurawat (5) Mr. Yukhon Wisetsang (6) Mr. Danai Ekmahasawat (7) Mr. Chainon Hankhirirat (8) Mr. Panthep Phuaphongphan (9) Mr. Puwanart Kunpalin (10) Mr. Teerat Ratanasevi (11) Mr. Phudit Kamnerdploy (12) Mr. Sirote Klampaiboon (13) Miss Lakkhana Panwichai

2.2 Interview form was employed as a research instrument to collect the data from 13 key informants. It was designed in the form of open-ended questions to provide opportunities to the key informants to express their opinions, attitudes, and views independently. The interview form was reviewed by the experts; subsequently, it was used for data collection.

2.3 Content analysis was adopted to organize the information gathered from in-depth interviews. A word-of-word transcription from the recorders was applied to reduce the data in order to classify and select related messages. Then, conclusion and interpretation were made.

Results

The results of social media influencers' characteristics that affect political news engagement among the Thai citizens are presented in the following tables and explanations.

1. Results of the characteristics of social media influencers that affect political news engagement among the Thai citizens (see Table 1)

Table 1

Overall results of social media influencers' characteristics affecting political news engagement among the Thai citizens in mean and standard deviation

Characteristics of social media influencers	\bar{X}	SD	Interpretation
1. Credibility of personal brand	4.44	0.71	High
2. Celebrityhood	4.28	0.78	High
3. Political opinion leadership	4.15	0.77	High
4. Capability of content creation and spreading	4.15	0.78	High
5. Social networking	4.26	0.75	High
6. Social status	3.89	0.80	High
Total	4.19	0.57	High

(n = 400)

Table 1 reveals that overall results of social media influencers' characteristics affecting political news engagement among the Thai citizens are at a high level ($\bar{X} = 4.19$, $SD = 0.57$). For each factor, it was found that they are at a high level: credibility of personal brand ($\bar{X} = 4.44$, $SD = 0.71$), celebrityhood ($\bar{X} = 4.28$, $SD = 0.78$), social networking ($\bar{X} = 4.26$, $SD = 0.75$), political opinion leadership ($\bar{X} = 4.15$, $SD = 0.77$), capability of content creation and spreading ($\bar{X} = 4.15$, $SD = 0.778$), and social status ($\bar{X} = 3.89$, $SD = 0.80$), respectively.

2. Results of comparing the respondents' opinions toward the characteristics of social media influencers that affect political news engagement by gender, age, and education.

2.1 It was found that different genders had different opinions toward the characteristics of social media influencers at statistical significance of the 0.05 level, overall. Moreover, almost all factors that measured the characteristics of social media influencers showed differences in gender. Those factors included credibility of personal brand, celebrityhood, social networking, and social status. This is because the thinking system that had been created defined the gender's role and status differently. In addition, values are given to each gender unequally. In this regard, gender is treated as an existing instrument that has been transmitted to gender system. This is the role that determines authority, status, and value, including difference and inequality between genders. These are inherited through institutions in society, such as family, culture, tradition, religion, mass media education, and regime, all of which influence the respondents to have different opinions toward the characteristics of social media influencers affecting political news engagement. However, different genders are found to show no differences in the capability of content creation and spreading. This could be because both male and female viewed that social media influencers had to have the ability to create and spread the content. It was expected to provide complete information for the people who follow political news to make decisions.

2.2 In addition, it was found that the respondents of different ages showed no overall different opinions toward the characteristics of social media influencers, including the factors that measured the characteristics of social media influencers affecting political news engagement among the Thai citizens. Currently, information technology in terms of politics offer a wide range of channels for people to follow. This allows everyone to be

accessible to information, which affects decision making on different issues. Thus, people's opinions can be in line with ages' intervals.

2.3 In terms of education, it was found that the respondents with different education showed no overall differences in the characteristics of social media influencers affecting political news engagement. When each factor that measured the characteristics of social media influencers affecting political news engagement was closely examined, it was found that almost all factors showed no differences in the characteristics of social media influencers affecting political news engagement. Those factors included celebrityhood, social networking, capability of content creation and spreading, and social status. This could be because receiving political news information was essential, and everyone could access it. People with different educational levels ranging from elementary school to higher education and those without education could participate in political processes, especially in the elections. This is considered the rights and duties that affect public policy making. It could be said that although people with different educational levels were exposed to complete news information, they could express their corresponding opinions about the characteristics of social media influencers that affect political news engagement. In this research, exceptions are also shown in credibility of personal brand and political opinion leadership were statistically different at the 0.05 level. Although people with different educational levels could be exposed to political news information from social media influencers, different education reflected complicated thinking system that stemmed from experiences and methodological education. As a result, people's opinions about credibility of personal brand and political opinion leadership toward the characteristics of social media influencers for persuasion were different.

3. Results of analyzing the effects of social media influencers' characteristics on political news engagement among the Thai citizens.

From the results of in-depth interviews with 13 key informants who are political influencers on social media, who are employed by the media outlets and media freelancers, and who present news on the broadcast channels and social media platforms, it was found that;

3.1 credibility of personal brand is regarded as individuals' reliability that attempted to create themselves to be different. These individuals establish themselves to be clear and recognized with exclusive images or expressions of the essence of the true self. In this respect, reliability depends on their past positions and experiences of each individual. Those with the maximum reliability can influence people's opinions mostly. Grace is essential. Stances and sets of thoughts which show self-political ideology are clear and frequent. Credibility also demonstrates through adherence to universal principles, along with sincerity and bravery to present what other people cannot do it. Credibility of personal brand results in quality content and the way people recognize influencers.

3.2 Celebrityhood means popularity determined by the number of followers, subscribers, likes, and interactions with followers and subscribers. Furthermore, it has niche followers and subscribers, which allows celebrities to persuade their followers and subscribers' decision making. It focuses on creating reputation through short clip video programs. These programs can attract people to follow and be interested in, which are expected to present celebrities' opinions to the receivers openly. They have unique ways to create content, which become their strengths. Frequent appearances on the public media to express opinions about different matters begin with

building images to become a true celebrity through presentation that persuade people to agree. It also requires quality content to nourish followers and subscribers' confidence and interest. Even if it is the same story with different contexts, criticisms have to be frequent.

3.3 Political opinion leadership refers to those with political interests, political expertise, and ability to criticize political matters or express political opinions. Those with political experiences and positions have the ability to express weighted opinions about the political circle. They focus on creating valuable content, being brave to present and show stance clearly, continuously, and usually. All presentations are verified. Political opinion leaders are able to present their opinions on various channels effectively. It is considered the ability to communicate political thoughts about needed issues for the public. They can synthesize information and re-present it to be understandable easily, which requires broad and deep knowledge in various aspects.

3.4 Capability of content creation and spreading is described as knowledge about modern media that is applied with political issues and emergency situations to produce political media in order to spread their content on various channels. Analytical skills coupled with sincere and unique presentation are needed. This capability also covers an understanding of technological changes in producing short video clips without special skills and large numbers of employees. It also includes having a team that helps edit and organize the content, understanding the production process deeply, and having skills of data processing and communication on different social media platforms. These skills enable individuals to work more effectively.

3.5 Social networking refers to individuals' ability to connect people within the network and broader society. These individuals are respected by the public, having innovations and participation in the public at a considerable level, and having a connection with social networks. In addition, they ensure that social networks can function as an intermediary media. It is caused by reliability and performance that can create incomes from followers and subscribers interested in the content. This allows individuals to reach information and opinions more easily, which is useful to people, followers, and subscribers. Establishing a group that shares the same ideology through the content that meets followers and subscribers' expectations allows better communication, which results in better answers.

3.6 Social status is concerned with those who are respected by their communities and societies. It can be those with political positions that provide news, information, and criticism through the use of social media platforms. They give political statements. These social influencers are originally politicians, mass media, social activists, and lecturers. In addition, they provide reliable information coupled with personality, and the methods of presenting criticism should be clear based on the information. Most importantly, expressing opinions must be based on an understanding and ability to convey stories precisely.

Therefore, policy recommendations about the promotion and development for political news engagement among the Thai citizens should be carried out through appropriate social media influencers, which could lead to participation in policy making and public administration. It is found that social media influencers play an essential role involved in each step of public policy process. In this regard, they serve as informers that provide news information to the followers in a complete manner. Therefore, it is necessary for them to create new innovations such as the development of presentation methods that satisfies the tastes of people of each cohort. For example, people, nowadays, have hyperactivity disorders, and in response to these people, charts, pages,

and graphics should be utilized for the presentation that tells a story. They allow the viewers to follow the story more easily and speedily. By this way, the story would be filled with tastes and excitement for viewers. This kind of presentation attracts people to participate in or resist through discussions about public issues that allow each policy to be crystallized, which results in policy implementation.

Discussion

The results of social media influencers' characteristics that affect political news engagement among the Thai citizens are discussed as follows.

1. It is found that the characteristics of social media influencers affecting political news engagement among the Thai citizens were at a high level for overall results and for all factors. Because (1) Credibility of personal brand to be different from others (Brems et al., 2016) and to build themselves to be outstanding and memorable with unique image or the essence of true self. They believed that these could draw attention from social media users substantially (Abdulmajeed & El-Ibiary, 2020; Arriagada & Ibáñez, 2020). (2) In terms of celebrityhood, had the influence and ability to convince the niche market to make their decision (Senft, 2008; 2013), having interactions with users on YouTube and creating a close relationship with users in order to make themselves intermediary media (Nouri, 2018). Although social media influencers could not reach broader public spaces, it was adequate to mobilize people and create social movement (Cunningham & Craig, 2017). (3) As far as political opinion leadership is concerned, could spread political opinions aimed at modifying people's opinions, attitudes, and behavior (Lazarsfeld et al., 1948). These influencers were interested in politics and political participation (Schäfer & Taddicken, 2015), having personal interests in political matters that stimulated them to produce the media content (Vochocová, 2018) and practicing knowledge through a thinking process. This practice enabled them to have expertise, deep knowledge, and expression of opinions (Jung & Kim, 2016; Schach, 2018). (4) For capability of content creation and spreading, knew media trends and forms of modern media. Thus, they could apply political issues or emergency situation to produce political media in order to spread their content (Rego Rey & Romero-Rodríguez, 2016). Moreover, they were capable of political language, for example, messages, body language, and political expression through resistance on social media that stayed on the front page of social media platforms (Pérez-Curiel & Limón Naharro, 2019; Fischer et al., 2022). (5) In terms of social networking, were respected by the public, having innovations, and participating in public matters at a great level (Rogers & Cartano, 1962). They transformed themselves to serve as intermediary media or have absolute control over social media users (Giansante, 2015). Social media influencers aimed to have influence on political opinions on social media platforms and to participate in filing complaints that function as the center of society that leads to social networking in the context of online world (Kadushin, 2012). In this respect, intensity of interaction with followers or subscribers coupled with arguments was needed (Wegener, 2019). (6) For social status, created their own content to build their reputation and had the need to become community experts (Kadushin, 2012). With the positions of news reporters, mass media, and politicians were those that dominated the political class. They provided information and report news, along with political criticism (Broersma & Graham, 2013). Further, social status was a supportive factor that enhanced social media influencers' reliability (Kolli & Khajeheian, 2020).

2. Comparison of the opinions toward the characteristics of social media influencers that affect political news engagement among the Thai citizens by gender, age, and education

2.1 Overall, different genders demonstrated different opinions toward the characteristics of social media influencers that affected political news engagement at statistical significance of the 0.05 level. A system of thought that had been established determined different positions and status of gender. Different genders were valued differently. Existing and conveying tools were a gender system that has shaped role, authority, status, value differently and unequally between genders. This gender system was transmitted to various institutions in society, such as family, tradition, religion, education, mass media, or regime.

2.2 Different levels of age showed no differences in the opinions toward the characteristics of social media influencers that affected political news engagement for overall results and the factors. Currently, information technology, particularly politics, offered a wide range of channels that allowed people to follow openly. Everyone in society could access such information perfectly, which led to decisions. It is obvious that political news engagement from different perspectives was not polarized. When an issue was not agreed, there were other issues that could be possibly agreed. Politics may not have only black or white. In this context, grey was also included. Consequently, opinions of different levels of age could be corresponded to each other. It could be confirmed that age and political climate could not explain all differences. This was because political nurture of specific groups was involved in.

2.3 Different levels of education showed no differences in the opinions toward the characteristics of social media influencers that affected political news engagement for overall results and the factors. Receiving political news information was basically necessary so that everyone could access it. Political participation involved people from elementary school to higher education, including those with no education. This participation could be seen during the elections. It was everyone's right and duty that affect public policy process. It could be said that although people may have different levels of education, their opinions toward the characteristics of social media influencers that affected political news engagement could be consistent with each other. In this regard, they had to receive news information completely.

3. For the analysis of the effects of social media influencers' characteristics on political news engagement, it is found that their duty was to provide news information for followers and subscribers in a coverage and complete manner. Consequently, innovations needed continuous creation. Presentation techniques should be developed to satisfy the needs and behaviors of each cohort of followers. For instance, people could not concentrate on things for a long time. Charts, pages, or graphics should be used to tell a story. This method allowed followers to understand and stay connected with the story more easily and quickly, and the story has to be full of enjoyment. Social media influencers were anticipated to lead society to participate in or show resistance through discussion about public issues in order for each policy to be crystalized. As a result, policy implementation could be executed.

Recommendations

1. Social media influencers were highly recommended to promote political news engagement among the Thai citizens through the presentation of facts and modern knowledge. They should adhere to universal standards and their political standpoints were shown consistently. Their followers were provided with opportunities to express their opinions. Social media influencers should understand and be able to convey stories clearly in order to persuade the followers to listen, which resulted in decisions to push policies from agenda setting to policy implementation.

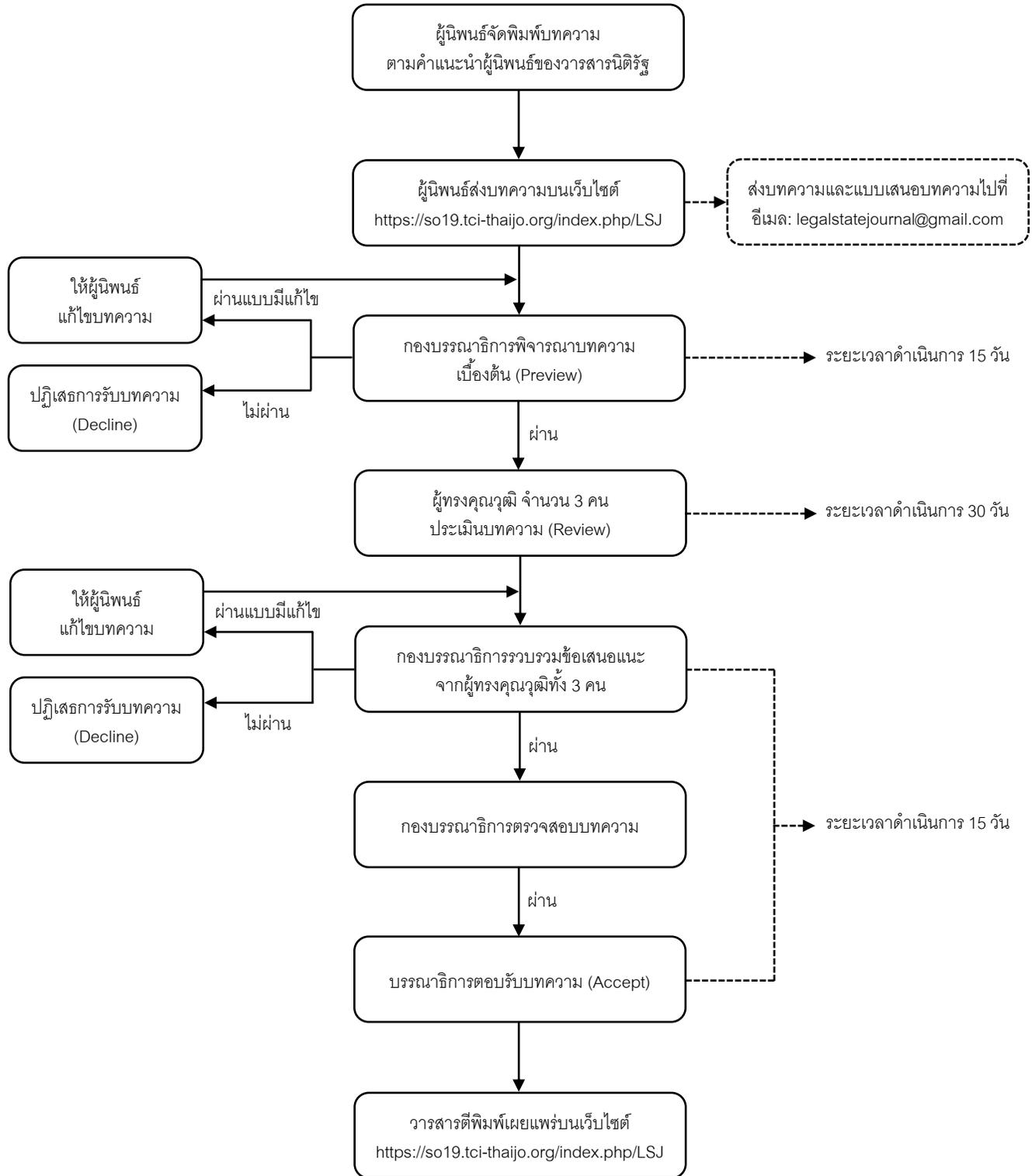
2. Social media influencers were highly recommended to create innovation in order to acquire new forms of news information presentation in response to different cohorts' tastes and preferences. Charts, pages, or graphics could be applied to attract the audiences, allowing them to understand the content more easily and quickly and to participate in discussion about public issues actively. Such new forms of presentation encouraged analysis and development of policies that would be implemented in the future.

References

- Abdulmajeed, M., & El-Ibiary, R. (2020). Analyzing the communicative strategies of Egyptian political influencers: content and discourse analyses of Twitter accounts. *Communication & Society*, 33(2), 295-311.
- Arriagada, A., & Ibáñez, F. (2020). You need at least one picture daily, if not, you're dead: Content creators and platform evolution in the social media ecology. *Social Media and Society*, 6(3), 1-12.
- Brems, C., Temmerman, M., Graham, T., & Broersma, M. (2016). Personal branding on Twitter: How employed and freelance journalists stage themselves on social media. *Digital Journalism*, 5(4), 443-459.
- Broersma, M., & Graham, T. (2013). Twitter as a news source: How Dutch and British newspapers used tweets in their news coverage, 2007-2011. *Journalism Practice*, 7(4), 446-464.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative and quantitative approaches* (4th ed.). Sage.
- Cunningham, S., & Craig, D. (2017). Being 'really real' on YouTube: authenticity, community and brand culture in social media entertainment. *Media International Australia*, 164(1), 71-81.
- Dye, T. R. (2017). *Understanding public policy* (15th ed.). Pearson Education.
- Fischer, T.-S., Kolo, C., & Mothes, C. (2022). Political influencers on YouTube: Business strategies and content characteristics. *Media and Communication*, 10(1), 259-271.
- Giansante, G. (2015). *La comunicación política online: Cómo utilizar la web para construir consenso y estimular la participación*. Editorial UOC.
- Jung, J.-Y., & Kim, Y.-C. (2016). Are you an opinion giver, seeker, or both? Re-examining political opinion leadership in the new communication environment. *International Journal of Communication*, 10, 4439-4459.
- Kolli, S., & Khajeheian, D. (2020). How actors of social networks affect differently on the others? Addressing the critique of equal importance on actor-network theory by use of social network analysis. In I. Williams (Eds.), *Contemporary applications of actor network theory* (pp. 211-230). Palgrave Macmillan.
- Kadushin, C. (2012). *Understanding social networks: Theories, concepts and findings*. Oxford University Press.
- Kraft, M. E., & Furlong, S. R. (2017). *Public policy: Politics, analysis, and alternatives* (6th ed.). CQ Press.

- Lazarsfeld, P. F., Berelson, B., & Gaudet, H. (1948). *The people's choice: How the voter makes up his mind in a presidential campaign*. Columbia University Press.
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 22(140), 5-55.
- Lindner, J. R., & Lindner, N. J. (2024). Interpreting Likert-type scales, summated scales, unidimensional scales, and attitudinal scales: I neither agree nor disagree, Likert or not. *Advancements in Agricultural Development*, 5(2), 152-163.
- Nouri, M. (2018). *The power of influence: Traditional celebrity vs social media influencer*. Retrieved from https://scholarcommons.scu.edu/engl_176/32
- Office of the Election Commission. (2023). *The results of the 2023 Thai general election on May 14th, 2023*. Retrieved from <https://ectreport66.ect.go.th/overview>
- Pérez-Curiel, C. & Limón Naharro, P. (2019). Political influencers. A study of Donald Trump's personal brand on Twitter and its impact on the media and users. *Communication & Society*, 32(1), 57-75.
- Rego Rey, S., & Romero-Rodríguez, L. M. (2016). Discursive representation and language of Spanish youtubers: Case study of the more popular gamers. *index.comunicación*, 6(1), 197-224.
- Rogers, E. M., & Cartano, D. G. (1962). Methods of measuring opinion leadership. *Public Opinion Quarterly*, 26(3), 435-441.
- Schach, A. (2018). Von two-step-flow bis influencer relations: Die entwicklung der kommunikation mit meinungsführern. In A. Schach, & T. Lommatzsch (Eds.), *Influencer relations* (pp. 3-21). Springer Gabler.
- Schäfer, M. S., & Taddicken, M. (2015). Mediatized opinion leaders: New patterns of opinion leadership in new media environments? *International Journal of Communication*, 9, 960-981.
- Senft, T. M. (2008). *Camgirls: Celebrity & community in the age of social networks*. Peter Lang.
- Senft, T. M. (2013). Microcelebrity and the branded self. In J. Hartley, J. Burgess, & A. Bruns (Eds.), *A companion to new media dynamics* (pp. 346-354). Blackwell.
- Van Aelst, P., & Walgrave, S. (2016). Information and arena: The dual function of the news media for political elites. *Journal of Communication*, 66(3), 496-518.
- Vochocová, L. (2018). Witty divas, nice mothers and tough girls in a sexist world: experiences and strategies of female influencers in online political debates. *Media, Culture & Society*, 40(4), 535-550.
- Wasi, P. (2009). *Public policy process* (3rd ed). National Health Foundation.
- Wegener, C. (2019). Politische YouTuber: Gatekeeper oder Meinungsführer? *tv diskurs*, 23, 56-59.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Row.

ขั้นตอนการส่งบทความ

จริยธรรมการตีพิมพ์

บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์

1. ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่าบทความที่ส่งตีพิมพ์เป็นบทความใหม่ ไม่เคยได้รับการตีพิมพ์มาก่อนแล้ว หรืออยู่ในระหว่างขั้นตอนการพิจารณาจากวารสารหรือแหล่งเผยแพร่อื่นใด
2. ผู้นิพนธ์ต้องเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่วารสารกำหนด
3. ผู้นิพนธ์ต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น หากนำผลงานของผู้อื่นมาใช้จะต้องมีการอ้างอิงทุกตามรูปแบบที่วารสารกำหนด
4. ผู้นิพนธ์ทุกคนที่มีรายชื่อในบทความต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยจริง
5. ผู้นิพนธ์ต้องรายงานข้อมูลการวิจัยที่เกิดขึ้นจริง ไม่บิดเบือนข้อมูลและไม่ให้ข้อมูลที่เกินจริง
6. ผู้นิพนธ์ต้องแก้ไขความถูกต้องของบทความตามข้อเสนอแนะของบรรณาธิการและผู้ประเมินบทความ
7. หากเป็นการวิจัยในมนุษย์ ผู้นิพนธ์ต้องผ่านการอบรมจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และแสดงหนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
8. ในกรณีที่ผู้นิพนธ์ทำผิดจริยธรรม จะถูกตัดสิทธิ์การตีพิมพ์เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 3 ปี โดยจะแจ้งผู้นิพนธ์และหน่วยงานต้นสังกัดของผู้นิพนธ์
9. บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารถือเป็นผลงานของผู้นิพนธ์ ผู้นิพนธ์หลักและผู้นิพนธ์ร่วมต้องรับผิดชอบต่อบทความของตน

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร โดยคัดเลือกบทความที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร และบทความจะต้องผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ๆ
2. บรรณาธิการมีหน้าที่ในการตรวจสอบการคัดลอกผลงาน (plagiarism) อย่างเคร่งครัด โดยใช้โปรแกรม CopyCatch บนเว็บไซต์ ThaiJO ในระดับไม่เกิน 15% หากตรวจพบว่ามี การคัดลอกจากบทความอื่นโดยมิชอบหรือมีการดัดแปลงข้อมูล บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้นิพนธ์ ซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ
3. บรรณาธิการต้องปฏิบัติโดยใช้เหตุผลทางวิชาการในการพิจารณาบทความทุกครั้งด้วยความเป็นธรรม ปราศจากอคติหรือความลำเอียงต่อบทความและผู้นิพนธ์
4. บรรณาธิการต้องไม่ดำเนินการให้มีการอ้างอิงผลงานใดเพื่อเพิ่มจำนวนการอ้างอิง (citation) ของวารสาร หรือเพื่อเพิ่มจำนวนการอ้างอิงผลงานของตนหรือพวกพ้อง
5. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์หรือผู้ประเมินบทความ
6. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้นิพนธ์และผู้ประเมินบทความให้แก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้อง
7. บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของผลงานทางวิชาการที่ประเมินอย่างแท้จริง
2. ผู้ประเมินบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความ โดยต้องพิจารณาบทความภายใต้หลักการและเหตุผลทางวิชาการ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงบทความที่ได้มาตรฐาน
3. ผู้ประเมินบทความควรให้ข้อเสนอแนะที่สอดคล้องและเป็นประโยชน์แก่ผู้นิพนธ์
4. ผู้ประเมินบทความต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนใด ๆ กับวารสาร บรรณาธิการ และผู้นิพนธ์
5. ผู้ประเมินบทความต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาตีพิมพ์ ในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
6. ผู้ประเมินบทความที่ตรวจพบว่าบทความที่พิจารณาอยู่มีความเหมือนหรือความซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่น ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ
7. ผู้ประเมินบทความต้องส่งผลประเมินบทความตามกำหนดเวลา

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

1. ผลงานวิจัยที่เป็นการวิจัยในมนุษย์ต้องดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการวิจัยในมนุษย์ด้านพฤติกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ของคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
2. ผลงานวิจัยที่มีผู้รับการวิจัยมีความเปราะบางจะต้องพิจารณาจากความเป็นตัวแทนที่หลากหลาย วิธีการที่เข้าไปติดต่อ ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น และข้อคำถามที่สามารถตอบได้
3. ผลงานวิจัยที่กระทำในบุคคลที่มีความเปราะบางหรือผู้เยาว์ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ต้องขอความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ของผู้นั้นตามกฎหมายและตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประกาศกำหนด
4. ผลงานวิจัยที่กระทำเกี่ยวกับผู้เสียชีวิตจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้จัดการมรดกหรือทายาท และห้ามมิให้กระทำการวิจัยดังกล่าวหากขัดกับเจตนาที่ได้ทำเป็นหนังสือของผู้เสียชีวิตนั้น
5. ผลงานวิจัยที่เป็นการวิจัยในมนุษย์ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ และกฎหมายอื่น
6. ผลงานวิจัยที่มีการใช้ข้อมูลจากการทำการวิจัยในมนุษย์ ผู้นิพนธ์ต้องแสดงหลักฐานการอนุญาตจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของสถาบันที่มีการดำเนินการ

คำแนะนำผู้พิมพ์

การจัดพิมพ์บทความ

1. พิมพ์แบบหน้าเดียวในกระดาษขนาด US Letter ตั้งขอบกระดาษทุกด้าน 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร)
2. ตัวอักษรใช้รูปแบบ Cordia New ได้แก่ ส่วนชื่อเรื่องใช้ขนาด 18 ส่วนเนื้อหาใช้ขนาด 15 และเชิงอรรถใช้ขนาด 12
3. เนื้อหาบทความจัดพิมพ์ 1 คอลัมน์
4. ความยาวของบทความ 8-12 หน้า

ส่วนประกอบของบทความ

1. ชื่อเรื่องบทความ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
2. ชื่อผู้พิมพ์ หากมีมากกว่าหนึ่งคนต้องระบุชื่อทุกคน พร้อมระบุสังกัดและที่อยู่ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
3. ระบุอีเมลของผู้รับผิดชอบบทความ (Corresponding Author Email)
4. บทคัดย่อ (Abstract) ความยาวไม่เกิน 350 คำ และคำสำคัญ 3-5 คำ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
5. ระบุประเภทบทความ (Type of Article)
6. เนื้อหา
 - 6.1 บทความวิชาการ ประกอบด้วย บทนำ กรอบในการวิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์ บทสรุป และข้อเสนอแนะ
 - 6.2 บทความวิจัย ประกอบด้วย บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวความคิดในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ
7. การอ้างอิง ใช้รูปแบบ APA Style (7th ed.)

รูปแบบการอ้างอิง

1. การอ้างอิงในเนื้อหา
 - ... (ชื่อ ชื่อสกุล, ปี พ.ศ., เลขหน้า)
 - ชื่อ ชื่อสกุล (ปี พ.ศ., เลขหน้า) ...
2. เอกสารอ้างอิงท้ายบทความ
 - 2.1 หนังสือ
ชื่อ ชื่อสกุล. (ปี พ.ศ.). ชื่อหนังสือ. สำนักพิมพ์.
 - 2.2 วารสาร
ชื่อ ชื่อสกุล. (ปี พ.ศ.). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า.
 - 2.3 วิทยานิพนธ์
ชื่อ ชื่อสกุล. (ปี พ.ศ.). ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์. วิทยานิพนธ์และชื่อปริญญา, ชื่อสถาบันการศึกษา.
 - 2.4 เอกสารที่นำเสนอในการประชุมวิชาการ
ชื่อ ชื่อสกุล. (ปี พ.ศ.). ชื่อเรื่อง. ใน ชื่อหัวข้อการประชุม (เลขหน้า). หน่วยงานที่จัดประชุม.
 - 2.5 แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์
ชื่อ ชื่อสกุล. (ปี พ.ศ.). ชื่อเรื่อง. ค้นจาก แหล่งข้อมูล.

การส่งบทความ

ส่งบทความบนเว็บไซต์ <https://so19.tci-thaijo.org/index.php/LSJ>

ตัวอย่างการเขียนบทความวิชาการ

ชื่อเรื่อง.....
.....

ชื่อ ชื่อสกุลผู้นิพนธ์¹

บทคัดย่อ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ:;;

ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

¹สังกัดของผู้นิพนธ์
ที่อยู่สังกัดของผู้นิพนธ์
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล:

Title.....
.....

Author's Name Surname¹

Abstract

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords:;;

Type of Article: Academic Article

¹ Author's Affiliation

Author's Address

Corresponding Author Email:

บทนำ

.....
.....
.....

กรอบในการวิเคราะห์

.....
.....
.....

ผลการวิเคราะห์

.....
.....
.....

บทสรุป

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

เอกสารอ้างอิง

.....
.....
.....

ตัวอย่างการเขียนบทความวิจัย

ชื่อเรื่อง.....
.....

ชื่อ ชื่อสกุลผู้นิพนธ์¹

บทคัดย่อ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ:;;

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

¹สังกัดของผู้นิพนธ์
ที่อยู่สังกัดของผู้นิพนธ์
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล:

Title.....
.....

Author's Name Surname¹

Abstract

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords:;;

Type of Article: Research Article

¹ Author's Affiliation

Author's Address

Corresponding Author Email:

บทนำ

.....
.....
.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

.....
.....
.....

กรอบแนวคิดในการวิจัย

.....
.....
.....

วิธีดำเนินการวิจัย

.....
.....
.....

ผลการวิจัย

.....
.....
.....

การอภิปรายผล

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

เอกสารอ้างอิง

.....
.....
.....

แบบเสนอบทความ

เรียน บรรณาธิการวารสารนิติรัฐ

ข้าพเจ้า นาย นาง นางสาว อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ชื่อ ชื่อสกุล (ภาษาไทย).....

ชื่อ ชื่อสกุล (ภาษาอังกฤษ).....

ตำแหน่ง.....

หน่วยงานที่สังกัด.....

ที่อยู่ของหน่วยงานที่สังกัด.....

.....

.....

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.....

.....

.....

หมายเลขโทรศัพท์..... อีเมล:

มีความประสงค์ขอส่งบทความ เรื่อง:

ชื่อบทความ (ภาษาไทย).....

.....

.....

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ).....

.....

.....

ประเภทของบทความ บทความวิชาการ บทความวิจัย

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ เป็นผลงานของข้าพเจ้า เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมระบุชื่อ

บทความนี้ยังไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และจะไม่นำไปเพื่อพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสารอื่นอีกนับจากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่งผลงานต้นฉบับนี้มายังบรรณาธิการวารสารนิติรัฐ

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่งเอกสารให้บรรณาธิการวารสารนิติรัฐ ดังนี้

ส่งต้นฉบับบทความไปที่ เว็บไซต์: <https://so19.tci-thaijo.org/index.php/LSJ>

ส่งต้นฉบับบทความไปที่ อีเมล: legalstatejournal@gmail.com

ส่งแบบเสนอบทความไปที่ อีเมล: legalstatejournal@gmail.com

ลงชื่อ.....เจ้าของบทความ

(.....)

วันที่.....เดือน.....ปี พ.ศ.

